

•

Felsefeya Mantiqê

Abdusamet Yîgît

Weşanên

.
. .
. .
. .

Felsefeya mantiqê
@Abdusamet yigit
Weşanên felsefeyî
2017-Almanya-Berlin

.
ISBN 968-4-940896-34-2

Pêşgotin:

Di aslê xwe de wê têgîna mantiqê, di her kirin û rewşên ku mirov wê dijî de wê, di awayekê de wê bi wê re wê dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê mantiqî û yê kirinî wê, di awayekê de wê, li ser hevdû re wê, di temenekê afrînerî de wê xwe di zikhevdû de wê bidina dîyarkirin. Dema ku mirov mirov li rewşên bi mantiqî ên fahmkirinê dinerê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring bi rengê fahmkirinê re wê were fahmkirin. Piştî demên felsefeyê û pêvajoyên wê yên pêşketinê wê mantiq wê zêdetirî wê weke têgînekê xwe bi hişmendî wê bikê û wê, werênê ser ziman. Di awayekê de wê çendî ku wê felsefe wê weke di temenekê mantiqî de wê pêşkeve wê, mantiq jî wê bi awayekê wê, li ser wê re wê pêvajoyên xwe yên pêşketinê wê bijî. Di wê temenê de wê, rengên hizirkirinê ên weke yên platon û aristo wê, di awayekê de wê, dikarê di çerçoveya pêşketina felsefeya demên kevnera de wê di çerçoveya wê de hilde li dest. Berî wan jî wê di demên mîtannîyan de Mîtra û piştî wî bi Zerdeşt re wê çerçoveyek bi wê rengê mirov dikarê wê werênê ser ziman. `mantiqê zerdeşt` wê di awayekê de wê di temenê pêvajoyên pêşketinê ên bi wê rengê ku wê bi felsefeyî bi wê rengê wê di nava duitiya kirde û bûjenî û ankû gîyan û laş de wê were ser ziman de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin.

Di pêvajoyên felsefeyê de wê, di wê temenê de wê, demên kevnera wê di wê temenê de wê felsefeyê wê bi kifşkirina wê re wê pêvajoyên felsefeyê wê bijî. Piştî wan re jî wê, dema ku mirov di çerçoveya dîroka wê ya pêşketinê de ku mirov binerê wê, mirov dikarê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, serdemên navîn wê, di awayekê de wê li ser temenê mantiqê wê bi hişmendiyek ku ew xwe bi wê kifşdikê û pêşdixê re wê, pêvajoyên xwe yên pêşketinê wê bijî. Di çerçoveya mantiqê de wê, pêvajoyên wê yên pêşketinê wê, di awayekê de wê, dema ku mirov têkiliya kirde û bûjenê bi hevdû re hilde li dest wê, di wê temenê de wê bi kirde û lêkerîya wê re wê, di demên kevnera de wê xwe bide nîşandin. Wê pêvajoyên wê yên pêşketinê ên serdemên navîn wê di temenekê ontolojikî de wê hizirkirinên wê yên ku wê bibin wê, bina sedema ku wê piştî wê di awayekê din de wê, bi têgîna argûman û funksiyonê re wê, xwe bide hizirkirin û werênê ser ziman bê Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serê de mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Lê ku mirov ji kîjan aliyê ve lê binerê wê ziman û sazûmana zimanî a bi rêzimanî û təkiliya wê ya levkirî û hevgerî a di nava gotin û wateyê de wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li wê bihizirê bê. di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din jî wê ziman û mantiq wê, di wê temenê de wê, levkirina gotinên wê bi hevokî û encama bi têgînî ku wê bi wateyî derkeve li holê wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman bê.

Di pêvajoyên pêşketina hizirkirinê bi mantiqê re wê minaq weke bi têgîna dahûrîyê û ankû 'analitikî' re wê, di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê bi temenekê li ser fahmkirin û di wê de bi kûrbûna bi ziman re wê xwe di awayekê de wê bide nîşandin. Wê, di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide nîşandin. Felsefeya dahûrî wê bi zêdeyî wê weke rêyên weke yên bi hizirkirina matematikê re wê, li ser têgînek bi dyardeyî re wê, di awayekê de wê, di awayekê serrûyî a bi wateyê a zimanî û levkirinîyên wê yên bi gotinî ên şenber re wê, pêşkeve. Di wê temenê de wê, felsefeya dahûrîyê wê di temenê aqilmeşandinê de wê, di aslê xwe de wê, weke xosletekê hizirkirina wê a ku mirov wê dikarê hema bêja di nava hemû şewayên felsefeyê ên aqilmeşandinê de wê, kifşbikê û bi wan werênê ser ziman bê.

Felsefeya dahûrî wê di awayekê de wê, weke xosletekê hizirkirinê ê ku mirov wê bi serwerîya bi hizirkirina hizir re wê karibê ji hev derxê û wê fahmbikê re wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring ê hizirkirinê wê biafirênê. Lê ji aliyekê din ve jî wê, li şûna ku wê tiştekê û ankû rewşekê wê, bi giştîya wê re wê, di awayekê de wê, bibînê wê bi hûrgiliyên wê re wê bibînê wê di wê temenê de wê, karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, di nava rewşekê de wê, çend dahûrkirin bi hûrgilî wê hebin wê, weke ji hev kirina weke atomê a li qatkan wê, di awayekê de wê ji hev bikê û hem qatkan bi serê xwe fahmbikê û hem jî bi giştîya wê ya atomî re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, têgîna felsefeya dahûrî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê bi mantiqî ku mirov wê fahmbikê bi şewayê hizirkirina dahûrî wê ji giştîya wê bi ber jêr ve wê, beşan dahûrî bikê û wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, weke awayekê hizirkirinê ê lêpîrsîner jî wî di dîmen de wê xwe bide nîşandin. Di dewama wê de wê her hûrgilên wê yên ku ew dihên kifşkirin bi təkiliya wan ya bi hevdû re wê, bibînê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ev wê di çerçoveyek jîrî a fahmkirinê de jî wê karibê were fahmkirin.

Weki din bi mantiqî wê biqasî ji hev derxistinê wê wilqasî jî wê bi danîna tîkiliya mijar, alî, rewş û beşên din bi hevdû re û bi wê re wê temenekê fahmkirinê wê bi wê çerçoveya wê re ku wê biafirênê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Wê dema ku mirov wê, ji giştîya çerçoveya giştîya rewşekê û mijarekê wê bi ber jêr ve wê dahûr bikê li beşan û wê fahmbikê wê piştî ku me ew beş yek bi yek bi hûrgilî wê fahmkir bi kûrbûna bi wê re wê piştî ku me ew di mejiyê xwe de wê bi wê rengê re gihand çerçoveyek giştî a fahmkirinê wê, ew çerçoveya giştî a fahmkirinê wê bi ya pêşî a ku me ji wê gav avêtî re wê karibê di heviyekiyekê de wê weke wê were li holê bê? Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov wê, di wê rengê de wê li wê bihizirê wê, ev wê weke aliyekê wê din ê hizirkirinê bê ku mirov wê bi wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê her hûrgil wê temenê fahmkirinê bê. ji ast û pêvajoya ku mirov li lê wê, bi ber jêr ve bi şûn ve çûyinê bi hûrgilkirinê wê, di wê temenê de wê, karibê temenekê fahmkirinê wê bi wê rengê bide me. Li ser temenekê azmûnî wê temenekê fahmkirinê biafirênê. Di wê rewşê de wê, temenê du aliyên bi fahmkirinê gihiştina encamên cûda wê hebê. Yek wê bi hişmendî û fahmkirinê bê. Ya din jî wê, di awayekê din de jî wê, bi kûrbûna bi hûrgilan re wê, weke jinûve bi giştîyek ku mirov bi wê hûrgilkirinê bigihijiyê de re wê weke ku wê di awayekê de wê, bi derfet bê. Di aslê xwe de wê gotina 'dahûrîyê' di kurdî de wê di mantiqê de wê, ji ya beş bi beş ku wê bi kûrbûna wê re de ku mirov bigihijê çerçoveya wê ya fahmkirinê wê, bi xwe re wê werênê ser ziman. Wê her tîkiliyên wê weke rayên xwûnê ê laşekê ji beşekê li beşekê wê weke aliyekê wê yê fahmkirinê wê dikarê wê werênê ser ziman. ..

Têgîna rastiyê û mantiqê, di aslê xwe de wê, hertimî wê weke aliyekê giring ku wê, li wan wê were hizirkirin bin. Di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê, rastî wê, di temenê tîgînên weke realismê û hwd de wê, li ser temenekê rastîyê re wê, di awayekê de wê, were fahmkirin. Lê wê aliyna van tîgînan ên bi levkîrîni û hwd jî wê hebê. Di wê temenê de wê, çî wê rast bê wê, dema ku mirov wê, bihizirê wê, 'ya ku ew pêkhatî' wê, dikarê wê weke ya rast herê bikê. Di wê temenê de fahmkirinê û hizirkirinê bi mantiqekê jîyanê wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Abdusame yigit

Destpêk; felsefeya Mantiqê

Mantiq wê dema ku mirov wê hilde li dest û wê werênê ser ziman wê, di dest me de wê gelek derfet û têngînên ku em bi wê bihizirin û wê bi wê werênina ser ziman wê hebin. Di wê temenê de wê, wê, mantiq wê weke têngîneka ku mirov wê, di çerçoveya hizirkirinê de wê, pêşdixê bê. Heta roja me wê, mantiqên ku wê, weke bi têngînî hatina û serdestbûna wê, di serdemên kevnera de wê weke mantiqê aristo û hwd re wê, were dîtin. Lê di wê temenê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê dervî wê, derfetek fahmkirinek mantiqî wê nebê? Di aslê xwe de wê, di wê rengê de ku em li ser têngîna mantiqê a weke 'nebûna rewşa sêyem' re ku wê bi bi wê rengê li ser rewşa têngîna mantiqî a aristo re wê bihizirê wê, mantiqê Aristo ku wê weke aliyekê bê wê aliyê din ê weke aliyê din wê hebûna mantiqê a ne mantiqê aristo bê.

Mantiq wê, di dema ku mirov wê, werênê ser ziman wê, di demên kevnera de ku wê weke demna felsefeyê jî wê werina ser ziman û dîtin wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, dikarê wê, bidest hizirkirina wê bikê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, mantiq wê, gelek encamên wê bi hizirkirinê re wê hebin. Emê li jêr li ser wan bisekin in. Lê li vir wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê, dikarin wê werina ser ziman ku wê mantiq wê, di serî de wê, weke têngînek ku wê, çendî ku wê hebûna darêjkî a fîzîkî û dîyar û heyî wê weke temenekê fahmkirina xwe wê hilde li dest jî lê wê, ji aliyê din ve jî wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Di serî de em divê ku em hinekî li demên destpêkê ên hizirkirinê bixin. Di dewama wê de em êdî werina li roja me. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarin wê werina ser ziman ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê giring wê, hebûna têgînî wê, di wê rengê de wê, fahmbikê.

Mantiq, wê di serî de wê, di nava rewşa heyî a fîzîkî û ankû bûjenî û bi gotinkirina wê de wê, temenekê hizirkirinê wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê, dikarê wê bi wê re wê, fahmbikê bê. Di serî de wê, weke aliyekê giring wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, mijare mantiqê wê, di wê temenê de wê, di nava pêvajoyên pêşketina mantiqê klasik de wê li ser têgîna kirde û lêker re wê, di awayekê de wê weke ku wê, xwe bide nîşandin. Di wê temenê de wê, aliyekê din jî wê, di wê rengê de wê weke bi rengê dîtîne ku wê A weke A wê bibîne û wê A'yê weke A'yê wê pênasebikê û wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di rewşa fahmkirinê de wê, di wê rengê de wê, mantiq wê, di wê rengê de wê, bi felsefeyê û nîqaşên felsefeyê re wê ji aliyê ve wê, xwe bide nîşandin. Wê dema ku wê, wê ji aliyekê ve wê were hizirkirin û bê gotin ku 'em çendî dikarin bi gotinê bûjenê wê weke wê werênina ser ziman' wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê,, weke ku wê bal bê kişandin li ser wê aliyê ku wê, bi wê re wê were ser ziman bê. Mijare mantiqê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarin wê weke aliyekê wê yê giring wê, fahmbikin.

Di mijare fahmkirina mantiqê de wê, di wê rewşê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring de wê, xwe di awayekê de wê, bide nîşandin. Di demên felsefeyê ên kevnera de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, mantiq wê di temenê rengê hizirkirina felsefeyê de wê, weke temenekê pêşketinê wê xwe bide nîşandin. Ji du aliyên ve wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Yek wê weke ku wê bi felsefeyê wê bi hizirkirinê û di çerçoveyek hizirkirinê a hevgiretî de ku wê, bi gotin û wateyê û hwd re wê, di wê temenê de wê were hizirkirin bê. Di awayekê din jî wê weke bi filosofên weke aristo re ku wê têgîna darêjkê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, teorizekirineka bi felsefeyî wê bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê, bikê de bê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê, werênê ser ziman. Ji hevdu cûdakirinên weke bi ya 'şaş', ya 'neşaş', ya 'rast', ya 'nerast' û hwd re wê, dikarê wê di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Wê, di wê temenê de wê, dema ku wê minaq wê zaneyek hizirî wê 'ya rast' wê bi wê bihizirê wê, li gorî wê 'çi rast bê' û 'çi ne rast bê' wê j ihevdu cûda bikê, vaqatênê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê, bide nîşandin. Ev ji hevdû cûdakirin wê, di awayekê de wê, weke aliyek giring wê, dikaêr wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Hizirkirin wê bi teorikî û hwd ku wê piştî wan deman wê pêşkeve wê, di wê temenê de wê temenekê wê yê hizirkirinê wê hebê. Pêşxistina têtînen 'rêgezî' û hwd, çêkirina zagon û destûran û hwd wê, di wê temenê de wê, mantiqekê wê yê ku mirov wê fahmbikê wê hebê. Di wê temenê de wê rêgez wê di çerçoveya hizirkirinekê de wê, 'ya rast' û 'ya ne rast wê, bi mantiqê wê re wê ji hevdû cûda bikê. Wê li gorî wê werênê ser ziman. Wê dema ku wê di demên şariştaniyê ên destpêkê de wê, hin rêgez wê bi olî bê û ankû bi awayên din ên weke rewîstê bê ku wê were hizirkirin û wê bèn xistin temenê jîyankirinê de wê, mantiqê wê bi xwe re wê ew wê pêşbixin. Wê bi ji hevdû cûdakirina ya 'rast' û ya 'nerast' re wê, di wê temenê de wê, xwediyê wateyekê bê. Di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê di mijare wê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, temenê ji hevdû cûdakirinê bi têtîni wê, di wê temenê de wê xwediyê wateyekê bê. Di dewama wê de wê, di demên felsefeyê û yên berî wê de wê, hizirkirinê bi ya 'baş' û 'nebaş' re wê ew wê were hanîn li ser ziman. Zerdest wê, di dema ku wê hizirên xwe wê werênê ser ziman wê, bi temenekê rêgezî ku wê bi gotina 'baş bikê, baş bi hizira û baş werênê ser ziman' re wê di awayekê de wê werênê ser ziman. Wê li gorî wê bihizirê wê werênê ser ziman. Ev dem wê di wê temenê de wê, mantiqê klasik wê weke ku em di wan rengên bi têtîni ên ku ku ew bi wan pêşdikeve de wê, dibîne ku wê asta xwe ya pêşketinê a li jorin wê bide jîyankirin.

Di wê temenê de wê, dema ku wê têtînek ku ew bi olî bê û ankû ne bi olî bê ku wê li ser temenê ji hevdû cûdakirina 'ya baş û rast' û vajî wê 'ya ne baş û nerast' re wê, di wê temenê de wê, temenekê hizirkirinê wê hebê. Di wê rewşê de wê di temenekê formeli de wê bi wê hizirkirinê wê di awayekê de wê, werê kirin. Li ser wê temenkê formeli re wê pêwsîstîya kûrbûnê wê bi gotinên weke 'gihiştina rastteqiniyê' re wê

werina ser ziman. Di dewma wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê ev wê xwe di awayekê de wê, bi wê re wê bide nîşandin.

Di dewama wê de wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, mijare hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring ê din jî wê, di wê temenê de wê, bi temenekê mantiqî wê pêşkeve. Di demên felsefeyê de wê, cûdahiya wê ya bi fahmkirina mantiqê re wê teneê wê di awayekê formeli de wê bi gotinên felsefeyê wê bi hişmendikirin û gotinkirina wê re wê, were dîtîn bê. Di awayekê rastarast de bê û ankû di awayekê ne rastarast de bê wê, ew wê di wê temenê de wê, were kirin. Felsefe wê, wê di wê temenê de wê, dema ku wê bidest hizirkirina li ser wateya gotinan û bi wê re wê hewldana kifşkirina têgînê û bi wê ji hevdû derhanînê ku wê bikê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, li ser temenekê mantiqî wê bikê.

Mantiq wê, qazanca wê ya destpêkê wê ew bê ku wê mirov wê bidest jî hevdû cûdakirina bi wê bikê bê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de di nava jîyanê de wê, di awayekê hesanî de wê, herkesek wê di awayekê de wê mantiqê wê bikê. Çend hevokên weke “Pêwîstîya bi wê nema êdî ez bikarnayênim.” “Piştî karê xwe bidawî kir çî malê.” Ez bi wê rengê dihizirim, ber ku wê ya li gorî min rast ev bê.” “Ez li gorî ya rast dijîm.” “Nêzîkatîya min ev a.” Bi wê rengê em dikarin gelek gotinan li dûv hevdû jî nava jîyane xwe ya rojane wan rêzbikin. Wê ev gotin wê, di wan de wê, têgînek destpêkî û yek bi dawîyê wê weke kirdeyna vêşarî wê di wan de wê hebê. Dema ku mirov got “Piştî karê xwe bidawî kir çî malê” Wê, di wê hevokê de wê, jî herdû aliyan ve wê bi têgînî wê, wateyên sînorî wê hebin ku wê bi wan wê were hizirkirin. Sînor di hevokê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê ku wê, jî kûderê wê destpêbikê û li kûderê wê bidawî bikê bê. Dii çerçoveya têgînî de wê, di wê rengê de wê, ev wê, weke aliyekê bi têgîna destpêkê û dawîyê re wê wê hebê. Di wê rewşê de wê, dema ku mirov wê, bi mantiqî wê bihizirê wê, ev wê weke aliyna giring ên ku mirov dikarê bi wan bihizirê bê. Di wê rewşê de wê, mantiq wê, di awayekê de wê, di nava felsefeyê de wê, di temenekê bi têgînî jî hev derhanînê wê bi xwe re wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê, dema ku wê haraklit wê bahsa ‘du caran mirov xwe di çemekê de naşoyê’ wê, di wê temenê de wê, weke têgînekê wê bête ser ziman. Ji wê hevokê wê, têgînên weke ‘av diherikê’, ‘weke xwe namênê’, ‘ji deverekê li deverekê diherikê’ hwd wê, bi gelek têgînên din ên ku em dikarin di wê de wan kifşbikin re wê, werênê ser ziman. ‘Dema ku wê, têgîna ‘negûharîner’ a Parmenîdes wê hilde li dest wê, di wê temenê de

wê minaq wê, “her tişt wê weke xwe bimênê”, “ti tişt bi gûharînî nabê.” “Mirov î ro çî bê wê sibe jî wê ew bê.” “mirov çî ew a.” Di wê temenê de wê, ji wê têtîne wê, têtîhiştînen wê werina fahmkirin. Di wê rengê de wê her têtîne wê hevraştiya wê ya bi wê hizirkirîne a yekdûzeyîya wê re wê hebê. Di wê temenê de wê, di awayekê formel de wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, ev wê di awayekê de wê, têtînek modelî a mantiqî wê bi xwe re wê di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, ev model wê xwediyê xatek hevraştî a bi hevdû ve girêdayî bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Wê dema ku wê Hegel û ankû Marks wê têtînen xwe yên ‘diyalektikî’ wê werênina ser ziman wê, di wê awayekê de wê, hewlbidin k ew, her yekê ji aliyê xwe ve wê, bi hevgirtinek ku wê bi hevdû re wê, ne di nakokiyê de bê wê, werênina ser ziman. Dema ku wê têtîna ‘nakokiyê’ bixwe jî wê werênina ser ziman wê di wê heviyekiyê de wê, werênina ser ziman. Di dewama wê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, bihizirin û wê hizrên xwe wê, werênina ser ziman.

Ev wê têtînek modelî a ku wê, di hemû awayên din de jî ku ew bi olî bin, rewîstî bin û ankû bi zanistî jî bin wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Sumerîyan wê dema ku wê bêjin ‘dunya weke tepsiyekê rast a’ wê, bi wê bawerbikin û wê li ser wê re wê werênina seer ziman. Wê, di wê temenê de wê hizrên dervî wê, weke vajî wê bibîn û wê ne rast bibin.

Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê tiştêk bi mantiqî wê herêkir û ew ‘rast’ dît wê, di wê temenê de wê, ya vajî wê, weke ne rast û ne weke wê werê ser ziman. ya ne weke ya ku em bi wê bawer dikin mirov dikarê wê, li ser temenekê nerastîyê di jîyanê de wê bi temen bikê? Di aslê xwe de wê, di wê temenê mantiqî ê ku ew hatî hanîn li ser ziman de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, ew wê were dîtî. Wê li gorî wê, ne rast bê. Wê demê wê modelek hizirkirîne a hevgirtî û bi wê hatî bawerkirin wê, di wê temenê de wê, ya xwe weke xwe wê rast bibîne. Ya ne weke xwe û vajî xwe wê ‘nerast’ bibîne. Wê, di wê temenê de wê têtîna mantiqî, di wê awayekê de wê weke wê, di awayekê de wê, were dîtî.

Di wê temenê de wê, têtîna ‘rastîyê’ wê, di awayekê de wê, weke aliyê ku mirov wê hilde li dest bê. di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê ne weke wê, wê çawa wê ne rast bê? Wê, ne weke wê û li gorî wê bûyîne re wê were ser ziman. Wê demê wê di wê temenê de wê, gotin wê weke ku em bi gotina rastîyê û lêkerîyên ku ew

di wê temenê de li wê dihên kirin re wê, di çerçoveyek mantiqî a li gorî wê, werê ser ziman. Di gotineka din de wê, mirov dikarê wê bêjê û wê werênê ser ziman ku wê, di aslê xwe de wê, têngîna hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi modelî ku em bi têngînek mantiqî wê fahmbikin wê, hem gotinên li gorî xwe ê bi aliyê xwe wê, li gorî xwe wê, bi têngî û têngihîştinekê wê bigihênê li watelêkirinan. Gotinên vajî wê jî wê, di wê temenê de wê, bigêhênê li wateyan. Wê, di wê temenê de wê pergalek hizirkirinê wê bi xwe re wê weke ku wê biafirê. Di wê rengê de wê. di awayekê de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê têngîna hizirkirinê wê, di wê rengê de wê ew jî wê li gorî wê, di awayekê de wê bibê. Wê di wê temenê de wê, dema ku em werina li ser têngîna argûmanê wê, di wê temenê de wê, mantiq wê di çerçoveya wê ya modelî ku ew bi wê dihizirê wê têngînen modelî û funksiyonî û hwd wê, li gorî wê bi têngînekê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, şewayê xwe yê fahmkirinê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, bide dîyarkirin û wê werênê ser ziman. Di mijare fahmkirina têngîna mantiqê de wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku mirov li wê dihizirê wê ji ya ku em bi çerçoveyek fahmkirinê de wê bi wê re dihizirinn wê zêdetirî wê, di awayekê de wê bi wê re wê hebê.

Li vir wê wê weke rêgezek bingihîn a fahmkirinê mantiqê ji aliyê xwe wê werênîma ser ziman ku wê weke ku wê were dîtin wê mantiq wê bi çerçoveyek modelî re wê, were dîtin. Wê dema ku em têngînen weke yên di demên kevnera de ku ew hatina ser ziman weke hizrên Aristo û hwd ên mantiqê û hwd wê, di awayekê de wê, weke ku wê tenê wê têngînek modelî di nava wê çerçoveya giştî a teybet wê werênîna ser ziman. Mirov nikarê wê weke çerçoveyek giştî ku wê teqez wê hebûna mantiqê wê bi xwe re wê bi hebûn û nebûna wê re wê bide dîyarkirin wê fahmbikê. Di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku wê di demên piştre wê bi pêvajoyên pêşketinê ên hizirkirinê re ku wê bibê wê di wê temenê de wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Wê, pêşketinên ku ew di dewama wê de wê bibin wê di wê temenê de wê bi awayekê misogerkirî wê, temen û çerçoveyek hizirkirinê wê bi xwe re wê bidina dîyarkirin.

Li vir wê jî wê weke aliyekê din wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman ku wê, were ser ziman. Di aslê xwe de wê, felsefe wê, di wê temenê de wê temenê wê temenekê hizirkirinê a bi ast ku wê ji demek hizirkirinê û pê de wê bi wê re wê

pêškeve wê, dikarê wê werênê ser ziman. Ku mirov di çerçoveya têgîna mantiqê de bînerê wê, di awayekê de wê, minaq wê, demên hizirkirinê ên berî demên felsefeyê ên şariştaniyê jî û yên demên mîtolojiyê û hwd jî wê, dema ku mirov li wan dihizirê û dinerê wê, di awayekê hevgrîfî û ahengî de wê, regekê wê yê pêşketinê wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, were dîtin. Di wê rengê de wê di çerçoveya mantiqê xwe de wê were ser ziman û wê hanîn li ser ziman. Pêvajoyên xwe yên bihizirkirinê ên bi şenberî û bi ber razberiyê ve ku wê bijî wê li ser temenê têrîtîyên hizirkirinê re wê bi awayekê wê bijî.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, demên mîtolojiyê wê bi xwe jî wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, xwediyê temenê xwe yên hizirkirinê ên bi hevdû re di mantiqekê de bin.

Rengên hizirkirinê wê dema ku mirov bi wê dihizirê wê, di wê rengê de wê, were dîtin ku wê mantiq wê hinekî wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê xwe bide nîşandin. Yanî wê di awayekê de wê, bi temenê hizirkirinê ê serrûyî re wê, di awayekê de wê, bi reng û awayê wê yê dîtbar re wê were dîtin.

Di rewşên fizîkî de jî wê, dema ku mirov tişteke çê dikê wê li wê ahenge levkirî a mantiqî wê bigerihê. Tişteke gilover wê, bi giloverî wê herê. Tişteke bi bangorî wê, di wê teneê de wê, herê. Tişteke çarkoşeyî wê ne xindirê. Wê, keviyên wê yên hena wê li pêşîya wê xindirîya wê asteng bin. Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Yan jî em dikarin wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê, werênina ser ziman ku wê, di temenekê de wê, mirov nikaribê bifirê. Ber ku mirov wê perên (baskên) wê nebin. Tayr wê bifirin ber ku ew baskên wan hena. Sawalên weke ga û ankû conaga wê nifirin. Ber ku wê perên wan nebin. Di wê temenê de wê, di wê temenê wê weke van tiştên ku me hanîna ser ziman wê her tişt wê, di awayekê de wê, çerçoveyek wê ya fîzîkî a mantiqî wê bi wê re wê hebê. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Dema ku mirov wê, mantiqê ji aliyê têgîna hevgrîtîniyê ve wê, werênê ser ziman wê, di serî de wê ji du aliyan ve wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Aliyek wê, weke aliyek di çerçoveya navaroka wê hevgrîtîniya wê ya ku ew di levkirinekê de were dîtin bê. Aliyê din ê duyem jî wê, di çerçoveya hebûna navaroka jîyanê ve girêdayî wê dikarê wê werênê ser ziman. Tişteke ku wê, di roja me de wê kirina me wê ji me re wê, bi derfet bê wê, di wê temenê de wê, weke kirineka ku wê ji me re

wê mantiqî wê were bê. Dema ku me xwe bi mantiqî bi tiştê da bawerkirin wê, di wê temenê de wê were kirin. Ez minaq xwe bidina bawerkirin ku 'mirov nikarin bi firin.' Piştê wê, yekê din wê were cem min û wê ji min re wê vebêjê ku 'min mirovek dît ku ew di firî.' Wê demê wê ev gotin wê ji min re wê bi bawerî newê. Wê yaqînî wê bi wê gotinê wê newê. Di wê temenê de wê, çerçoveya wê hizirkirinê wê bi wê re wê, di awayekê de wê dikarê wê, werênê ser ziman. Her wusa wê, di wê rewşê de wê, têgîna bi derfêtbûnê a di kirinê de wê, di wê temenê de wê, di temenê fahmkirinên me yên mantiqî de jî wê çê û war bigirê.

Ji aliyê herdû aliyên bi derfêtbûnê ve wê, divê ku mirov wê hinekî li ser wê bsekinê. Pêşî em aliyê jîyanê ve wê hilde li dest wê Di wê temenê de wê, dema ku mirov wê ji aliyê jîyanê ve wê hilde li dest wê, di serî de wê, ji du aliyan ve wê, dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê pêşî wê, di wê temenê de wê, bi hevgirtiniya nava rewşê û têgînê bê. Aliyê din jî wê, bi çerçoveya fahmkirina wê hevgirtiniya nava rewşê û fahmkirina me ya di mejiyê me de bê. Wê, di wê rewşê de wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, ev hevgirtinî wê aliyê din ê hevgirtiniya nava têgînî a bi levkirinê û hwd jî wê, bi xwe re wê werênê. Lê dema ku em bi têgînekê wê ji aliyê têgînî ve wê li wê bihhizirê û wê piştê di çerçoveya wê de jîyanê fahmbikê wê, ew wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê, di serî de wê, ji aliyê têgînî ve wê nêz dibê nê. Ev alî jî wê, di aslê xwe de wê, di nava rengên fahmkirinên me de wê di awayekê de wê, ji me re wê bina temen. Minaq wê dema ku em li jîyankirin, serborî û azmûnên xwe binerin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov wê, bi wan wê rewşên ku ew dijî û ankû wan dibînê û hwd re wê, bikê ku ew xwe bigihênê li fahmkirinekê. Di wê temenê de wê, ew jî wê hebê.

Ji aliyê têgînên azmûnî ve nerîn wê, di wê temenê de wê weke aliyekê bi têgînî ê fahmkirinê wê bide çêkirin. Mirov wê, di wê temenê de wê, fahmbikê û wê, derkbikê. Di rewşa derkkirina dervî me de wê, hertimî wê çerçoveyek fizîkî a ku wê, derka me wê bide dîyarkirin wê hebê. Di wê temenê de wê, di jîyanê de wê, di nava jîyanê xwezayî de wê, her tişt wê, di awayekê de wê, awa û şeklekê wê hebê. Minaq pelek ji darekê wê awayekê wê hebê. Sawalek wê şeklekê wê hebê. Deverek laşê mirov wê awayekê wê hebê. Her tiştê ku ew heya jî ku ew minaq ji mirovekê li mirovekê li wê bihhizirê jî wê ne weke hevdû bê. di wê temenê de wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, rewşa jîyanê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, xwe bide nîşandin. Di aslê xwe de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide nîşandin.

Di wê temenê de wê dema ku em li ser çerçoveya darêjkî a tiştê re wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ji aliyê têtînkî ve wê, bi du aliyên wê, dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê ku ew bi fîzîkî ku ew mirov dibînê û hwd re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê din jî wê, weke ku mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, di awayekê dîtbar de ku mirov wê, di awayekê bi têtînkî de wê dikarê wê kifşbikê wê, werê dîtînkî wê hebê. Minaq em dema ku bahsa 'destûrên xwezayê' dikin wê, di wê temenê de wê ji aliyekê ve wê têtînkî wê bide me. Destûrên xwezayî wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wan derkbikê. Lê bi fîzîkî wê, weke ku wê awayekê wan nebê. Destûrek xwezayî, olî, rewîstî û hwd wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov dikarê wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê wê yê din jî wê, di wê temenê de wê, aliyê dîtbar û yê ne dîtbar wê, têtînkî wan ya di nava hevdu de wê, di temenekê heyînkî de bê. Aliyê heyînkî û bi bûjenî wê, di wê temenê de wê, çawa wê hebê wê bi wê re wê ji du aliyên ve wê, dikarê wê di wê temenê de wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Aliyê pêşî wê bi hebûna wê rewşa wê ya fîzîkî û dîmenîya wê bê. Aliyê din jî wê, di wê temenê de wê, bi rewşa wê ya jîyanê bê. Minaq mirovek wê, zindiyek bê. Wê bijî. Lê wê nikaribê bifirê. Wê çawa wê fahmîbikê ku ew nikaribê bifirê. Wê, dema ku wê, biceribênê û wê, nikaribê wê, hingî wê, ew wê, fahmbikê. Di wê temenê de wê, bi fîzîkî wê, bo fîrîna zindiyekê wê şart û mertcên bi fîzîkî ku wê li gorî wê bibin wê pêwîst bin. Bi bîolojikî wê di nava jîyanê de wê li gorî wê sê elementên giring û bingihînkî wê ew rewşên jîyanî wê bi afirin. Hewa, ard û av wê weke sê elementên bingihînkî bin. Wê di van hersê rewşan de wê zindî wê biafirin. Minaq wê, dema ku mirov wê li zindiyên û rewşa wan binerê wê zindiyên hewayî ên ku ew difirin, zindiyên avî ku ew di nava avê de dijîn û zindiyên bejî ku ew li ser ardê dijîn û hwd dikarê wan werênê ser ziman. Lê wê, di nava wan herê aliyên de wê kombînasyon û têtînkî ku ew heya wê, têtînkîyek teybet bê. Minaq wê zindiyên ku ew li ser rêyê ardê dijîn wê nikaribin bêav bijîn. Zindiyên ku ew difirin û di avê de dijîn wê nikaribin bê xwarin bijîn. Xwarin jî wê bi têtînkî elementên ax û avê ku digihijina li hevdu re diafirê.

Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê kombinyonî de wê, dema ku mirov wê bihizirê wê, di awayekê de wê, gelek rewşên ku em bi destûrî di çerçoveya jîyanî de wan kifşbikê wê werina dtin. Di dewama wê de wê, ev alî wê, bi hevdû re wê, di nava hevdû û ankû wê di zikhevdû de wê bijîn. Di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman.

Ev rewşên zindiyî wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, bi rewşên xwe yên jîyanî wê, di temenê de wê bijîn. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, her rewşa jîyanê wê, di wê temenê de wê, bi têkiliyek darêjkî û mantiqî wê bi hevdû re wê, di awayekê de wê, di temenekê jîyanî de jî wê, dikarê wê fahmbikê. Di aslê xwe de wê, dema ku em ji vê aliyê wê nêz dibin wê weke ku wê were dîtin wê, di awayekê de wê, weke ku wê, têgîna mantiqê wê ji têgînek têgînî zêdetirî wê, di awayekê de wê, weke ku wê di wê de wê, mirov wê, bi rewşî wê di wê de wê kifşbikê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê, di serî de wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di mijare têgîna fahmkirina mantiqê û fizîkê de wê, di wê temenê de wê, hebûna darêjkê wê, weke têgînek darêjkî jî wê xwe di awayekê de wê, bide nîşandin. Minaq wê her rewşa fizîkî wê di awayekê de wê, weke ku wê xwediyê awayekê ku mirov wê, bi şeklî û hwd wê, di wê rengê de wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, têkiliya fizîk û darêjkê wê bi hevdû re wê, di wê temenê de wê, di temene têgînek fizîkî a mantiqî re wê, di awayekê de wê xwe bide nîşandin.

Di dewama wê de wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê, di wê rengê de wê, werênê ser ziman ku wê rewşa fizîkê wê, di wê temenê de wê, ji aliyekê ve wê bi hebûna wê re wê, weke aliyekê mantiqî jî wê bi hebûna xwe re wê, bide nîşandin. Fîzîk wê dema ku mirov wê, ji aliyê makuliyê wê ya mantiqî ve wê hilde li dest wê ji du aliyan ve wê, dikarê wê hilde li dest. Yek wê ji aliyê wê rewşa wê ya çerçoveyî ku ew bi wê heya bê. Aliyê din jî wê bi reng û awayê wê rewşê wê ji fizîkê li fizîkê wê bi rewşa têkilîyê û hwd re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Wê, dema ku mirov wê, mazrabkê çê dikê wê destik wê ji wê re wê lazim bê. dema ku mirov wê, tî dibê wê avê vexwe. Dema ku mirov bixwezê herê wê pêwîst bê ku em gavên xwe biavêjin. Wê, di wê temenê de wê ew rewşa têkiliyî wê, diawayekê de wê aliyekê wê yê din jî wê bi rewşa têkiliyek subjeyî a sedem û encamê re wê, di wê temenê de wê xwe bide nîşandin. Her tişt wê, di çerçoveyek têkiliyî a sedem encamê de wê, karibê wê, di wê rengê de wê, kifşbikê û wê werênê ser

ziman. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê. Minaq wê, mirov ber ku ew tîya avê divexwe. Ber ku ew berçiya xwarinê dixwê. Ber ku ew di wastihê bêhtistênê. Ber ku ew pêwîstîya wî ya xwe parastinê heya wê sitergehan wê çêbikê. Di wê rengê de wê, her tiştê wê, di temenekê sedem encamê de wê werênê ser ziman.

Wê têtikiya nava sedem û encamê wê di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê, di rengekê de wê, di çerçoveyek levkirinî a mantiqî de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di her tiştê ku wê ji wê re wê, di awayekê de wê, bi têtikiyek sedemî û encamî wê bi hevdû re wê werênê danîn de wê li levkirinek mantiqî a ku wê bi wê karibê were fahmkirin wê were dîtin. Têtikiya sedem û encamê wê, weke têtikiyek sebjeî ku mirov wê dikarê wê bi aqilê jî wê bide dîyarkirin bê. Lê di wê temenê de wê, rêgezên ku wê didina dîyarkirin wê, di wê temenê de wê, bi mantiqî wê hebin. Wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê giring wê, ev wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê, di serî de wê, fahmbikê bê. Di dewama wê de wê mijare têtikiya nava sedem û encamê wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê dikarê wê ji gelek aliyên din ve jî wê hilde li dest û wê bi mantiqî fahmbikê bê.

Mijare têtikiya sedem û encamê wê, di wê temenê de wê, giring bê ku mirov wê hinekî ji aliyê têtîna mantiqê ve wê, fahmbikê û wê hilde li dest wê, di wê temenê de wê, têtikiya nava sedem û encamê de wê, di wê rewşê de wê, bi rewşeka weke bi têtîna a levkirinî re wê, were kirin. Minaq nabêjê ku wê bo ew bimirê wê avê vexwe. Ya jî ' ji ber ku ez xwarinê naxwûm ezê zêdetirî bijîm. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di nava têtikiyên têtikiyî ên van gotinan de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, kifşbikê û wê werênê ser ziman ku wê, levkirina mantiqî wê weke levkirinek têtîna bê. Wê, di ware rewşên jîyanî ên li hevdû hûnandinê û wê çawa wê, xwe dana domandinê a bi rewşa jîyanî ve wê girêdayî bê. Minaq em dema ku rewşên zindiyê wê di wê temenê de wê hildina li dest wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ew wê were dîtin ku wê, di wê temenê de wê, mijare levkirinê wê, di wê rewşê de wê, bikê. Hevringî, levkirinî û ahengî wê, di awayekê de wê weke rengên kirinên me yên bi hevdû re wê, bidina dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di temenekê têtikiyî a dîyalektikî de wê, ew têtîna sedem û encamê wê, di wê temenê de wê bihevdû ve girêdaniya wan wê were fahmkirin.

Di wê rewşê de wê, dema ku mirov wê bahsa 'pêwîstîyên xwe yên jîyanî' wê bikê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê ji aliyekê ve wê, fahmbikê. Ji gotina 'pêwîstîyên jîyanî' wê çî wê were fahmkirin? Tiştê ku wê were fahmkirin wê, di serî de wê ew bê ku mirov wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê, di temenê de wê çawa wê, bijî wê, bi wê re wê, tişt û rewşên ku ew bi wê bijî wê, bi wê re wê rabê. Minaq wê, dema ku wê, bo ku ew bijî wê çî jê re wê pêwîst bê wê bi wê bihizirê. Di aslê xwe de wê, aliyekê zindiyî ê ajoyî û bi xwestekî wê, di wê temenê de wê, xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Mirov ku ew tî bû wê, hebûna laş wê zorê bide mirov ku mirov wê, avê bibînê û wê vexwe. Wê ev temenekê mantiqî ê fîzîkî ku wê bi wê re wê hebê bê.

Di wê rewşê de wê, vajî wê, derma ku wê, tî bû wê, neçê û li avê negerînê wê nekê. Wê, vajî wê, biçê û lêgerîna li avê û ankû xwarinê wê bikê. Di wê temenê de wê, ev wê weke rewşek fîzîkî a mantiqî wê di temenê têngîna domandina jîyanê de wê, xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di dewama wê de mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê mijarên weke yên fîzîkî wê, di wê temenê de wê levkirina wan ya mantiqî ku em bahsa wê dikin wê, di wê temenê de wê ew wê hebê. Di wê rewşê de wê, di aslê xwe de wê, ji aliyê têngînek dewûrdayimî a mantiqî de wê, di çerçoveya hebûn û pêvajoya jîyanê de wê, dikarê wê weke aliyekê giring wê werênê ser ziman.

Mantiq wê, dema ku mirov wê, hilde li dest wê, di wê temenê de wê, di temenê kirinên me yên ku em weke 'rast dibînin', 'dixwezin ku wê bikin' û hwd de jî wê, hebê. Wê, dema ku em tiştê dikin em wê, pêşî wê hinekî darazê û aqilmeşandinê dikin. Ji aliyên weke 'rastbûnê' ve ku wê, bi gelek wateyên di wê de vêşarî re wê bikê. Minaq wê dema ku wê, têngîna 'rastbûnê' wê li vir wê were ser ziman wê, di wê rengê de wê, weke aliyna giring wê, têngînên ku wê, ji wê fahmbikê wê, 'ew kirin wê, pêwîst bê', 'ew kirin ne şaş a ku ez wê bikim', 'ew kirin wê encama wê ji min re wê baş bê', 'ew kirin wê, tiştê ji min re wê werênê' û hwd wê, di wê rengê de dikarê bi gelek aliyên din re jî wê, werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, di wê têngîna de wê, dema ku mirov wê, kirinekê wê bikê wê, di wê temenê de wê, di temenê wê, 'rastbûnê' de wê, sedemên ku em bi wê re wê, rast dibînin wê hebê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, ew wê, weke kirinên ku wê êdî wê ew wê kirinê wê bime bidina kirin bin. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê weke aliyekê

din wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna sedemê û encamê wê, di wê temenê de wê ji aliyekê din ve jî wê têngîna 'rastbûnê' wê weke kirdeyek bi lêker wê di xwe de wê bihawênin. Di wê rengê de wê, di wê rengê de wê, di mantiqê de wê wateyek wê ya giring wê, bi fahmkirinê re wê hebê. Di aslê xwe de wê, dema ku em di dewama wê de wê werênina ser ziman wê, hinek têngînên weke aqılmeşandinê wê, di awayekê de wê, ji aliyekê din ve jî wê, temenekê pêşizrê wê bi mantiqî wê di mejiyê me de wê bo kirina ku emê wê bikin wê di serê me de wê bide çêkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, xwe di awayekê de wê, bi wê re wê bide dîyarkirin.

Di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, têngîna sedemê wê, di wê temenê de wê, dema ku wê were pêşxistin wê bi wê re wê, mirov wê aqılmeşenê û wê bi wê aqılmeşandinê wê xwe bigihênê 'rastiyên ku ew bi wê ew êdî wê kirinê bikê.' Di wê temenê de wê aqılmeşandin wê weke aliyekê wê yê bi têtikiliya kirinê û têngînê wê bi sedemî ku wê bi hevdû re wê dênê bê. Di wê temenê de wê xwe bi wê bigihênê li rastiyekê. Wê di wê rengê de wê ew wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê bê.

Li vir wê jî wê weke aliyekê wê yê din wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtikiliya aqılmeşandin û sedemê wê, di wê rengê de wê bixwezê ku ew bi wê bigihijê encamekê bi fahmkirinê. Wê, ew encama ku wê bigihijê de wê, bi wê re wê têtikiliyekê wê bi kirina wê kirina ku wê bikê re wê dênê. Wê, di wê temenê de wê ew têtikilî wê dualî bê. Aliyekê wê bi kirinê û rastdîtina wê bê. Aliyê din jî wê, bi wê kirinê û kirina wê û di wê de ketina ahengekê kirinê de bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê ew encama bi aqılmeşandinê ku ew gihiştîyê de wê, bi wê re wê derxê li holê.

Di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, têtikiliya aqılmeşandin û kirinê wê, di wê temenê de wê, weke têtikiliyeka ku wê bi wê re wê, bi xwestina gihiştina pêşizrekê jî bê. Di wê kirinê de wê encamek çawa wê bibê, wê çawa wê pêşketin wê bibê, çawa wê ew wê bikê û hwd wê weke aliyên ku wê bi wê re wê bihizirê bê. Di wê rengê de wê, ji aliyekê ve wê, bi wê kirinê wê nezanînên xwe wê bi zanîn bikê. Di wê rewşê de wê, êdî wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di mijare mantiqê de wê, di wê rengê de wê, weke aliyê ku wê di wê temenê de wê, were dîtîn wê di awayekê minimalizî de wê, herî hindik wê, çerçoveyek rast û li gorî wê, ku wê bi wê hizirkirinê wê kifşbikê. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê xwe bigihênê li rastiyekê fahmkirinê bi wê re. Di wê temenê de wê mantiq di nava kirinê û sedema kirinê de wê, têkiliyek encamî wê bi wê re wê, bikê ku ew çêbikê û wê bi wê têkiliyê wê bi mirov wê bide danîşandin ku ew kirina wê rast a û ankû pêwîsta ku ew wre kirin.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê di mijare fahmkirina têngîna mantiqî de wê, weke aliyê giring bin ku wê bi wê re wê, werina hizirkirin bin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê giring jî wê, di wê temenê de wê, xwe di awayekê de wê, bi wê re wê, bide nîşandin. Di dewama wê de wê, jî wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, dikarê wê, werênê ser ziman wê, ev wê, bi wê re wê, xwe bide nîşandin. Di aslê xwe de wê, mijare fahmkirina têngîna rastiyê wê, di wê temenê de wê, li ser temneekê levkirinê a bi sedem û kirinê re wê bi wê re wê, xwe bide nîşandin.

Em li vir wê jî wê weke aliyekê din ê giirng wê kifşbikin ku wê mijare rastiyê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, bi têngîna sedemê re wê, di çerçoveya encamê de wê xwe bide nîşandin. Di aslê xwe de wê, sedem wê, di wê temenê de wê weke rêya gihiştina 'rastiyê' di çerçoveya wê, hizirkirina bi mantiqî wê bi xwe re wê weke ku wê bide çêkirin. Sedem wê, ne têngînek rastiyê bê. Wê rêya gihiştina têngînek ku ew weke rastiyê were herêkirin bê. Di wê temenê de wê weke encamê ya ku ew gihiştîyê de wê, di wê temenê de wê weke 'encamek rast' wê, xwe bide nîşandin. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, her encama ku wê, ew gihiştîyê de wê, dikarê wê, 'rast' bibînê. Di aslê xwe de wê bi mantiqî wê çendî ku wê karibê wê weke çerçoveyekê levkirî wê were dîtîn û berçav jî lê wê, di rewşa xwe de wê, wê, karibê bi têngînek darazî wê weke 'rast' û ankû 'nerast' ew were dîtîn. Di wê temenê de wê, têngîn û gotina rastiyê wê bi wateya wê re wê, weke têngînek dîtbar li ser encama mantiqî a levkirî re wê, xwe bide dîyarkirin. Encama levkirî a mantiqî karibê 'nerast' jî were dîtîn, weke ku wê çawa wê rast wê karibê were dîtîn. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di dewama wê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman. Yanî li vir encam bi wê re çî dibê ku ew derdikeve li holê? Wê ew wê vê ku wê, mantiq wê, weke awayekê levkirinê a ku ew dikarê were fahmkirin bê.

Encama mantiqî di wê temenê de wê, weke encamê di aslê xwe de wê ji aliyê têtîna rastiyê ve wê weke 'bêdaraz' ku wê ne rast û ne jî ne nerast ku wê hatibê dîtîna bê. Ya ku wê piştî ku ew bû û pê de wê derk û têtîna ma wê bi rengê hizirkirina me re bê. di wê temenê de wê, têtîna encama mantiqê wê, di awayekê de wê weke encamê ku wê, di wê temenê de wê, ji ya ku wê, were hizirkirin wê weke dîyardeyekê jî wê, dikarê wê, di wê rengê de wê, fahmbikê. Lê têtînenê weke rast dîtîna û nerast dîtîna wê, ew wê weke aliyê darazî wê li ser wan levkirinên mantiqî re wê bê gihîştin li wê bê. Di wê temenê de wê, her mantiqî wê nerast bê. Yan jî wê her mantiqî wê, ne *nerast* bê. Di wê çerçoveyê de wê, weke aliyekê din wê encama bi mantiqî ku wê bê gihîştin li wê di aslê xwe de wê di wê temenê de wê, weke aliyekê din ê giring ku mirov wê ji aliyê têtîna rastiyê ve wê bi dualiteya rastî û nerastiyê re wê, di awayekê de wê, hilde li dest bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di wê çerçoveyê de wê hinekî din mirov dikarê wê li ser wê bihizirê.

Têtîna mantiqê, di wê temenê de wê, dema ku wê têtîna rastiyê wê hilde li dest wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di wê temenê de wê, bi têtîna ku ew temenê hişmendiya rast û nerastê ku wê çêbikê wê bi wê re wê, dikarê wê bi wê bihizirê. Têtîna mantiqê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê levkirî a encamê ku wê bi wê re wê derkeve li holê wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, temenekê fahmkirinê wê bide çêkirin.

Di mijare mantiqê û têtîna rastiyê de wê, di wê temenê de wê bi kombinyasyonên nava sedem û encamê ku wê li wê bihizirê wê, dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman. Heta roja me wê, "ya ku ew li me mantiqî hatîya" wê weke têtînek "rast" ku wê were dîtîna wê bê hanîn li ser ziman. Gotinên weke "ev li gori min mantiqî ya" Yan jî wê, bê gotin ku 'ev li min rast tê.' Wê di w levkirinê de jî wê çendî ku wê di gotina 'ev li gori min mantiqî ya' wê li ser wê re wê bê xwestin ku ew bigihîjê li têtînek rastîyî' wê bi heman rengê di dewama wê de wê li ser têtîna 'ev li min rast tê' jî wê, di wê temenê de wê, ji wê weke ku wê bê xwestin ku wê were gihîştin li têtînek mantiqî. Di wê temenê de wê di awayekê de wê di wateya rastiyê de mantiqê û di wateya mantiqê de rastiyê wê bikê ku wê fahmbikê wê li ser wê temenê bê.

Di wê temenê de wê, ya ku wê dibê sedema wê rewşa wê tiştek li me rast were û ankû wê li gorî me mantiqê bê wê, hinekî wê li ser wê bihizirê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov dikarê wê, di wê temnenê de wê, di awayekê de wê, fahmbikê.

Di mijare mantiqê de wê, di wê temenê de wê, bi zêdeyî wê, di wê temenê de wê, ji hevdû derhanîna bi têtîna wê, bi têtîna wê bi derfet bê. Wê dema ku mirov wê minaq li we têtîna 'ev li min rast tê' ku mirov li wê dihizirê wê, di wê temenê de wê, di çerçoveyek hevgirtî, levkirî û di asta dawî de mantiqî ku wê bi wê bigihijiyê de wê bi wê re wê, hebê. Wekî din wê ji aliyê gotina din ve jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê, têtîna 'ev li gori min mantiqî ya' yanî wê, di wê temenê de ku ew bi derfeta ku ew pêkwere, dikarê rast were dîtî, ne xwediyê temenekê fahmkirinê a ku mirov nikarê wê fahm nekê bê. Wê, di wê temenê de wê ew wê, weke aliyna ku mirov wê, bi wê re wê, di serî de wê karibê fahmbikê bê. Mantiq wwê, di wê temenê de wê, ku mirov wê ji kîjan aliyê ve wê, fahmbikê wê, di temenekê hevgirtî de wê, di serî de wê, di awayekê de wê bi têtîna, wateyî, kirdeyî û hwd re wê bide nîşandin. Li ser wê re wê, di awayekê de wê, weke aliyekê din ê giring ku mirov wê, dikarê wê fahmbikê wê were dîtî.

Di mijare mantiq û rastiye de û ankû ji wê encama wê gihîştina têtînek encamî a bi rastiye re wê, di wê temenê wê weke aliyekê din ê ku mirov wê fahmbikê bê. Giştina têtîna rastiye li ser encamak mantiqî re wê, di asta duyem de wê xwe weke têtînek ku ew were fahmkirin wê bide nîşandin û dîyarkirin. Aliyê wê yê pêşî jî wê, ew levkirina bi mantiqî ku wê bi têtîna wê li ser wê re wê were pêşxistin bê. Têtîna rastiye wê, di temenê de wê, di wateya wê ya pêşî de wê, bi heyîna wê ya di jîyanê de re wê, were dîtî. Piştî wê, di temenekê fahmkirinê ku ew di çerçoveya hebûna jîyanê re ku ew di levkirinekê de bê. Wê dema ku em di çerçoveya herîkîna jîyanê de wê bi wê bihizirin wê, tiştê ku wê temenê jîyankirinê wê destek bikê û wê, biparêzê wê, bi wê re wê, di ahengekê mantiqî de bê. Ya vajî wê ku ew dixwezê wê jîyanê wê ji holê rabikê û wê bikê jî wê, weke aliyên din ên ku wê li gorî wê çerçoveyê ku ew nemantiqî bin. Lê her kirin wê, di xwe de wê, çerçoveyek mantiqî wê bihawênê. Ku ew bi wê re ne di ahengê de bê wê, bi têtîna ku ew wê jîyanê dikê ku wê ji holêrabikê re wê, di ahengekê de bê. Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman

Ji aliyekê din ve jî wê bi têtîna mantiqê ve girêdayî em dikarin bahsa têtîna pêdendiyê (sabitê) û ya 'ne vegûharîyê' bikin. Li gorî wê dema ku mirov wê bihizirê wê tiştê ku ew rast bê wê, nikaribê ne rast bê. Yan jî ku ew ne rast bê wê ji xwe ne rast bê û mirov nikarê wê bi wê rastiye werênê ser ziman. Di wê temenê de wê ew wê weke aliyekê ku wê bi wê were hizirkirin. Ev têtîna wê, di aslê xwe de wê, weke têtîna mantiqê

klasik ê idealist bin. \hat{U} di wê temenê de wê, ev têtîn wê, di awayekê de wê, di fahmkirina xwe de wê, weke ku wê, Parmenides wê bahsa têtîna nevegûharîyê' bi têtînek hişk bikê wê, di wê temenê de wê karibin werina fahmkirin.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê, di wê temenê mantiqî de wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, aliyekê wê di mejiyê min de wê, zorê bide min di hizirkirinê de ku ez derkevima dervî wê, têtîna wê ya formeli a di wê temenê de. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di nava rastiyê de wê, ne rastî \hat{u} di nava ne rastiyê de wê, rastî ku wê çawa wê mirov wê weke gotinekê hilde li dest wê katibê wê kifşbikê?

Di mantiqê **Zerdeştîyê** de wê, di wê temenê de wê, têtînek bi rengê weke ku wê, di nava hevdû de wê, hebûn wê hebê ku wê werênê ser ziman ku wê, wergerîna ji rastiyê li nerastiyê \hat{u} vajî wê, ji ya rast li rastiyê jî wê, di awayekê de wê bibê. Ev jî wê li ser şêwa \hat{u} renekê mantiqî ê bi rengê ku wê, ya baş \hat{u} ya nebaş ku wê di nava hevdû de \hat{u} ankû wê di zikhevdû de ku wê bijî re wê, bi wê re wê werê hanîn li ser ziman. Di wê temenê de wê, wê minaq di awayekê weke A wê, di B'ê de wê hebê. B jî wê, di A de wê, hebê. A ku wê, çawa wê, karibê bibê bê wê, B'ê jî wê karibê A'ê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Di mantiqê zerdeştîyê de wê, ev wê, wê, di de wê, bi têtîna dualiteyê ku mirov wê bihizirê wê, di wê rengê de jî wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di A' de wê, A \hat{u} B wê bi hevdû re wê, hebê. Di dewama wê de wê dema ku wê beremberê wê Bê de wê, di wê de jî wê B \hat{u} A wê hebê. Di wê tengê de wê wê dikarê wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, weke A \hat{u} B wê, di awayekê de wê, weke endamên hevdû bin wê, di awayekê de wê, werina ser ziman. Di awayekê din wê, dema ku mirov wê bi wê bihizirê wê, ku em A \hat{u} B weke komekê {A, B} li wê bihizirin wê, di wê de {A, B} \in A bê. Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, di awayekê din de jî wê dema ku em li wê bihizirin wê, ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, Di A' yê de ku wê, $A_{\{A, B\}} \in B$ wê, di awayekê de wê, were dîtîn. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, di hevdû de dîtina hevdû wê, di renekê de wê, têtîna hizirkirina wê de wê, were ser ziman.

Em dema ku wê, di awayekê de wê, bi wê dihizirin wê, dibînin ku wê weke ku wê, dualiteya A \hat{u} B de wê, di wê rengê de wê, di hevdû de wê, hebin. Hem vejerîna wan a li hevdû \hat{u} hem jî wê, di hevdû de hebûna wê

hebûna wan wê, weke aliyekê din ku wê, temenê wê biafirênê bê. Lê wê, di awayekê de wê, di awayekê de wê, di regekê weke komna di zikhevdû de ku ew dijîn wê, dîmenekê wê bi têtîgînî wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, weke ku wê bide me. Di wê rewşê de wê, wê dema ku wê, em di dewama wê de wê, weke ku me li jêr hanî ser ziman. wê, di dewama wê de wê, $\{ A_{\{A, B\}} \in B \} \in B$ wê were dîtin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê, di wê de wê, dibînê wê weke aliyekê ku wê, di wê rengê de wê ji aliyekê ve wê çendî ku wê li wê were zêdekirin û ankû di wê de wê kûrbûn wê bibê wê di aliyê ku ew bû de wê, di aliyê din de jî wê ew wê, bi heman rengê wê, bi dîmenekê weke bi xwezayî wê weke ku wê were kifşkirin wê, têtîgînekê wê bi xwe re wê bide me. Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, di awayekê hesanî de wê, Dema ku A wê B bê wê demê wê A wê weke Endamê B bê. Lê di wê temenê de wê, di temenekê de wê, ji aliyê B û A'yê ve jî jî mirov wê bi wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, xwe di awayekê de wê, bide nîşandin. Li gorî wê, bo ku ew A bibê Endamê wê divê ku ew di wê de wê beremberê wê û weke wê di wê de ew hebê. Di wê temenê de wê, were kifşkirin.

Di wê mantiqê de ku mirov bi têtîgînek kosmikî wê bi wê dihizirê wê dibînê ku wê, di awayekê xwezayî de wê, bi ji hevdû derhanînê û ankû bi pêşketinê re wê, têtîgînek demî wê xwe bi wê re wê, di awayekê xwezayî de wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê, mantiqê di wê temenê de wê, bi têtîgînek demî a ku wê ji hevdû derhanînê re wê, xwe di awayekê de wê bide çêkirin.

Têtîgîna demê a Zerdeştîyê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, xwe di awayekê de wê, bi mantiqî wê, di awayekê de wê, bide nîşandin. Di wê temenê de wê, li gorî wê, çendî ku wê A wê li B'yê wê serwer bibê wê, A jî wê, karibê wê xwe serwer bikê. Di mantiqê wê de wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Di felsefeya zerdetiyê de wê, têtîgîna weke ya 'di ya baş de wê a herî baş wê rastîtî bê' wê, weke têtîgînekê wê were ser ziman. Di wê rengê de wê têtîgîna rastitîyê wê, di wê rengê de wê, weke têtîgînek darazî wê li başîyê wê were kirin û wê di wê de wê, were dîtin. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, beremberê wê, 'di ya nebaş de wê a herî nebaş wê xirabî bê' wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ev wê weke ya beremberê wê a bi mantiqî ku mirov wê kifşbikê û wê werênê ser ziman bê. Weki din 'wê armanca wî de jîyane li ser rûyê ardê.' Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dema ku wê, ev gotin wê,

were ser ziman wê weke gotinek bêdaraz bê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê, karibê bide nîşandin ku wê, di wê de wê, ew jîyane li ser rûyê ardê wê, di nava wê dualiteyê de wê, weke du aliyên ku wê, karibin wê bi wê hebin re wê, were ser ziman.

Di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, dema ku wê ev wê were ser ziman wê, di wê demê de wê, 'têgîna armancê' wê, di wê rengê de wê, bi du gîyanên ku wê yek bi aliyê baş û yek bi aliyê nebaş re ku wê di wê temenê jîyanê de wê, weke aliyana darazî ku wê werina bi têtgînkirin wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê, li pêşîya têtgîna aliyê baş wê di gotina 'pêşxistinê' wê, were danîn li pêşîya hevoka 'wê armanca wî de jîyane li ser rûyê ardê.' Lê ji aliyê din ve jî wê vajî wê, têtgînek wê bi wê re wê, were hanîn li ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, têtgîna mantiqê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, pirr zêde wê, di xwe de wê, bi zanînekê wê, di nava zerdeştîyê de wê, di dema xwe de wê weke ku wê were dîtîn wê bijî. Di wê temenê de wê, bi awayekê wê, pêvajoyên xwe yên fahmkirinê wê li ser wê re wê bijî. Wê werênê ser ziman.

Di felsefeya mantiqê a Zerdeştîyê de wê, di wê rengê de wê, têtgînek jîyanî ku wê, di wê temenê de wê, li ser temenê fîzîkî wê, were rûnandin wê hebê. Wê dema ku wê ji wê aliyê ve jî wê werê hanîn li ser ziman wê, ji aliyê ve wê, bi awayekê têtgînî wê hemû rastiyên bi bûjen ên di jîyanê de wê, weke rastîyana ku ew di jîyanê de wê hebin wê werina ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, ew wê, werina tefsîrkirin. Di mantiqê felsefeyê ê Platon de ku wê ew wê bi 'îdeayan' wê di felsefeya xwe de wê werênê ser ziman wê, di wê awayê de wê, di awayekê de wê, di nava zerdeştîyê de wê were dîtîn. Wê, di wê rengê de wê, ji aliyê cihane bûjenî ve wê, bê hizirkirin li cihane ne bûjenî a bi hişmendî û wê, di wê temenê de wê, weke pêvajoyek wê ya duyem wê li ser wê re wê, ji ya hişmendî wê, li ya bûjenî wê were hizirkirin. Ev wê, di awayekê bi wê rengê ê dewrûdayimî de wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê were dîtîn wê bide dîyarkirin û domandin.

Di felsefeya mantiqê a Zerdeştîyê de wê, bûjen wê di awayekê de wê hebûna wê bi wê têtîliya hebûna tiştê û seha wê re wê, were dîtîn û herê kirin. Di wê temenê de wê aliyekê din wê bi felsefeya zerdeştîyê re wê were dîtîn. Wê seh wê, weke pêvajoyek din a kifşkirin wê li ser têtgîna bûjenê û derka wê ya bi hişmendî re ku wê bi wê re wê bi aliyên wê yên

din wê bi ghiştina wan re wê, di berdewama wan de wê were ser ziman bê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê werênê ser ziman.

Li vir di dewama wê de ku em bahsa têtîna rastiyê wê bikin wê, di wê rengê de wê, weke ku em dibînin wê, di wê temenê de wê, rastî wê, weke têtînek darazî wê bi kirinên mirov ve girêdayî wê, li ser renekê fahmkirinê re wê were dîtîn. Di wê temenê de wê, ya ku wê kirinê baş û ankş ne baş bide nîşandin wê têtînek bê. Wê, di wê rengê de wê, di wê rengê de wê, weke têtînek ku wê ew wê bide kirin wê hebê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, were dîtîn û fahmkirin.

Di mijare têtîna mantiqî de wê, di wê demên piştî de wê, li ser renekê hişmendiyê re wê, felsefeya dualismê wê, xwe bi awayekê wê bi wê re wê, bide dîyarkirin. Di aslê xwe de em bi têtîna dagerî wê dema ku wê mantiqê dualismê ku wê dikin ku wê fahmbikin wê, di wê rengê de wê, weke $\{A, B\} \in A$ û di dewama wê de wê, $\{B, A\} \in B$ bê wê di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Lê di wê temenê de wê, ev wê, zêdetirî wê, di çerçoveya fahmkirina bi denkemî de wê temenekê pir zêde komplika ê tevlihev wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, weke ku wê, bide çêkirin û dîyarkirin. Di wê rengê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê werênê ser ziman. Di wê rewşê de wê, $A \hat{=} B$ ku wê, beremberê wê $B \hat{=} A$ wê, di wê rengê de wê, were dîtîn wê, di wê rengê de wê, ji wê derhanîna wê bi awayekê de wê, beremberê wê, $'A \hat{=} B'$, $'A \hat{=} A'$, $'B \hat{=} B'$, $'B \hat{=} A'$, û hwd re wê, di awayekê de wê kombasyonên ku em dikarin wan di awayekê de wê, werênina ser ziman wê, werê dîtîn. Di wê rewşê de wê, li ser wan kombasyonan re em rewşên têtîli, funksiyonî û argûmanî ku wan di awayekê de wan bi wê bihizirin wê, di wê temenê de wê, awayekê wê yê hizirkirinê ê pirr zêde berfireh wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, bide nîşandin. Li gorî mantiqê wê, her obje wê, di ya din de wê, hebê û wê karibê ew bi serê xwe wê weke têtînekê wê were kifşkirin jî wê were te fikir kirin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê li gorî wê ti tişt wê bi serê xwe wê, nebê û wê bi tenê bê. Wê bi ya din re wê, di awayekê de wê, hebê, wê çawa ku wê ya din jî wê di wê de wê, bi awayekê wê hebê. Ber vê yekê wê, di wê rewşê de wê, dema ku mirov wê bi wê dihizirê wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Dema ku em di çerçoveya têtîna felsefeyê û mantiqê wê bi hevdu re bihizirin wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê felsefe wê, di awayekê de wê, li ser temenekê fahmkirin û hanîna ser ziman ku wê û

rengê wê yê ku ew weke ku ew heyî re wê, bi temenekê fahmkirinê û pêşxistina wê re wê xwe bide nîşandin. Di wê temenê de wê, felsefe û mantiq wê, di wê rengê de wê, bi hevdû re wê, di awayekê de wê, hebê. Lê mantiq ê, piştî ku wê pêşkeve wê, ji wê demê û pê de wê, felsefe wê, li ser temneê derpêşî wê, di awayekê de wê bidest pêşketina xwe wê bikê. Di wê temenê de wê, felsefeya serdemên kevnera wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, xwe bide nîşandin.

Felsefeyê wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov wê, werênê ser ziman wê du temenên wê yên giring ku mirov li ser wê bisekinê wê, hebê. Yek wê mantiq û ya din wê epistemolojî bê. di wê temenê de wê, bi zanînê re wê, mantiq wê bi wê re wê çawa wê were fahmkirin û ankû wê têkiliya zanîn û mantiqê bi pêşketinê re wê di wê temenê de wê bi hevdû re wê çawa bê wê, di aslê xwe de wê weke mijarek giring a ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê.

Epistemoloji û mantiq wê, di awayekê de wê, di temenekê modelî de wê bi têtînekê wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Wê, di wê temenê de wê, li ser temenekê hizirkirinê ê fahmkirinê re wê, di temenekê levkirî û hevgirtî re wê, di wê rengê de wê bi wê were wê were hizirkirin. Em dibînin ku wê ji demên felsefeya kevnera û pê de wê, hin bi hin wê, bi têtînek epistemolojîkî wê, zanîn wê derkeve li pêş û wê, di nava wê de wê li mantiqê lêgerîn û wê, di wê de wê, hewldanên pêşxistina fahmkirin û modelên mantiqî were pêşxistin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku mirov wê bahsa çerçoveyên teorîkî ku ew bi çî rengên zanînê bê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê, werênê ser ziman. Zanîn ku wê, derkeve li pêş wê, di wê temenê de wê, gotinên weke “ bi zanînê fahmkirin’ û ankû bi ‘aql nerîn’ û hwd wê, di wê temenê de wê, weke gotinên ku wê, li ser wê temenê de wê, weke gotinna ku wê, temenê fahmkirinê wê biafirênin bin. Wê, di wê temenê de wê, mantiq wê, ji xwe wê weke aliyekê hizirkirinê ê di wê temenê de ku wê bi wê re wê, were fahmkirin bê. Di temenê aqilmeşandinên cûda de wê, di wê temenê de wê, bi rengên weke bi têtînen argûmanî û hwd ku wê werina pêşxistin wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Di temenekê epistemolojîkî de wê zanîn û mantiq wê hevnasîna wan a bi hevdû re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê, xwe di wê temenê de wê, bide dîyarkirin. Li ser wê temenê ku em têkiliya gotina felsefeyê û ya mantiqê bi hevdû re dibînin û wan dikin ku wan bi hevdû re fahmbikin wê, di awayekê de

wê, weke zanîna mantiqî wê felsefe wê, çawa wê temen, bingih, û xwezaye wê bi rengên wê yên pêşketinê re wê fahmbikê û wê di nava hewldana fahmkirinê de bê wê, di awayekê de wê, were dîtin.

Di wê temenê de wê, mijare hizirkirinê û ankû aqilmeşandinê, rêgezên aqil û pêşketina zanîna zanînê, şêwayên wê, bi xosletên wê re wê bikê ku wê fahmbikê. Tabî wê ji wê aliyê ve wê, di wê temenê de wê dema ku wê bahsa şêwayên hizirkirinê wê bi wê re wê werê kirin wê minaq wê dema ku wê ji p'yê wê li q'yê ku wê, argûmanek bûhûrner wê hebê wê, demê di derbarê p û q de ku wê, ji zanînen me yên di derhaqê de wê bi serê xwe wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Minaq wê dema ku wê di hevraziya p'yê de ku wê were hizirkirin wê, ku em wê weke derpêşekê wê herêbikin wê di wê çerçoveya wê ya komî de wê, têgih û têgînên ku ew di xwe de dihawênê wê, bi watayên wan re wê werina fahmkirin. Di her têgînê de wê, di wê rengê de wê de wê dema ku wê, werina kifşkirin wê rêyên weke seh, zankirin û hwd wê, weke aliyên ku wê bi wan wê ew derkkirin wê ji wê were kirin bê.

Di temenê wê de wê, di wê rengê de wê, dema ku mirov wê, di wê rengê wê bi wê dihizirê wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê, derkkirinek sehî wê were dîtin. Di wê rengê de wê, di mantiqî de wê, ji binî ve wê, weke ku mirov wê, awayekê têgînê ê sehê yê berdewamî wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê dibînê wê, hebê. Di aslê xwe de wê, li vir wê, têgînên weke "întîba", "zan", "seh" û hwd wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê, weke aliyên ku wê bi wan wê were kifşkirin bê.

Di nava têgînek komî de wê bi derpêşî wê vegûharên wê di awayekê de wê, rêyên din ên hizirkirinê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, bidina çêkirin û wê bi wê re wê rengên hizirkirinê wê bi xwe re wê, werênê li holê.

Weke ku wê, di mantiqî de wê, were gotin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, 'pêşdîtina' wê biderfet bê ku wê ji destpêkekê wê bigihijê çi encamê di dawiyê de? Di alsê xwe de wê, wê întîbaya ku wê li ser rengên formelî ê ku wê bi wê re wê were hizirkirin re ku wê weke ku wê bide diyarkirin wê çendî ku wê weke ku wê ev bi derfetî wê were hizirkirin lê wê, ew di awayekê de wê, weke ku em bi hizir dikin wê, ne biderfet bê. Mantiq wê ber ku wê, di awayekê de wê, ne temenekê di rengekê de bê. Wê, di temenkê 'hipotezî' de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, di ji du aliyên ve wê bi serekyî wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Minaq

wê dema ku ez bêjim “Mirov ne sawaleka”. “sawal çarlingî ya.” “Wê demê mirov ne çarlingî ya.” Wê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê, dihizirê wê, di wê rewşê de wê, di hevokên ku ew bi hevdû re dihên ser ziman wê, têtgînên weke ‘mirov’, ‘sawal’ û hwd wê, argûmanna hipotezî bin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Weki din em dikarin wê di wê rengê de wê, ‘Rêzan li deverê dijî’. “li Nisêbînê gelek mirov dijîn.” “wê demê Rêzan li nisêbînê (bi derfet a) dijî.” Li vir di wê temenê demê wê ji du aliyan ve bi serekeyî wê, di awayekê de wê, dikarê wê bi têtgînek ne dîyarî wê werênê ser ziman. Wê çendî ku wê, întîba û zanek xort wê ji hevokê wê bide me ku wê Rêzan li nisêbînê bijî jî lê wê bi tememî wê bi mantiqî wê ne dîyar bê ku ew li wir dijî. Wê di wê temenê de wê ew tenê wê weke zan û întibayek ku mirov bigihijiyê de wê bimênê. Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, mantiq wê, di awayekê de wê, dema ku mirov wê, bi rengê weke ku wê di wê temenê de wê, em bi wê rengê bigihijênê de wê, di wê rengê de wê tenê wê weke awayekê mantiqî ê ku mirov wê, dikarê wê bi têtgîne yekduzeyî wê fahmbikê bê.

Mantiq wê ji aliyê têtgînên xwe ve wê weke ku wê bi dîyariyekê bê. Lê wê ew dîyarîya bi têtgînên wê re wê di nava dem û wûcana cihê de wê, weke ku wê karibin bigihijina rewşa vegûharîyan a ku ew bi wê re werina fahmkirin.

Şêwayên meşandina aqil û ankû hizirkirina bi mantiqî

Di serî de wê, dema ku mirov wê, bahsa şêwayên hizirkirina bi mantiqî wê bikê wê aliyê wê yê weke bi enduktîfî û duduktîfî ku wê, di awayekê de wê, di awayekê de wê, yek ji aliyekê ve ji ya hesan bi ber ya giştî ve wê, herê û yek ji ya giştî ve bi ber ya hesan ve wê, herê ku wê werênê ser ziman wê, weke aliyana ku mirov wê, dikarê bi wê bihizirê bê. di warê hizirkirina bi mantiqê de wê, di wê temenê de wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê, dema ku mirov wê bi wê re wê bihizirê wê, di temenê de wê, bikê ku ew bigihijê ‘ya rast’. Di her hizirkirinê de wê, di wê temenê de wê, mantiq wê bi şêwayên aqilmeşandinê re wê, li rewşên ku ew li ser wan re dihizirê wê hebin. Ew jî wê, weke argûmanên ku ew bi wan dihizirê mirov dikarê bi navbikê û werênê ser ziman bê.

Ji aliyekê din ve jî wê, dema ku mirov wê, têtgînekê û ankû hevokekê wê bi zimanî wê ji hev derxê wê di wê temenê de wê, çawa wê, bi wê re

wê, di awayekê de wê, weke ku wê bi wê re wê, ew wê rast bê wê bi wê re wê bihizirê. Di hevokê de wê, minaq wê, du aliyên ku wê, bi wê re wê rastiye wê bikê ku wê kifşbikê wê hebê. Yek wê, ew bê ku wê, têgîn û ankû wateya ku ew bi gotinê ew di wê de hat ser ziman ku ew ne bi têgînek serxwezayê û hwd ku ew were hanîn li ser ziman bê. Di awayekê din de jî wê, tiştê ku me hanîn li ser ziman wê, di wê temenê de wê, beremberê wê, di kirinê de wê, bûyînek wê hebê. Wê di wê temenê de wê, ya ku wê rast dikê wê ew bê.

Carna ku mirov ji hevdû re tiştê ku wê bêjê wê ew wê ji me re wê 'yan wê rast wê were û yan jî wê rast newê.' Di wê temenê de wê, hinek têgînên ku wê, di wê temenê de wê, temenê wê rathatin û rast ne hatinê de wê, hinek rewş û ankû têgînên ku em dikarin wan fahmbikin wê hebin. Minaq wê, mirovekê wê dema ku wê bêjê ku wê, "ez dikarim bi firim" wê ji me re wê, weke rast newê. Ber çî wê rast newê. Ber ku mirov wê nikaribê bifirê. Di wê temenê de wê mirov wê di wê temenê de wê bihizirê û wê bi wê bawer nekê. Wê bihizirê ku ew ne rast a. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, rastiya ku ew ku hatîya hanîn li ser ziman wê, di wê temenê de wê, demê wê çawa bê? Wê, rastî û ankû wê ya ku wê weke rastî ku wê were dîtin û fahmkirin wê, di wê rewşê de wê, weke alî û têgînek ku wê, di wê temenê de wê, çawa wê li gorî çerçoveya sînorên fîzîkî ên ku ew di çerçoveya jîyanê de ew hena bin. Yanî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, sînorê me yê fîzîkî wê, di awayekê de wê, sînorê me yê mantiqî jî wê bi xwe re wê biafirênê. Mirovek wê berê rûyê wê bi pêşîya wê ve bê. Wê nikaribê serê xwe bi zîvêrênê li piştê sûkra xwe. Mirovekê bêling wê nikaribê bimeşê. Jinek wê zaroyan wê werênê dunyê. Mêr nikarê zaroyan werênê dunyê. Mirov bê xwarin û vexwartin bijî. Mirov bêçav nikarê bibînê. Bi wê rengê mirov dikarê çendî mirov bixwezê hevokan biafirênê û werênê ser ziman. Ev hevok wê di awayekê de wê xosletên wan ên mantiqî wê, li pêş bê. ..

Wê, di wê temenê de wê, dema ku wê bêjê ku ez dikarim serê xwe bizîvirênima piştê sûkra xwe wê, ew ne mantiqî bê di çerçoveya wê hebûna rewşa fîzîkî de. Minaq wê yek kême yek zêde wê sînor qaviztina mirov wê, ji metreyekê û heta du metreyan wê karibê bibê li pêş xwe. Lê dema ku ew bêjê ku ez dikarim deh meter qaviztim wê di wê temenê de wê, newê bawer kirin.

Di nava kurdan de wê meselokek hebê ku wê karibê di wê rengê de wê, pirr baş wê rewşa mantiqê û sînorê wê bi xwe re wê di awayekê de wê karibê werênê ser ziman. Dibêjin ku 'mirovekê got ku ez li 'maşê li ser

heft mişaran re qaviztim.´ Yekî din wê were hemberî wî û bêjîyê de ´maş dûra ma mişar jî dûr a. Ahhe va mişar û wer xwe ser ve biavêjê.” Mişar wê, xêzên çandiniyê ku wê her yekê herî hindik wê metreyekê berfireh û li gorî ardê çandiniyê direjehiya wê dikarê ser 10 metreyan re jî bê. Her mişar wê, di wê de wê, tiştek û ankû cûreyek fêkî wê were çandin. ..

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, rewşa mantiqê dema ku em li wê dihizirin wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê xwe bi wê ew wê, di awayekê de wê, bide dîyarkirin. Manti wê, di aslê xwe de wê, di nava jîyane de wê, weke aliyekê ku mirov wê, bi wê re wê, weke ku wê di nava xalkê de wê bê gotin wê ´bi awayekê hevgiretî´ axiftin bê.´ Di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê mantiq wê, di wê temenê de wê, şewayekê hizirkirinê wê, bi xwe re wê, bide afirandin. Mantiq wê, ber ku wê, li ser temenê aqılmeşandinê bê wê çendî ku wê zanîn wê pêşketî bê û wê, zêde wê hebê wê, evçendî jî wê mirov wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi zêdeyê wê, mantiqê wê bimeşenê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê, diakrê wê werênê ser ziman.

Di mijara têngîna mantiqê de wê, di awayekê de wê, di wê rewşê de wê, rewşa hizirkirina bi wê re wê, di wê temenê de wê, çawa wê mirov karibê wê di awayekê de wê bi wê re wê bihizirê û wê werênê ser ziman? Di roja me de wê, mantiq wê, di reng û awayekê de wê, zêdetirî wê, bi awayekê wê, formeli wê, xwe di xwe de wê bide pêşxistin. Wê, di wê rengê de wê, bi têngîna formeliyê re wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê derketina dervî wê, têngîna weke hevdû kirinê wê, di awayekê de wê bibê. Di demên mantiqê ê klasik de wê, dema ku wê, piştrastkirin wê were kirin wê di awayekê de wê li gotin û levkirina wê were nerîn. Di wê temenê de wê di gotinê de kirde, di kirdeyê de lêker û hwd wê, weke aliyna ku wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, bi wan wê were hizirkirin bê. Wê dema ku wê, bi gotinî wê were gotin wê, di wê temenê de wê, li temenekê rast ku wê bahsa hizirkirinê wê were kirin wê, ew têngîna bi temenê rast ku wê bahsa wê were kirin wê bi bawerkirina bi gotinê re wê were dîtin. Yekî ku ew gotina xwe got û bi wê gotina wê hat bawerkirin wê ew wê weke ´rastiyekê´ wê biheta dîtin. Di wê temenê de wê, bawerkirin wê weke qîstasek rastiyê a bi mantiqê wê were dîtin. Lê di wê temenê de wê, di pêvajoyên pêşketina mantiqê de wê, ji goitnê, kirde û lêkerîya wê derbasbûnek li têngîna argûman û fonksiyonê wê weke ku wê di demên nû de wê bi mantiqê re wê bibê wê were kirin. Her çendî ku wê

têgînên argûman û funksiyonê wê di çerçoveyên hizirkirinên weke bi hijmarî, matematikî û hwd de wê, were dîtin jî lê wê di awayên din ên hizirkirinê de jî wê weke aliyekê din ê hizirkirinê wê, bi temenî wê were dîtin. Yan jî mirov dikarê wê bêjê ku wê, li ser temenekê rast gotin bilêvkirin û ankû ji gotina xwe re birhan û ankû bo piştrastkirinê argûman ji wê re dîtin û hanîna ser ziman wê di wê temenê de wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê di wê rengê de wê dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di roja me de wê, temenê mantiqî wê, bi pêşketina teoriyan re wê, di awayekê de wê xwe bide nîşandin. Wekî din jî wê di dewama wê de wê, weke aliyekê din jî wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşên weke yên hizirkirinê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê dikarê wê werênê sser ziman.

Di hevokekê de wê, dema ku me got “arîşen azûmana xwe ya şoforiyê derbas kir’ de wê, di wê temenê de wê bo argûmana arîşenê wê funksiyona ‘...derbasbûna azmûnê bo kirina şoforiyê wê di awayekê de wê were ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, minaqên kirinî ku wê mirov dikarê bi wê re wan kifşbikê wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov dikarê werênê ser ziman bê.

Di aslê xwe de wê, têgîna mantiq û ziman wê di wê temenê de wê, dikarin wê weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de û di dewama wê de wê li ser wê bisekinê. Di ziman de wê, di li hevdû rêzkirina gotinan di hevokê de ku ew bênakok werina dîtin wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê bi wateyî wê werina kifşkirin. Wê dema ku wê, mirov wê, wateyekê wê bi wê re wê, werênê ser ziman wê, di wê rengê de wê, rewşên kirinî wê temenê hizirkirinên me yên bi watelêkirinên gotinê re wê bibin. Lê piştî ku ew gotin bi hevok bûn û hevok bi wan hat avakirin bi awayekê rêkûpêk û pê de wê, di wê temenê de wê ew wê, hevok wê weke têgîneka ku mirov wê, di çerçoveyek mantiqî jî wê bi wê hizirê û wê fahmbikê bê. Di hevokê de wê, ne tenê wê bi levkirinên wê bi rêzimanî wê bibê. Wê ji aliyekê din ve jî wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi aliyê wateyê û ankû watelêkirinê re ku mriov wê li wê bihizirê re wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman bê. Hevok wê dema ku wê bi dualiteya rêziman û wateyê re wê were avakirin û levkirin wê, di wê temenê de wê aliyekê wê yê din jî wê hebê. Ew jî wê herîkin û ahenge jîyanî ku wê bi rêgezên wê yên fîzîkî û jîyanî re ku ew di awayekê

hizirkirinê de ew karibê bibê xwediyê temenekê fahmkirinê jî. Di wê temenê de wê, dema ku wê hevok wê were ser ziman wê, rewşek jîyanî wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Minaq wê dema ku ez bahsa 'av vexwartinê' bikim wê herkesek wê avê vexwe. Dema ku ez bahsa meşê bikim wê hemû zindî wê di rewşek meşînê de wê, bibin. Ez bêjim ku mirov xwediyê du lingan a' wê, di wê temenê de wê, beremberê wê hebê. Dema ku ez bêjim hinek sawalên çarlingî hena wê, demê ez bahsa rastiyê ji jîyanê dikim. Lê ji hevoka min a dawî wê têngnek din jî wê karibê were fahmkirin. Ew jî wê ew bê ku ez bahsa wê dikim dibêjim 'hinek sawalên çarlingî' wê demê wê, sawal çarlingî bin. Lê wê di wateyek din de wê were fahmkirin ku 'nexwe hinek sawalên ku ew ne çarlingî na jî wê hebin. Ti sawal ne sêlingî bin. Hemû zindî wê yan du lingî bin û yan jî wê çarlingî bin. Ev wê, weke aliyekê formeli a fizîkî ku mirov dikarê wê, di awayekê de wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Dem ku em bahsa têngnekê dikin em bi mantiqî wê di wê de wê weke ku bahsa têngnek din jî dikin. Minaq me li jor bahsa 'meşê' kir. Di meşê de wê, çi têngînên din ên ji wê cûdatir ku em bi wê fahmbikin wê hebin? Minaq meş wê bê ling wê nebê. Di wê temenê de wê, weke kirdeyek vêşarî wê bi têngîna meşê re wê bahsa lingê jî wê were kirin. Ber ku wê meş bêling wê nebê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê werênê ser ziman. Minaq em bahsa dîtînê dikin. Dîtîn wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi serê xwe wê nebê. Wê temenê wê hebê. Di têngîna kirdeyî a dîtînê de wê çi têngînên din ên ku em wê kifşbikin wê hebê. Di serî de wê, nerîn wê bêçav wê nebê. Di wê temenê de wê, pêwîstîya çav wê hebê ku bi wê bibînê û wê nerînê. Bikê. Di wê temenê de wê, çav wê bo çi bê? Çav wê bo dîtînê bê. Ev jî wê weke aliyekê fonksiyonî ku mirov wê bi wê re wê, di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê rewşê de wê, dema ku wê, bahsa tiştê wê bikê wê bi wê re wê di awayekê de wê, bi awayekê ku wê li ser çi temenê û kombinyonê wê bibê wê dikarê wê fahmbikê. Kombinyona nava dîtîn û çav de wê, dema ku wê, çav wê were ser ziman bi bêjeyî wê ew wê bi wê re wê were fahmkirin. Yan jî wê dema ku wê bahsa dîtînê û ankû nerînê wê were kirin wê ew wê bi wê re wê were fahmkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê dikarê wê, bi wê re wê, di awayekê din de wê, werênê ser ziman.ç

Di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê, di hemû hevok û gotinan de wê, kombinyonek wê hebê. Di wê temenê de wê ev aliyekê din ê têngînê wê

di reng û awayê têkiliya bûjen û biriqîna wê weke zanîna wê dikarê wê, di wê rengê de wê, werênê ser ziman. Lê ev alî wê bi awayekê din û rengê din wê, di wê temenê de wê xwediyê awayekê fahmkirinê e metodolojikê bê.

Di rewşa fahmkirina têkiliya tiştê de wê, di awayekê aqilmeşandinê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, tişt wê, dema ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, di wê rengê de wê, ji hevdû derxistina wê weke aliyekê wê yê giring e din ku mirov wê bi wê re wê, fahmbikê bê. Di wê rengê de wê, di serî de wê, weke aliyekê din e giring wê mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di mijare fahmkirina têtîna a tiştî de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring e din bê.

Dualiteya di nava tiştê û biriqîna wê de wê, bi gelek awayan wê, xwe di wê rengê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Têtîna wê weke funksiyonî wê bê temenekê argûmanî wê nikaribê bibê û were fahmkirin. Di wê temenê de ku em weke ku em bînina ser ziman ku em tiştê bikin wê bo kirina wê tiştê wê kombinyonek wê pêwîst bê. Wê bo rahiştina tiştê wê dest ji me re wê pêwîst bê. Wê bo meşînê wê ling wê pêwîst bê. Wê bo dîtinê wê çav pêwîst bê. Wê bo fahmkirinê meji lazim bê. Wê bo xwarin û vexwartinê wê dev wê pêwîst bê. Wê bo têtîngirtinê wê ziman pêwîst bê. Wê bo hertiştê wê bi wê rengê wê temenekê wê hebê. Ku em tiştê bi funksiyonî wê hildina li dest wê, pêwîstîya wê argûmanî wê hebê. Lê ku em bi argûmanî wê hildina li dest wê kêrî çî wê were û wê xwediyê çî rengê funksiyonî bê wê bi wê re wê, têkiliyek wê bi wê re wê di kirinê de wê bi wê re wê hebê.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê weke têtînek hişmendî wê di temenê aliyê funksiyonî de wê hebê. Wê, di wê temenê de wê têkiliya funksiyon û hişmendîyê û hişmendiyê û fahmkirinê û fahmkirin û zanîna û hwd wê, di wê temenê de wê, di teher û awayekê de wê bi hevdû re wê hebê. Di wê rengê de wê, di dewama wê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê bi wê re wê fahmbikê. Di fahmkirinê de wê, mantiq wê, di wê temenê de wê ji me re wê, bînê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê tiştê wê li ser rewş, wûcan, ciwar, rewş, şertûmercên wê û hwd re wê, hebê. Di wê temenê de wê, dervî wê nikaribê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê rewşa tiştê ku mirov wê, di wê temenê de wê, hilde li dest wê, di wê rengê de wê, di nava çî şertûmercê de ew heya û bi çî awayê darêjkî ew

heya wê, di wê temenê de wê bi têkiliya argûman û fûnksiyona wê re wê, dikarê wê vi temenekê zanîn û hişmendiyî wê fahmbikê.

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê tişt wê dema ku wê, werênê ser ziman wê, bi awayê xwe yê kêrhanînê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Lê ti tişt wê, ne tenê bi awayekê û fûnksiyonî wê hebê. Di gelek awayan de wê, bi awayekê wê jî wê derhanînê wê, dikarê wê, werênê ser ziman. Dema ku wê li ser tiştê re wê, di awayekê de wê, fûnksiyonîya wê xwe jî wê zêdebikê wê, demê wê her fûnksiyonên zêdebûyî piştî kifşkirina wan re wê bi temenekê argûmanî ê din jî wê karibê were pêşxistin û bi temen kirin. Di wê temenê de wê, pêvajoyek pêşxistinê wê di nava têkiliya fûnksiyon û argûmanê de wê, di awayekê de wê weke ku wê bi derfet bê ku mirov wê pêşbixê û wê derxê li holê bê.

Di temenê gihiştina fahmkirina tiştê de wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov wê, li wê bihizirê ku ew di serî de wê kêrî çî were bê. Minaq em bi têtînek endûktîfî ku em bihizirin em tiştê jî demên berê di roja me de wê kifşbikin û em li wê dihizirin ku ew bi çî awayê hatiya bi karhanîn û xwediyê çî fûnksiyonê ya. Wê, di wê temenê de wê, piştî wê kifşkirinê û pê de em jî wê xwe digihênina gelek rengên hizirkirinên din ên bi wê ve girêdayî.

Di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê wê weke aliyekê din jî wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtîna mantiqî wê bi aliyên wê yên temenî re wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giirng wê dikarê wê werênê ser ziman. Lê li vir wê, dema ku em van aliyên wê bi wê re wê werênina ser ziman wê weke ku em dibînin wê gelek aliyên din jî wê di dewama wê de wê, bi wê re wê, bi derfet bê ku em wê kifşbibkin bê. Di wê temenê de wê, têtîna mantiqê di temenekê aqilmeşandinê de wê bi xwe re wê weke ku wê bigihijê li wê. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê mijarê de wê, di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtîna pêşxistinê wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov dikarê wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, di serî de wê, xwe di awayekê de wê, werênê ser ziman. Têtîna fahmkirina tiştê wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê, di wê rengê de wê, bi jî hevdu fahmkirina weke bi rengê

argûman û funksiyonê re wê, di awayekê de wê, xwe di awayekê de wê, bide nîşandin.

Hizirkirinên bi mantiqî wê, di wê rengê de wê, ji hevdû derxistina wan wê, di awayekê de wê weke aliyekê me yê hizirkirinê wê biafirênin. Lê ew aliyên ku em bi wê re kifşdikin wê di awayekê de wê tenê wê weke aliyekê wê dikarê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê di warê fahmkirinê de wê, ew wê bi wê re wê di awayekê de wê dikarê wê werênê ser ziman. Em dema ku em têngîna mantiqê li ser temenê hebûnê ê formeli re wê fahmbikin wê, di wê temenê de wê, di awayekê xwediyê xwe de wê, xwediyê çerçoveyek xwe ya mantiqî bê. Lê bi wê re wê, aliyekê ku mirov wê bi wê re li ser temenê aqılmeşandinê re wê di awayekê de wê, fahmbikê wê, weke aliyên ku em bi wê re wê, çawa wê hilde li dest bê. Ji aliyê jîyanê ve herê bi ber wan têngînan û wan derxê li holê û ankû ji aliyê wan têngîna ve bi ber aliyên jîyanê ve herê û wan kifşbikê? Di aslê xwe de wê herdû ali wê di zikhevdû de wê bi hevdû re wê, di awayekê hevdû afirandinê weke ku wê hebin. Wê yek wê bêî ya din wê weke ku wê newê dîtin. Wê di temenekê weke bûjen û biqirina wê ya bi hişmendiyê û bi wê hişmendiyê ghişştina li zanînê û di dewama wê de bi wê zanînê ghişştina fahmkirina jîyanê re wê di awayekê de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Têngîna ji hevdû derxistinê wê, di awa û aliyekê din de wê, dikarê bi têngîna argûmanî a şîbînê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Ji şîbînê derxistina argûmanê wê, di awayekê mantiqî de wê, di awayekê de wê bi wê rengê dikarê wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi awayekê bi wê rengê wê rengê dikarê wê werênê ser ziman.

BI argûman jihevderxistinê ku wê fahmbikê wê dikarê wê bi rengê re wê, werênê ser ziman ku em bihizirin P û Q wê, xosletên wan wê bişîbihîna yên a , b û c yê. Bi wê re wê, bûjena P yê wê xwediyê xosletê x ê jî bê. Bi wê re wê bi awayekê mihtemel wê, Q ê jî wê xwediyê xosletê x ê bê. Ev wê di awayekê de wê, weke awayekê analojikî ê aqılmeşandinê jî bê. Ji aliyekê din ve jî wê, dikarê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman. Em bi hizirin wê du kevirên minaralî wê hebin û yek wê A û ya din wê B bê. y ê kevirê minarelî ê A wê, dema ku wê, were qawartin wê, awayekê hesanî wê bibê. Li gorî wê ku mirov wê bihizirê wê bi awayekê mihtemel wê, kevirê minarelî ê B ê jî wê, di wê rengê de wê, xwediyê rengekê qawartinê ê bi hesanî weke yê A bê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, xwediyê awayekê ku wê, di têngînek şîbînê de bê.

Têgîna şibînê wê, di wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring ê aqilmeşandinê de wê, xwediyê awayekê ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, mijare hizirkirinê a bi wê rengê wê, di awayekê de wê bi wê re wê, were ser ziman. Têgîna şibînê wê, di wê rengê de wê, ji aliyekê ve wê bi xosletên şibîna hevdû re wê, di awayekê de wê were kirin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, ne li ser awayê cismî û ankû bûjenî ê ku mirov wê karibê wê di awayekê de wê fahmbikê bê. Têgîna şibîn û ya dababerhevdû wê ji hevdû cûda wê weke du nêzîkatîyên ku em di nava mantiqê de wan fahmbikin bin. Di çerçoveya şibînê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman û bêjê ku wê, dema ku mirov rengê weke “agir germe” û bêjim “roj germe” wê bi têgîna funksiyona germ’bûnê re wê, ew şibîna wan wê bê pêşxistin. Di wê temenê de wê, dema ku danaberhevdû bê ser ziman jî wê ew jî wê, weke Nazdar ku ew filosofek bê wê zanistvanek jî bê.” Nazdar zanistvanek a”. “Wê demê wê nazdar wê, filosofek jî bê.” Ji aliyekê din ve jî wê bi wê rengê jî wê ji aliyê danaberhevdû a bi şartî wê bi wê rengê jî wê werênê ser ziman. “Nazdar yan filosof a û yan jî zanistvan a.” “Nazdar ne zanistvan a.” “Wê demê Nazdar **filosof** a.” Di her hevokên mantiqî de wê aliyê wan ê din jî wê hebê. Weke ku wê çawa wê, di hevoka “Nazdar filosofoke weke şêwirmend a.” Di hevokê de ku me got “Nazdar şêwirmend a’ li ser wê re wê, hingî wê, weke kirdeyek vêşarî wê gotina ‘nazdar filosof a’ wê bi xwezayî wê were fahmkirin. Ber ku wê temenê wê li ser wê re wê biafirê. Lê dema ku me got Nazdar filosof a û dewama wê bi gotina ‘şêwirmendî’ û ankû ‘zanistvaniyê’ ne hanî wê, hingî wê li ser wê re wê karibê bibê tiştêkê din jî. Ber ku wê dema ku wê, di wê temenê de wê, li ser wê têgîna pêşî re wê ya piştê wê, were ser ziman.

Di aslê xwe de wê, dikarê wê bi awayekê din jî wê werênê ser ziman. Di dema ku me got “Nazdar filosofek weke şêwirmend a’ Wê, di wê demê de wê têkiliya filosofî û şêwirmendiyê ku wê ji hev re wê bina temen re wê hebê. Lê li ser hevokê de wê, dema ku me got “Nazdar ne filosof a’ wê, bi wê re wê, weke aliyekê din wê di dewama wê de wê weke ku wê, nazdar ne şêwirmend a jî wê, were dîtin. Di wê temenê de wê, têgîna şêwirmenditiyê wê li ser ya nebûna filosofiyê re wê ew jî wê nebibê. Di wê temenê de wê, ev wê, weke di awayekê li hevdû **hoyandî bin**. Lê dikarin bi wê rengê empatiyê bi têgînên xwe re bikin. Ku Nazdar ne filosof bê wê karibê bibê şêwirmend? Di wê temenê de wê çî girêdan

wê bi wan re wê bi hevdû re wê, hebê? WÊ di wê temenê de wê, girêdanek zanînê wê, di temenê de wê, wê hebê.

Di roja me de wê, di wê temenê de wê gelek hevokên ku wê bi xwezayî wê werina bikarhanîn wê hebin. Minaq wê, bê gotin “wê çi xwandîya” Wê weke bersiv wê bê gotin ku wê dad xwandîya. Di wê hevokê de wê, dema ku wê, were fahmkirin wê, karibê weke ‘ew bûya awokat’, ‘ew bûya dozger’, ‘ew bûya dadnas’ û hwd weke vê pîşeyên li ser têtîna xwandîna dadê re wê werina bîra mirov. Yan jî wê dema ku wê were gotin ku “wî derûnî xwandîya” wê, di wê rengê de wê, karibê têtînenê weke “ bi gelek awayan ên bi wê rengê ku wê weke pîşa di çerçoveya têtîna derûnîyê de ku wê hebin wê werina berbîra mirov. Yan jî wê dema ku wê got ku “wî teknik xwandîya” wê, hêngê wê, çerçoveyek berfireh wê, bi têtîna teknikê re wê li ser teknik û teknolojîyê re wê werina berbîra mirov. Wê di wê temenê de wê hemû pîşeyên ku wê di wê çerçoveyê de wê, di roja me de wê werina pêşxistin wê yek ji wan wê bikê bê.

Di mijare têtîna mantiqî de wê, di wê rengê de wê, di gelek awayan de wê, dema ku wê weke ku wê bê gotin ‘wê tiştê wê bêjê’ û ‘wê tiştê wê were fahmkirin’ wê, di wê temenê de wê, weke têtîneka ku wê karibê tiştê bi fahmkirinê bide me. Di wê temenê de wê, di çerçoveya têtîna mantiqî de wê bi wê hizirkirina bi wê re wê, di aslê xwe de wê, ne tenê di awayekê de wê fahmkirin wê di wê rengê de wê, gelek tişt wê karibin wê werina **fahmkirin**.

Di wê rengê de wê li ser aliyê hizirkirinê ê neyînî re gihiştina li ya herênî û ankû vajî wê li ser aliyê herênî re gihiştina ya aliyê neyînî wê, di wê temenê de wê, were dîtin. Wê dema ku ez di hevokê de weke şartê ku wê ‘nazdar filosof a’ ku ez wê dihênima ser ziman wê, ji aliyekê ve jî wê bi têtîna ‘Nazdar ne zanistvan a’ wê li ser temenê hevoka pêşî a “Nazdar yan filosof a û yan jî zanistvan a’ re wê dihênima ser **ziman**. Dema ku mirov bêjê Nazdar zanistvan a’ wê ji gotinê wê ya ku wê were fahmkirin ku ew bi zanebûn a û di wê warê de wê, pêşketî û xwediyê fahm û têtîhiştinek kûr a. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, di wê rengê de wê, di çerçoveya gotina zanistvanîyê de wê, weke aliyekê din ê bi têtînê jî wê li ser gotina ‘zanistvanîyê’ ku wê were fahmkirin wê ew bê ku wê zanistvanî jî xwe re kiriya kar. Wê bi wê re mijul dibê. Lê di roja me de dema ku wê, wê bahsa gotina zanistvanîyê wê were kirin em divê ku wê di çerçoveya têtînek komî a bi gelek kar û xabatên ku wê bi navê zanistvanîyê û hwd wê werina kirin wan werênina ser ziman. Di wê

temenê de wê, têngîna zanistvaniyê wê, di wê temenê de wê weke aliyekê din ê têngînî ku mirov wê ji wê bi awayekê wateyî wê ji wê fahmbikê wê ew weke kesek ku mirov bi zanina wê ewle bê. Weke kesek ku wê bi wê were şewirîn. Weke kesek ku ew zaninê pêşdixê û hwd wê, were fahmkirin. Di wê temenê de wê, dikarê wê di gelek awayan de wê, werênina **ser ziman**.

Wê, dîsa wê her tişt wê bi xwe û hebûna xwe re wê, di awayekê de wê hebê. Di wê temenê de lê wê, di awayekê de wê, weke ku mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, xosletên funksiyonî ku wê, di wê rengê de wê, bibin wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, were ser ziman.

Di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve jî wê li ser têngîna sedem û encamê re a aqılmeşandinê re wê, dikarê wê, di awayekê de wê, di heman rengê de wê, bi minaqî wê dikarê wê werênê ser ziman. Mijare bi sedem û encamê re me, hinekî li jor hanî ser ziman. Lê di wê temenê de wê di çerçoveya derhanîna argûmanî bi têngînî ku em wê fahmbikin wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din di çerçoveya wê beşa mijare de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Minaq em bêjin ku A ku wê bibê sedema B'yê wê demê wê, A wê hêzekê wê bide B'yê ku mirov wê, werênê ser ziman wê bibê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ew wê bi wê re wê, werê ser ziman. Di wê temenê de wê têngîna dayîna li B'yê wê di wê temenê de wê çendî ku wê weke encamakê bê wê, di awayekê din de wê, weke argûmanek derhanînî jî a ji nava têkiliya A û B'yê ku wê bê dîtîna bê. Di mijare têngîna sedemê de wê, dema ku wê, di awayekê de wê, weke ku weke 'sedemek hevbeş' ku ew bibê wê sedemek wê weke ku wê ji yekê zêdetirî wê encamên wê bi wê re wê, xwe bidina nîşandin. Di wê temenê de wê, bi wê re wê ew wê weke ji yekê zêdetirî funksiyonên ku em bi wê karibin bi derhanînê wan bibînin û wan fahmbikin bin. Minaq wê dema ku em rewşa wîrûsekê wê li berçav bigirin wê, weke sedemek ku wê bi wê sedemekê wê, bi wê re wê ji bandûrekê û ankû regekê bertekê zêdetirî wê gelek aliyên bandûrî û bertekî wê xwe bi wê re wê bidina dîyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê bi têngîna sedemê re ku em karin wê werênina ser ziman bê. Lê di dewama wê de wê ev karibê ji aliyekê din ve jî sedemên li dûv hevdu û ankû weke 'xeleka sedeman' bi awayê weke $a \rightarrow b \rightarrow c$ û hwd re wê werênina ser ziman. Di awayekê ku em xeleka sedeman wê werênina ser ziman wê, di awayekê de wê, weke ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman wê, tişt weke bê sedema hevdu û bi wê re wê, weke bi heman

rengê 'dunguyekê' wê, di nava xwe de wê bi sedemê re wê bi heman rengê wê karibê bide çêkirin. Minaq weke ku wê, ya ku wê sedema wastandinê wê bê wê bêxewî bê. Wê ev jî wê bê sedema koordinasyona xirab. Ev di wê rengê de wê, di dewama wê de wê, dikarê wê weke aliyekê giring wê bi awayekê dewrûdayimî wê bi wê rengê wê werênê ser ziman.

Li ser têtîna sedemê re sedemê re ku mirov dihizirê bi têtîna mantiqê re wê di binê ku mirov dikarê wê bi awayekê wê, ji gelek aliyan ve wê, werênê ser ziman. Minaq wê, li ser aawayekê sedemî re wê, bi gelek aliyên funksiyonî re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve wê, dema ku mirov wê, rewşa hizirkirina şewayê abduktîfî wê, bi wê re wê werênê ser ziman. Wê weke ku me li jor bi têtîna sedemê re hanî ser ziman wê ji wê zêdetirî wê di awayekê de wê, weke aliyekê hizirkirinê ê ku wê li ser temenekê bingih, wûcan re ku wê were ser ziman bê. Minaq em bi hizirin ku wê A weke temen û bi kûderîya wê B re wê bihizirê. Wê A wê, weke temenekê formeli a aqilî wê xwe bi wê re wê bide nîşandin. Ji aliyekê ve wê, weke aliyekê hizirkirinê ê jevderhanînî jî bê. Minaq em di çerçoveyek têtîna a komî de ku em bi wê re bihizirin em dikarin wê di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê di wê rengê de wê werênina ser ziman. Em bi hizirin ku wê, A weke qadake bandûrî bê, B'ê jî weke nimînêrîya wê komî bê. Wê bi wê re wê, di dewama wê de wê, weke bi peyvî ji hevdu derhanînê re wê, weke pêvajoyek afirandinê a mantiqî jî bê. Li gorî wê jî A û li gorî B û di dewama wê de ku em E'yê weke temenê vegotinî wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, A wê B wê weke awayê du şartî wê bi wê re wê, xwe bide nîşandin. Bi wê re wê, Ya ku wê li A şopênin wê E û B bê. Wê B bi E'yê re wê xwediyê hevgiirtiyekê bê. Di çerçoveyek hizirî a aqilê formeli de wê, B û E wê weke komên zanînê jî wê, werina ser ziman. E wê bi têtîna teorikî a A'yê re wê bi B'yê were ser ziman. Ku em wê bi awayekê formule bikin wê, di awayekê de wê weke $B \cup E \neq A$ dikarin wê werênina ser ziman. Wê di wê rewşê de em dikarin bi vê rengê jî wê werênina ser ziman. Minaq em H û M'yê weke têtîna herê bikin. Bila qada bandûrê jî bi b'yê were ser ziman. Ku em bi awayekê hipotezî wê werênina ser ziman bi awayê $H' \subseteq H$ wê bi têtîna têtîna bandûrî re wê, $b(H')$ bibê. Ku em wê di dewama wê werênin ser ziman wê $M \subseteq b(H')$ Ku em wê, di dewama wê de wê, li ser têtîna hevîrtî a zanînê re wê, werênina ser ziman wê, demê $H' \subseteq H$ giştîya $b(H') = \bigcup_{h \in H} b(\{h\})$ re wê di awayekê de wê, werênê ser ziman.

Di çerçoveya têtîna mantiq mirov dikarê wê bi aliyekê kirdeyî û bûjenî wê werênê ser ziman. Di çerçoveya aliyê kirdeyî de ku mirov wê, bi wê re wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, bi têtînen vegûhar re wê bi mantiqê epistemikî re wê, werênê ser ziman. Wê, her vegûhar wê, di awayekê de wê xwediyê rewşek têtîliyî a ku mirov wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman bê. Minaq em em qadaka bi X'ê ku wê li wê bihizirin wê, bi x'ê re wê, rewşa qadê wê, were dîtin. Minaq $X=(bx, ux, qx)$ ê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di wê rewşê de ku em weke rewşa qadî a kutleyî wê bi bx' ê re wê werênina ser ziman wê, X wê li ser wê re ux wê karibê weke rewşek epistemikî a nediyar jî xwe bide nîşandin. Weke rêjeya qadê jî qx' ê wê werênê ser ziman. Di rewşa têtîliya nava rewşan wê weke aliyekê din ê ku mirov dikarê wê bi wê re wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, dema ku mirov rewşa mantiqî wê bi wê re wê werênê ser ziman. Wê aliyê wê yê bûjenî û yê kirdeyî û ankû yê objeyî û subjeyî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê din ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di çerçoveyek mantiqî de wê, her rewşên me yên gotinê wê, pêwîstîya hebûna beremberîyek wan a di jîyanê de ku ew bi fîzîkî û ankû bûjenî ku ew hebê bê. Wê, di wê temenê de wê, karibê êdî ew werê fahmkirin. Di aslê xwe de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, tişt ku wê beremberê wê hebê wê, di wê temenê de ku wê bi têtînê wê kifşdikin wê weke bi gotinê ku em bi wê dihizirin wê, di awayekê de wê bi têtînê gihiştina li gotinîya wê, wê weke gihiştina li fahmkirina wê ya ku ew heyî jî wê, di awayekê de bê.

Di mantiqê de derpêş

Li ser şewayê fahmkiirna şewayên fahmkirinê ên mantiqî wê, bêgûman wê di dewama mijare me ya li ser vê de wê, hê hanînen me yên li ser ziman wê bibin. Emê di herikina mijarê de di nava mijarên me yên ku em hanîna li ser ziman de wê, bi berdewamî wê cih bi cih wê werênina ser ziman.

Li vir di aslê xwe de wê, têtîna derpêşê wê di nava mantiqê de wê, weke aliyekê wê yê giring ku wê, xwe bide dîyarkirin. Bi kortasî di destpêkê de em dikarin derpêşê bi mantiqê klasik bi vê rengê wê salixbikin. "Hemû mirov mirar (deathly) in". Zerdeşt mirovek a". "Wê demê zerdeşt mirar a." Wê di wê rengê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di wê wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê di awayekê derpêşî de wê, di wê rengê de wê, werênê ser ziman. Derpêş wê, di

temenekê mantiqî de wê temenê hizirkirinê ê weke ku em ji hevderhanînê a bi têtîna re ku wê bikin re wê, weke aliyekê wê yê fahmkirinê bê. Wekî din wê derpêş wê, di wê temenê de wê, weke têtînek temenî ku wê li ser wê re wê ya 'rast' û 'nerast' ku wê were ji hevdû cûdakirin wê bi wê re wê werê ser ziman. Lê di rastiyê de mirov dikarê derpêşê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman? Di aslê xwe de wê, mijare fahmkirina derpêşê wê di awayekê de wê, weke ku mirov weke aliyekê têtîna ê bi wê salixkirinê wê dikarê wê bi têtîna wê werênê ser ziman. Lê di wê temneê de wê hemû têtînen derpêşî ku wê di wê temenê de wê mirov karibê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, weke aliyana ku wê, pêwîstiya wan a fahmkirinê wê hebê.

Di wê temenê de wê, di mijare derpêşê de wê salixkirinên weke "zerdeşt mirovek a", 'Wê sê rûyên sêkikekê wê hebin.', 'Amed paytaxta kurdistanê ya.' Di wê temenê de em dikarin hevokan bi wê rengê li wan zêdebikin. Wekî din têtînen ku wê, di dewama wê de wê, di awayekê din de wê, dikarê werênê ser ziman weke 'tû kî yî', 'çend', 'dengê dihat lê cihê rûniştinê li wê dereha ya.' 'filosof felsefeyê dikin', 'mirov bi aqil a.' 'Têja sêwê xweş a.' 'Pegesus heya.' 'jîyan bi rêve diçê' û hwd mirov dikarê bi wê rengê gelek têtînen ku em dikarin werênina ser ziman wê hebin.

Li vir wê, di awayekê de wê, rengê hizirkirinê ê bi wê rengê wê her têtîna wê, beremberê wê, tiştê wê hebê. Lê hinek têtînen ku wê, di wê rewşê de wê, beremberê di jîyanê de nebê weke 'pegeş heya' wê, tenê wê weke têtîna ku em dikarin di temenê ragihandinê de ku bi gotinê û watelêkirinê û hwd re wê werênina ser ziman bin. Minaq wê, di gotinên dawî de ku me nivîsandin wê herduyên pêşî wê li ser esasê ragihandinê bin. Yê ji sê û çaran wê weke hevokên ragihandinê bin. Lê di wan de kêmasî wê ne tenê karibin bi rastî û ne jî bi nerastî werina ser ziman bin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê bo ku ew werina salixkirin ku ew rast in û ankû ne rast din wê di wê temenê de wê, di çerçoveyek mantiqî de wê, di awayekê têtîna mantiqê a piştrastkirinê de wê bêtir derbaskirin. Di temenê têtîna piştrastkirinê de wê, ya ku ew weke rastî wê hebê wê, di wê temenê de wê, weke ya rast wê, karibê were dîtin. Wê di wê temenê de wê, dema ku em bi derpêşî wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê, werênina ser ziman wê, mirov dikarê bi rengê weke vê rengê wê werênê ser ziman. 'Hemû jin zaroyan dihên dinyê'. Nadiya jinek a'. 'Wê demê Nadiya wê zaroyan wê werênê dinyê.' Wê, di wê temenê de wê, weke encamak bi hesanî a ku em dikarin wê bi wê re wê

werênina ser ziman wê bibin. Di çerçoveya mantiqê dema me de wê, bi derpêşê re wê, zêdetirî wê têngîna 'komê' wê weke aliyekê ku wê, bi wê re wê, derkeve li pêş. Ji derpêşê heta komê wê fahmkirina mantiqê wê di awayekê de wê, weke aliyekê ku mirov wê, dikarê wê fahmbikê bê. Di mantiqê de wê, temenê pişrastkirinê wê di awayekê de wê, weke ku em bi felsefeyê re wê dibînin wê bi aqilmeşandinê wê, li ser esasê temenekê bi argûman û fahmkiirna funksiyona wê re wê, xwe bide nîşandin. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê, di awayekê de wê, di serî de wê, werênê ser ziman. Di mijare mantiqê de wê, pişrastkirin wê weke encamak ku wê mirov wê, bi wê re wê, weke ku wê bigihijê li 'rastiyê' wê were fahmkkirin. Lê di wê temenê de wê, ev têngîna ku wê weke 'rastiyê' wê were ser ziman wê, divê ku mirov wê ji gelek aliyan ve wê hilde li dest û wê fahmbikê bê.

Ku em hinekê li ser têngîna derpêşê de wê bi wê hizirin wê, baş bê. Di wê temenê de bi kortasî wê hinekî wê werênina ser ziman. Mînaq $2 < 3$ wê weke derpêşek pişrastkirî bê. $7 = 8$ wê weke derpêşke şaş bê. $77=78$ wê weke derpêşek şaş bê. $3 < 5$ wê weke derpêşke rast bê. $x + 3 = 7$ wê weke derpêşekê bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Lê dema ku ez bêjim seat çend de wê, nebê derpêşek.

Tabî wê dema ku wê, di awayekê de wê, weke ku wê, weke restne dihên herê kirin wê, dema ku wê 3 bi 4'an re wê were çarpkirin wê, 12 derkeve wê, were herê kirin. Wê, di wê temenê de wê ev wê weke encamak mantiqî ku wê, were dîtin û herê kirin bê. Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê, di wê temenê de wê, li ser felsefe û têngîna matematikê re bihizirê wê bi derfet bê ku em bigihijina encamên ji wê cûdatir jî.

Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê dikarê wê li ser wê bisekinê wê derpêş wê weke têngîna ku wê, bi temenekê weke ya rast re ku wê were ser ziman bê. Derpêş wê, di temenekê fahmkirinê de wê weke çavkaniya wê tişteke ku ew hebê bê. Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Ez dema ku wê, di wê temenê de wê, li wê dihizirim wê di awayekê de wê, weke ku em bi gotinê wê, dihênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman ku wê, her gotinên me yên ku em tişteke wê bi wê re dihênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, weke ku wê ew gotina ku wê tiştê hanî ser ziman wê weke beremberê wê tiştê ku ew dihênê ser ziman wê, xwediyê têngînekê bê wê, were fahmkirin.

Di nava ziman û jîyanê de wê, di wê temenê de wê, têgînek wê bi wê rengê wê fahmkirina wê hebê. Mînaq wê dema ku mirov bêjê ku 'mîrov dizewicin', 'jîn zaroyan dihênin ser ziman.', 'jîn dayik a', 'Mêr bav a'. Mêr zilam a' Di wê temenê de wê, weke van gotinan em dikarin li dûv hevdû rêzbikin û wan werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, mînaq di hevoka 'mêr bav a', û ya 'mêr zilam a' de wê, di awayekê de wê, weke argûman wê 'mêr' bê. Di wê temenê de wê di hevoka pêşî de wê, 'bav' bûn û ya duyem de wê 'zilam' bûn wê weke têgînên funksiyonî wê bi wê re wê xwe di awayekê mantiqî de wê bidina dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, di awayekê din de jî wê, di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê wê, têgîna derpêşê wê dema ku mirov wê dahûrbikê wê, di wê temenê de wê, ji aliyekê ve wê, bi temenê watelêkirinê ve wê were fahmkirin û wê wateyan bide me bê. Ji aliyekê din ê duyem ve jî wê, di temenekê bi hevdû re di awayekê li hevhoandî de wê, di wê temenê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Mînaq wê dema ku em dinivîsênin 'mîrov hemû mirar in', 'Zerdeşt mirovek a'. 'Wê demê zerdeşt mirar a'. Em di wê temenê de wê, li ser encama ku em digihjinê de wê weke têgînek funksiyonî wê têgîna 'mirariyê' bê. Di wê temenê de wê di awayekê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman. Lê ji aliyekê din ve jî wê, her hevokên me wê, di xwe de wê, xwediyê argûman û funksiyonên xwe bin. Mînaq 'zerdeşt mirovek a' wê dema ku mirov wê ji aliyê têgînî ve wê hilde li dest wê, di serî de wê, bi kirdeyî wê di destpêkê de wê pêwîst bê ku wê ji wê du têgînên sereka ku wê li hevdû hoandî bin wan fahmbikê. Ya pêşî wê ew bê ku wê zerdeşt wê mîrovek bê. Duyem wê, di gotinê de wê, bi têgîna 'mîrovek' ve wê, pêveka dawî a bi rengê '...ek' wê, bide nîşandin ku ew ne pîrkes lê ew kesek bê. Di wê temenê de wê, kesek wê bi kesekê re wê were ser ziman. Di wê temenê de wê salixkirina sînoriya nava têgînan wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê xwediyê temenekê fahmkirinê ê mantiqî jî bê. Di nava hemû tiştên ku ew hena de jî wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman, ku ew zindî bin û ne zindî bin. Di wê temenê de wê, tişt wê, pêşî wê bi pênasekirina wê bi ya bi navî re wê weke argûman wê were salixkkirin. Aliyê wê yê din jî wê karîgeriya wê, di awayekê de wê, weke funksiyona wê di awayekê de wê xwe bide nîşandin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê, ev wê hem di gotinekê de wê wusa bê û hem jî wê di hevokê de wê wusa bê. Wê dema ku mirov got 'mîrov' wê di wê temenê de wê, weke ku em di kurdî de wê ji wê fahmbikin wê, ne dîyar bê ku ew

yek bê û ankû pirr bê. Dikarê yek mirov bê û pirr mirov bê. Di wê temenê de wê, di wê de wê, ne dîyar bê. Lê wê çi wê di wê de wê ew wê bide dîyarkirin? Wê demê wê pêwîstîya fahmkiirna bi funksiyonkirina wê hebê.

Li vir di aslê xwe de wê weke ku me li jor li devereke wê hanî ser ziman wê, rewşa funksiyonê wê hinekî wê bi giringî wê xwe bide dîyarkirin. Wê di rewşa derhanîna zêde argumanê jî hevdû de wê, weyneke jî wê karibê bileyizê. Em li ser gotina 'mirov' re pêşî herin. "Em dibênin ku gelek mirov di rê de dimeşin." Di gotina "em dibênin ku gelek mirov di rê de dimeşin" wê, têgîna 'gelek ...' wê weke aliyekê ku wê regekê pirr û bêdîyarî wê bi gotina mirov re wê, bi têgînek zêde û ankû zahfbûnê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê, xwe bide nîşandin ku wê, ne dîyar bê ku wê çend mirov wê hebin. Lê wê gelek mirov bin. Di wê temenê de wê, têgîna 'gelekê' wê bi funksiyonî wê wateya gelekê 'ku wê bi wê têgîna mirov wê li gotina mirov wê bikê wê bi wê re wê, têgînek bi gelekî wê bi argûmanî wê bi wê re wê bide nîşandin. Em wusa hasabbkin em pêwîst bibînin ku em wan gelek mirovan hemûyan yek bi yek kifşbikin û salixbikin. Wê demê wê bi wê re wê gelek argûmanên me wê derkevin li holê. Lê wê di dewama wê de wê temen û derfeta bi heman rengê jê derhanîna funksiyonan jî wê re wê weke ku wê bi derfet bê ku em wê fahmbikin wê werênina ser ziman bê.

Lê bi heman rengê wê, bi awayekê din jî wê, têgîna mirovekê' ku wê bahsa kesekê bikê wê bi gelek funksiyonan ku wê karibê were ser ziman. "mirovek gelek xabatên wê hena." Di wê rengê de wê, di gotina mirovek ku ew gelek xabatên wê hena ku em wê werênina wer ziman wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, karibê wê werê ser ziman. Di wê temenê de wê, têgîna 'gelek xabat' ku wê bi wê re wê werina ser ziman wê bibê. Lê çendê ku wê rengê xabatan wê ne dîyar jî bê lê wê, di awayekê de wê weke ku mirov dikarê wê bi wê re wê kifşbikê wê, di awayekê de wê, weke ku mirov dibîne wê, gelek xabat wê hebin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, têgîna 'gelek xabatê' wê di aslê xwe de wê weke têgînek zêde komplika bê. Wê di awayekê de wê, têgîna 'gelek xabatên ...' ku wê bi wê re wê, werê ser ziman û wê bo gotina 'mirovekê' wê weke funksiyonî wê were ser ziman jî lê wê di awayekê de wê, dema ku mirov wê, xabatan yek bi yek wan salixbikê wê ew funksiyon wê reng bi gûharênê û wê karibê weke argûman jî wê di wê temenê de ew were dîtin û ser ziman. Di wê temenê de wê çi wê ew wê bide dîyarkirin? Ya ku wê

ew wê bide dîyarkirin wê salixkirina rengên xabatan bê. Çi rengên xabatî wê hebin wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê, dikarê wê, di awayekê de wê werênê ser ziman. Minaq wê, dema ku ez bahsa xabatekê bi rengê 'nivîsandinê' bikim wê, nivîsandin weke funksiyonekê bo gotina xabatê wê xwe bide dîyarkirin. Ji aliyekê din ve jî ez bêjim 'bijişk' weke xabatek din wê werênima ser ziman wê, hingî wê bijişk wê bê funksiyon wê bo gotina xabatê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, sînorê ji wê jevderhanînê a bi funksiyonî û argûmanî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku wê nebê wê dîmenekê wê bi xwe re wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di rewşa bûyîna funksiyonê weke argumanê wê di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê, dikarê wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman bê. Di wê rewşê de wê rewşa têkiliya argûman û funksiyonê wê, di wê rengê de wê weke bi têgînek hiyararşikî ku wê, her ku wê, funksiyon wê were kifşkirin ku wê bin wê re wê, ji wê re wê funksiyon wê were pêşxistin wê aliyê pêşî ê funksiyonî wê weke arguman jî wê awa û reng wê bi wê re wê bistênê. Her ya ku wê piştî wê were kifşkirin wê, di wê temenê de wê, rewş, reng û qarakterê ya berî xwe wê, di awayekê de wê bi xwe re wê, di wê rengê de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Ev wê, weke xosletekê pêşxistinê a bi wê re ku mirov wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di dewama wê de wê, têkiliya funksiyon û arguman wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê were dîtin ku wê ti argûman wê ne tenê argûman bê û ne jî wê ti funksiyon wê weke ku wê tenê bi serê xwe wê weke funksiyonê bê. Wê, di wê temenê de wê, dema ku ew di asta pêşî de ku ew dihê kifşkirin wê ew wê bi wê re wê, weke ku wê newê dîtin. Lê piştî ku wê, dema ku wê, ya piştî wê, hat dîtin wê, di wê temenê de wê, êdî weke rewşekê wê xwe bide nîşandin. Çendê ku wê, di awayekê de wê, rewşa 'nivîsandin' û 'bijişk' wê weke ku wê weke funksiyon werin li holê bo gotina xabatê wê, di aslê xwe de wê dema ku em bi vê rengê wê werênina ser ziman û bêjin û 'bijişk tendurist a' wê, di wê demê de wê, li ser gotina tenduriştê re wê, di awayekê de wê, gotina bijişkê wê, weke ku wê bê argûman ji ya tenduriştê re. Di wê rewşê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê di awayekê de wê, dikarê wê weke aliyekê giring wê, werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve wê, dikarê wê di dewama wê de wê werênina ser ziman û bêjin ku 'tendurişt baş dikê' wê di wê temenê de wê, '...baş dikê' wê weke aliyekê funksiyonî wê bo gotina tenduriştê wê di awayekê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di wê temenê de

wê, li ser têtînek zimanî û rêzimanî re wê, di wê rengê de wê weke ku wê aliyekê ji hevderhanînê bi têtînê wê, bi wê rengê wê weke xosletekê wê pêşxistina bi wê re bê. Di temenê wê de wê dema ku mirov bi mantiqî dihizirê wê, her têtînê û ankû bi gotinê têtînê hanîna ser ziman wê, di wê de wê di awayekê de wê, potansiyale hebûna argûmanî û hem jî ya funksiyonî wê di awayekê de wê, bi wê rengê wê di xwe de wê, bihawênê. Di wê rewşê de wê, dema ku em bihevokkirin û ankû hanîna li ser ziman re wê, ew wê, di awayekê de wê weke ku wê were kifşkirin. Wê di wê temenê de wê, dema ku wê, di wê têtînê de ku wê argûman bê û ankû funksiyon bê wê were kifşkirin wê, bi têtînîya wê ya ku ew bi wê were pêşxistin re wê bibê. Di gotinekê de wê, ji aliyekê mantiqî ve wê hem têtîna argûmanê wê hebê û hem jî ya funksiyonî. Wê di wê temenê de wê, ew wê bi wê re wê, di wê de wê, weke ku ku ew bi wan re wê hebê. Lê di wê temenê de wê, dema ku wê ji wê re aliyê funksiyonî hat dîyarkirin wê, bi wê re wê ew jî wê weke aliyê argûmanî wê bi wê re wê, weke ku wê were dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê rewşê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşa gotinê wê, di wê temenê de wê, di wê de wê, dema ku ew bi mantiqî weke argûmanî û ankû funksiyonî hat dîyarkirin wê ew di wê de wê, ne teqez bê. Wê di wê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê bi wê re wê, dikarê wê, werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê, her rewşa gotinê wê di wê rewşê de wê bi mantiqî di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ji funksiyonê bûyîna argûmanê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê din jî wê bi wê re wê, di wê de wê, weke aliyekê ku mirov wê, kifşbikê bê. Wê, dema ku me ew alî wê bi wê re wê pêşxist wê aliyê din wê bi tememî wê windabê? Bêgûman wê dema ku ew hatibê salixkirin wê weke têtînekê wê ew wê êdî wê hebê. Wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, ku ew argûman bê bi funksiyonî were pêşxistinî û ankû funksiyon bê bi argûmanî were pêşxistin wê ew wê di dewama wê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê, fahmbikê bê wê xwe bi wê re wê bide nîşandin. Wê ev wê weke pêvajoyek wê ya piştre bê. Di wê temenê de wê, ya piştre wê hertimî wê ya berî xwe wê ji xwe re wê bikê temen. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ev wê, bi rêgezî wê li ser têtîna mantiqê re wê ew wê bibê. Di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşa funksiyonê wê, di wê rengê de wê dema ku wê li ser

argûmanê re wê bi awayekê pirralî wê were pêşxistin wê, di wê temenê de wê ew funksiyon wê weke funksiyonek dewlemend bê. Wê di wê de wê, çendî ku wê bi awayekê pirralî wê, funksiyon wê were kifşkirin wê di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, her funksiyon wê weke stûnek wê ya hebûnî wê di xwe de wê bi kirdeyî wê argûmanîyekê jî wê di wê rengê de wê biafirênê. Di wê temenê de ew, ku ew xwe bide dîyarkirin û ankû weke kirdeyek vêşarî ku ew hebê lê ew wê hebê. Di wê temenê de wê ew weke aliyekê wê yê giring wê, xwe bide nîşandin. Di wê rewşê de wê, dema ku em rewşa mantiqê di wê temenê de wê bi têngîna funksiyon û argûmanê re wê fahmbikin wê, bi goitnî wê, di aslê xwe de wê, weke rewşek bêserûber wê, di awayekê de wê, derkeve ber me. Di wê temenê de wê, mirov karibê wê bi gelek awayan wê pêşbixê û wê bînenê ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê bi temenî wê di wê de wê bi derfetî wê hebê. Di wê temenê de wê ew wê weke aliyekê giring bê ku em wê kifşbikin û wê werênina ser ziman bê.

Di mijare têngîna argûman û fiunksiyonê de wê, dema ku mirov çendî bi wê dihizirê û wê aliyên wê yên k uew hena dihênê ser ziman wê bi wê re wê aliyên din jî wê were kifşkirin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di rewşa təkiliya nava argûman û fiunksiyonê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşa fiunksiyonê wê her salixkirinên wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, dikarê wê, werênê ser ziman. Di asta pêşî a salixkirina bi argûman û fiunksiyonê de wê, piştê wê, rewşek weke 'fiunksiyon û fiunksiyon' ku wê bibê wê, di wê de wê, pêşî wê, têngîna argûmanê wê weke têngînek kirdeyî a sergirtî wê, di wê de wê, temenê wê rewşê wê biafirênê. Lê piştê wê hin bi hin wê, ew wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê bide nîşandin. Dema ku mirov got "zerdeşt filosof a", "Filosof hizirvan a." "Hizirvan teorikvan a." "Teorikvan kifşkarvan a." `kifşkarvan serokvan a". "serokvan pêşevan a. " pêşevan rênîşandar a." "rênîşandar rêbervan a." "rêbervan pêşengvan a." Di wê temenê de di aslê de wê, hertimî ku em gotina dawiyê a fiunksiyonî wê, ku ew bo gotina pêşî a argûmanî wekle fiunksiyonê ya wê, hilde li dest û li serê hevoka pişt wê binivîsênê wê, di wê tememê de wê, gotin wê, qaviztinek ji fiunksiyonî bi ber argûmanîyî ve wê biavêjê. Di wê temenê de wê, bi wê re wê, rewşek wê were dîtin.

Di wê rewşê de wê, rewşa têngîna argûmanî û fiunksiyonî jî wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê ku mirov wê, li ser wateyek duyem a ku wê li gotinê wê bi wê were lêkirin re wê ew wê were ser ziman. Di wê rengê de wê, ew wê bi wê re wê were fahmkirin.

Di mijare fahmkirina wê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, weke ku em, di hevokên xwe yên kin ên li jor di paragrafa li ser vê de wan nivîsand wê, di wan de wê, têkiliya argûman û funksiyonê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bide nîşandin. Di wê temenê de wê, ya ku wê weke argûman û ankû nav wê were salixkirin wê, weke têtînek bi wateyî jî ku em wê diikarin wê kifşbikin wê, di wê temenê de wê, li ser wê re wê weke bi herdû aliyên re wê xwediyê temenekê fahmkirinê bê. Lê ya ku wê, di hevokê de wê weke arguman û ankû funksiyonê wê bide dîyarkirin wê, di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê dikarê wê, di wê temenê de wê, di serî de wê kifşbikê û wê werênê ser ziman bê.

Li vir wê, di hevokên ku me li jor de hanîn li ser ziman de wê tiştêkê wê bi xosletî em divê ku wê balê bikişênina li ser wan. Ew jî wê ew bê ku wê di wê rengê de wê, her hevoka ku wê, li dûv ya piştê wê were wê, li ser temenê funksiyoniya ya berî xwe wê, temenê xwe yê argûmanî û funksiyonî wê bide çêkirin. Lê di aslê xwe de wê, çendî ku wê aliyê argûmanî wê ji wê weke aliyekê derhanî wê, di wê hevokê ve wê were dîtî wê ji wê aliyê argûmanî wê bi xosletên wê hizirkirinê û kifşkirina funksiyona wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê din ê ji wê derhanî bê. Di wê temenê de wê bi têtî û têtîhiştî wê di temenekê de wê, berfirehiya hişmendî wê di dewama wê de wê, weke ku wê were pêşxistin.

Di wê temenê de em dikarê wê hinekî din jî wê werênina ser ziman. Em di wê temenê de wê, minaq wê ji hevoka pêşî a 'zerdeştî filosof a' heta ya dawî a 'rêbervan pêşengvan a' wê, di wê di wê temenê de wê, di ahengekê de wê were dîtî ku wê, hertimî wê di pêşxistinê de wê, xosletên hevdu girtî ên bi têtî wê, di wê de wê, weke rêya şopandinê a pêşxistinê wê di wê de wê, were dîtî. Lê wê di awayekê de jî wê hertimî wê gotina dawiyê ku ew weke funksiyona wê, di wê de wê, kifşkirina di wê de wê wateyîya wê, li ser wê re wê, pêşxistina têtînek funksiyonî ku wê ew wê bi wê bibê weke argûmanekê jî wê, di wê temenê de wê, berdehamîya fahmkirinê wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê werênê ser ziman bê. Her funksiyon wê, di wê demê de wê bi kifşkirina funksiyona wê re wê weke argûmanekê wê xwe di awayekê de wê bi reng bikê û wê bikê pozisyonê de. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê, di awayekê de

wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, her funksiyon ku wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê, bi kirinî, tiştî, rewşî û hwd wê di awayekê de wê weke ku wê beremberê wê, rewşek ku wê bi xosletiyên wê re ku mirov dikarê wê kifşbikê û wê werênê ser ziman wê hebê. Di wê temenê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, di serî de wê, dikarê wê bi wê re wê kifşbikê bê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê têtîna xosletî wê weke aliyekê giring ê hevdû girêdanê a bi hevdû re bi têtîna wê werênê ser ziman. **Li jêr emê li ser têtîna şenberî û razberiyê bi têtîna mantiqê re wê li ser bisekin in.** Lê li vir wê di dewama wê de wê, bi gotinekê wê di çerçoveya fahmkirina me ya li vir de wê werênina aser ziman ku wê, girêdanî wê, di awayekê de wê, têtîliyek têtîna wê b hevdû re wê bêtê. Ji aliyekê din ve jî wê, bi wê re wê, pêşxistinê wê bi wê re wê bide çekirin. Levkirina mantiqî wê, di awayekê de wê, di temenê wê de wê, weke ku me li jor di awayekê de wê hanî ser ziman wê, şenberîya fîzîkî ku ew hebûya wê di temenê wê de wê hebê. Di wê temenê de wê, ew şenberî ku wê bi fahmkirinê re wê pêşkeve wê, bo aqilê me ji aliyekê ve wê, nivî bi nivî wê di awayekê de wê, şewayekê hizirkirinê ê razberî bi xwe re wê bide nîşandin.

Di wê temenê de wê, ber ku wê têtîna wê, bi serê xwe wê, bi xosletên wê wê yên hena re wê bi serê xwe wê werina fahmkirina. Mînaq wê dema ku wê sêvek wê were hildan li dest wê, xosletê wê yê 'sorbûnê' wê bi serê xwe fahmkirina wê weke aliyekê wê yê vê rengê fahmkirinê wê biafirênê. Yan jî wê bi têtîna 'gîloberiyê' re ku wê werênê ser ziman û wê têtîna bi serê xwe wê fahmbikê wê weke aliyekê din ê ku mirov dikarê wê bi heman rengê wê, werênê ser ziman. Ev rengê hizirkirinê wê li ser hemû awayên darêjkî re wê, di awayekê de wê, bi demê re wê pêşkeve.

Di aslê xwe de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di demên pêşketina mantiqê ên demên klasîk û ankû kevnera de wê, di wê temenê de wê, pêşxistina hişmendiyê di derbarê xosletan de ku wê weke kar û xabatek felsefeyî jî wê pêşkeve wê, di wê temenê de wê xizmetekê ji pêşketina mantiqî re wê bikê. Lê di wê temenê de wê, ew razberîya ku wê pêşkeve wê zêdetirî wê temenê kûrbûnê wê bi rengê weke ji hevdû derxistinê a bi têtîna re wê xizmetê wê bikê. Mînaq ji aliyekê ve em bi hesanî dikarin rewşa hevokên kin ku me li jor hanî ser ziman li wir wê werênê ser ziman.

Di çerçoveya hizirkirina mantiqî de ez dikarim minaqekê ji nava çîrokên kurdan ên bi navê ‘çîrokên keçelok’ bidim. Wê di çîrokek keçelok de wê, bahsa xwesteke mîrê kurd wê were kirin ku ew ji wî dixwezê ku ew ‘weşîyek tirî ji wî re bîne ku ew çendî ji wê weşîyê bixwê ew xilas nebê.’ Di wê temenê de wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê, dema ku wê keçelok wê, di wê rengê de wê bikeve nava dîtina weşîyê tirî ku ew çendî ji wê bixwûn ku ew ji wê xilas nebê. Di wê temenê de wê li vir wê mirov mantiqê wê ji kûdera wê ve wê hilde li dest û wê fahmbikê? Di serî de wê dema ku em bi têngîna mantiqê re bihizirin em nikarin xwarinekê bixwûn û ku ew ew xwarin bi dawî nebê. Çendî ku ew xwarin ji wê hat xwaarin wê bêgûman wê ew wê bi dawî bibê. Bi mantiqê ku mirov bi wê bihizirê wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, dema ku wê sênîyek xwarin ku me ji wê xwar wê, her kevçîyê ku me ji wê sênîyê xwar wê weke kevçîyek xwarinê ku wê ji wê xwarina di sênîkê de ku ew heya ku wê ji wê kêmbê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, xwarin wê, sedema kêmbûna wê xwarina di sênîkê de wê bi xwe re wê biafirênê. Di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Mijare mantiqê, dema ku me li wê hizirkir wê, di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê hertimî wê, bi wê temenê wê li ser ya ku ew heya re wê mirov dikarê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê pêvajoyên pêşketina mantiqê wê, ji demên kevnera û pê de wê wê dema ku wê bi ber demên me ve wê werina wê hin bi hin wê, bi zêdeyî wê bi awayekê hizirkirinê razber ve wê herin. Di wê temenê de wê serdemên navîn wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê aqilê razber re wê rabê ser xwe. Wê bi wê bidest hizirkirinê wê bikê. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê ku wê di demên dawî ên serdemên navîn de wê dema ku wê, aqil wê were lêpîrsîn wê di wê temenê de wê temenekê hizirkirinê bi wê rengê wê li ser wê temenê re wê bi wê re wê were lêpîrsîn. Hizirkirinên ku wê di demên ronansê û hwd de wê pêşkevin wê, di awayekê de wê, bi hemû cûre rengên hizirkirinên kevn û yê nû re wê di wê rengê de wê, di nerîne mantiqî de wê werê di berçav de derbas kirin.

Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman wê piştî wê re wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê rengê de wê bi wê re wê bide hizirkirin. Hizirkirinên weke bi

spinoza, descartes û û hwd ku wê ji aliyekê ve wê, temenê wan wê, hizrên Mantî û berî wê aristo, platon û hwd, wê biafirênin wê di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê hinekî li ser wê bisekinê. Di wê rengê de wê, di wê demê de wê, mantiqîperêzî wê di awayekê de wê, derkeve li pêş. Wê di wê temenê de wê, xosletên mantiqperêzîyê ên ku wê derkevina li pêş wê di awayekê de wê weke ku mirov dibînê wê bi têngîna 'tiştê wê bi xwe re wê werênê ser ziman' û ankû 'tiştê wê weke wê werênê ser ziman.' Di wê temenê de wê ev wê di awayê hizirkirinê felsefeyê ên demê û bi teybetî hûner û hwd de wê, bi bandûra ku wê mantiq û pêşketinên wê li wan bikin wê, pêşketinên wan jî wê li pêşveçûnên mantiqî ên piştî wê re wê bi zêdeyî wê bandûrê wê di wê temenê de wê li wê bikê.

Di wê dewama wê de wê, ev rewşên weke yên mantiqî wê, li dunyayê wê di nava wê û yên xabatên axiretî de wê xêzkirinekê wê bide kişandin. Gotinên weke "xabatên dunyawî' û 'xabatên axiretî' û hwd wê di wê temenê de wê, li ser temenekê wê dikarê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê şîroveyên ku wê werina pêşxistin wê birêgezî wê li ser aqilekê razber re wê, di wê temenê de wê dikarê wê ji aliyekê ve wê, werênê ser ziman. Têgînên bi navê bawerî û olê wê çendî ku wê, weynên pirralî wê bileyizin jî lê wê ji aliyekê ve wê, di serî de wê, hem wê weke encama aqilê razber bê û hem jî wê, di pêşxistina wê de wê, çawa wê, di jîyanê de wê li gorî wê aqilê razber wê were jîyankirin wê, dîmenekê wê bi wê re wê bide nîşandin û dîyarkirin. Ji aliyê felsefeyê ve teorikbûn, ji aliyê têgînên weke ol û rewîstî ve rêgezîbûn û hwd wê, di wê temenê de wê, dikarê bi temenekê wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, felsefe ku wê, ji demên kevnera ve wê, bi têngînek mantiqî wê pêşkeve wê, di serdemên navîn de wê, di awayekê de wê bi mantiqê wê pêşkeve. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, hin bi hin wê formulekirina rêgezîn mantiqî bi awayekê zelalî û li ser wê re hizirkirin wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê, têgînên mantiqî wê, serwerîya wan wê bibê. Wê, di wê çerçoveya wê hizirkirina mantiqî de wê, sê tişt wê bi serekeyî wê bi zêdeyî wê were dîtin ku wê, derkevina li pêş. Yek bawerî û bi wê re nakokiya wê bi aqil û pêşketina wê bi aqil re bê. Du wê, têgînên ontolojîkî û hewldanên fahmkirina wan bê. Minaq wê, hewldanên kifşkirin û afirandina darêjkekê ji navê xwûdê de wê di wê temenê de wê, were hizirkirin. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê, hizirkirinên weke bi 'hebûn û nebûnê' re wê, di wê temenê de wê zêdetirî wê bibin û wê derkevina li pêş. Ya ku wê, bi aqilê wê newina

gihandin li bersivê wê bi baweriyê wê, ew valahiya wan bi wan wê were tişî kirin. Bawerî wê, pêşîya lêpîrsînê wê bigirê. Wê weke ku wê were ser ziman wê, 'ya ku mirov nizanê wê xwûdê zanibê' wê bi wê re wê werê ser ziman. Di wê temenê de wê, ew wê, bi wê re wê weke mijarek giring a felsefeyê jî wê xwe bide nîşandin. Ev alî wê bê sedema ku wê li ser têtîngên baweriyê re wê li dijî felsefekirinê ku wê pozîsyon wê werina girtin wê bibê. Minaq wê li kurdistanê oldar û filosofên ku ew bi aslê xwe kurd ên weke teymiyê haranî wê kirina felsefeyê wê, 'gûnah' bibînê. Ber ku wê, wê, di wê temenê de wê, temenekê lêpîrsînê wê bi xwe re wê werênê li holê.

Di dewama wê de wê, ev têtîng wê, di demên cûr bi cûr de wê, pêşkevin. Lêpîrsîn û hizirkirinên lêpîrsîndar wê, zêdetirî wê pêşkevin. Aliyê din ê sêyem jî wê, bi mantiqî ku wê li ser wê were hizirkirin wê têtîngên metafizîkî û hwd bin. Wê, di wê temenê de wê çawa wê ew wê ji wan re wê, vegotînek were hanîn û hebûnên ser xwezayî wê, werina ser ziman wê, bina mijarên hizirkirinê. Di aslê xwe de wê ev hizirkirin wê, nîşanaka wê bin ku wê aqil wê i mantiq wê, êdî wê pêşkeve. Ber vê yekê wê, zêdetirî wê, lêpîrsîniya wê pêşkeve. Di demên ronansansê de wê zaneyên weke Descartes ku wê têtîngîna 'gûmanperêzîyê' wê bi felsefeyê re wê derxê li pêş wê, di wê temenê de wê, tenê wê ew wê, ji kifşkirinaka wê zêdetirî wê weke têtîngîneka ku wê heta wê demê hatîya kirin û encamên wê bo jîyane mirov bûna wê, di temenekê hizirkirina felsefeyê de wê, derxê li pêş.

Di wê temenê de wê, bi têtîngînek mantiqî ku mirov wê werênê ser ziman wê gûman wê weke têtîngînek hizirî a li dijî negûmankirina baweriyê ku wê, hewlbêdayin ku ew were serdest kirin jî bê. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê din wê di serî de wê pêşkeve.

Di nava bawervanên de jî wê, mantiq û nîqaşên wê zêde bibin. Wê, di wê temenê de wê, hin bi hin wê hizirkirinên weke 'tişteke ku em nikaribin xwe bigihênina darêjka wê ew nîn a' wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê ev wê weke têtîngînek mantiqî wê were dîtîn ku wê, hebûn wê, bi heyîna wê ya dîyar û darêjkî re ku mirov dikarê wê tefkir bikê re wê were ser ziman.

Di aslê xwe de wê, ev dem wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, bi mantiqî wê pêşketina wê êdî wê bi têtîngînek formalist ku wê xwe di temenê wê de wê bicih bikê re wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Formelîti wê, di awayekê de wê, çerçoveyek darêjkî wê bi wê re wê, li ser hebûna heyî û ya bûjenî û ankû fîzîkî re wê were ser ziman. Di wê temenê de wê,

di temenekê mantiqî de wê, ew wê were kifşkirin. Formelîti wê weke temenekê mantiqî ê giştî û ankû gelemperî bê. Wê di wê temenê de wê, bi gelemperî û teybetî jî wê, aliyên wê yên fîzîkî û bûjenî wê bèn kifşkirin. Di wê temenê de wê têtîninê weke 'ya tamîtiyê' û ankû 'qat ji tamîtiyê ya', 'qat ji tamîtiyê piçûktir a' û hwd wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê ev wê li ser wê temenê formelî re wê di mantiqê de wê, pêşkevin. Ev alî wê, di mantiqê de wê, temenekê dahûrî ê mantiqî bi xwe re wê biafirênin. Lê aliyê din ê darazî ku wê, bi awayekê din ê aqilmeşandinê em bi mantiqê re wê werênina ser ziman wê, şewayê ne dahûrî ê bi mantiqî ku wê li ser wê wê temenê formel re wê bi hişmendiyek subjeyî wê pêşkeve re wê, weke aliyê din ê mantiqî wê xwe bide nîşandin. Mantiqê darazî wê bi wê re wê xwe di awayekê de wê bide nîşandin. Mantiqê formelî û aqilmeşandina darazî wê, di wê temenê de wê weke du dîmenên mantiqê wê piştî wê hin bi hin wê pêşkevin.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, di wê rengê de wê, bi têtîna mantiqê li ser têtînan re wê bi gelemperî wê kifşkirinê ku wê werina kirin wê, bi wê re wê di dewama wê de wê, bibê. Minaq têtîninê weke bi 'sifatî' û ankû bi navî ku wê pêşkevin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de em dikarin wê werênina wer ziman. Di wê temenê de wê, di nava wê de wê, aliyê gelemperî û yê teybet wê minaq em dikarin wê bi du hevokan wê bînina ser ziman û li ser wan re êdî bidomênin. Minaq 'mîrov zindîya' wê weke têtînek gelemperî bê. Lê ku em bêjin 'mîrov ne hasp a' wê, di wê temenê de wê, di awayekê qatgoriyî de wê bi teybetî wê cûdakirin bê. Yan jî em li ser navî re wê, dema ku em bêjin "nazê mamoste ya' wê, di wê temenê de wê, li ser wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman. Aliyê bi gotina 'mîrov zindîya' wê zêdetirî wê temenekê gelemperî û giştî wê xwe di têtînê de wê bide dîyarkirin. Lê di hevokên weke 'Nazê memoste ya' û ankû 'mîrov ne hasp a' de wê, di wê temenê de wê, di awayekê din ê teybet de wê xwe li ser wê re wê bidina dîyarkirin.

Di mantiqê de wê, ji hevdu cûdakirin û fahmkirina aliyê teybetî û giştî wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê wê bi afirênê. Wê, di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, di wê rewşê de wê, ev wê, di çerçoveya fahmkirinê de wê, hin bi hin wê aliyên din re jî wê pêşkeve. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê di awayekê mantiqê dahûrîner ku wê pêşkeve wê, hinekî wê di wê temenê de wê, li ser temenekê şenber ku wê çawa wê ew wê, bikê ku wê ji têtîninê nepenîparêz dîr wê werênê ser ziman wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê li ser wê bisekinê bê. Di wê

temenê fahmkirina têtîna mantiqê dahûrî de ku wê ji temenek giştî wê bi ber hûrgilkirina wê ve wê herê û wê werênê ser ziman wê, pêşkeve. Lê piştî wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, di aslê xwe de wê, beremberê wê têtînenê weke li ser temenê ji ya hesan bi ber ya giştî ve wê bi hizirkirinê wê pêşkevin. Ev jî wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê ji qatê bi ber ya tam û ankû giştî ve ku wê bikê ku ew herê û bigihijê li encamê. Di wê temenê de wê weke têtînek hizirkirinê ku wê bi dager û rêbazên matematikî re wê, mantiqê dagerî jî wê bikarbênê wê pêşkeve. Di wê temenê de wê dema ku mirov wê bahsa mantiqê razber bikê wê di dewama wê de wê, êdî wê pêşkeve.

Berî ku em werina ser mantiqê razberî em hinekî din di çerçoveya têtîna gelemperî û gelempernebûnê bisekin in. Ev wê weke aliyekê din wê di dewama wê de wê mirov dikarê wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman bê. Li jor me minaq mirov zindîya wê, di wê temenê de wê, hanî ser ziman. Di aslê xwe de wê di çerçoveya cûreyekê zindiyan de wê, mirov wê, weke têtînek gelemper wê werê ser ziman. Di aslê xwe de wê ya ku wê, weke aliyekê gelemper ku wê mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, ji têtîna 'mirov zindîya' wê, bi awayekê "...zindîya' wê tenê wê dikarê wê weke aliyekê wê hilde li dest. Di wê temenê de wê, ev wê weke funksiyoneka ku em çî bi wê re wê, werênina ser ziman wê bi wê re wê wateya zindîbûnê wê bistênê Minaq em li şûna 'mirov zindîya' em dikarin bi rengê 'x zindîya' wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, di aslê de wê, x' wê weke têtînek gelemper û di wê de wê, karibê di her awayê de wê, were bikarhanîn bê. Minaq em bi rengê "'.... zindîya'" wê werênina ser ziman ku em li şûna wê cihê vala gotina 'sawalê' dênin wê hingî wê, 'sawal zindîya' wê derkeve li holê. Wê demê funksiyona '...zindîyê' wê bi gotina sawalê re wê, weke 'sawal zindîya' wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, sînôrê wê di wê temenê de wê, di aslê xwe de nebê. Di wê temenê de wê, dema ku me ji aliyê zimanî û rêzimanî ve wê, çêkir wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê girîng wê, levkirina wê ya ku ew bibê û ya bi wateyî wê, di awayna wê, çendî ku wê her yekê wê ji aliyê xwe ve wê di levkirinê de bê wê, di ya din re wê ne di levkirinekê de bê.

Li vir di rewşa hanîna ser ziman de wê, wê, di awayekê de wê, ji aliyê mantiqî ve wê, hinek rêgezên darazî ên mantiqî wê, pêwîstbin ku em di serî wan de di awayekê de wê bi wê bihizirin û wan werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, bi wê re wê, fahmbikê. Di awayekê de wê, dema ku em ji du aliyên ve wê li vir di dewama wê de li ser wê bisekin in. Aliyê

pêşî wê di wê rengê ku me li jor di paragrafa li ser wê de li ser wê sekinî bê. Di wê temneê de wê, ev wê hinekî wê bi levkiriya rêzimanî a gotinî ve jî wê girêdayî bê. Lê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ji aliyê mantiqî ve wê bi wê bihizirê wê, demê wê, di awayekê de wê, ji rewşên jîyanî bêî ku mirov li berçav bigireê wê karibê wê fahmbikê bê? Minaq ez li hevoka li jor a bi rengê 'mirov zindîya" wê, li şûna argûman wê gotinaka bi wê rengê weke "kevir zindîya" wê, werênina ser ziman. Kevir wê, di wê temenê de wê, di jîyanê de wê, ne weke mirov û sawalekê û ankû tiştêkê ku ew dijî wê xwediyê renegekê jîyanî bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê werênê ser ziman. Li vir wê, di awayekê de wî çendî ku wê rewşa gotinîya mantiqî di awayekê de wê, were hizirkirin wê, di wê temenê de wê, bi hinek sînoren wê re wê dikarê wê werênê ser ziman. Di wê rewşê de wê, hinekî jî wê bi darazî û hişmendî bi kifşkirina jîyanî re wê, derxê li têgihîştinê. Minaq kevirek zindîya û ankû ne zindîya wê, dikarê wê bi wê bihizirê. Di nava kevirekê û mirovekê de wê çi farq wê hebê? Wê di wê de wê ew farqe ku wê bi gotina zinditiyê re wê were ser ziman wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê, dikarê wê, diawayekê de wê, fahmbikê û wê weêrnê ser ziman bê.

Li vir wê, di wê rewşê de wê, aliyê ku wê, bi têgîna zindîyî wê li funksiyonê wê bikê wê, di wê temenê de wê kombinasyonêk ku wê di nava têgîn û dîtbarîya bi heyînê re bê. Wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Funksiyon wê, çendî ku wê, bahsa zinditiyê wê bikê lê wê, ji aliyekê din ve jî wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, funksiyon wê, di wê de wê, aliyekê wê yê ku ew têgînên zindî dihênê ser ziman û aliyekê wê bi têgînê nezîndî ku wê werênê ser ziman re wê hebê bê. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di çerçoveyek mantiqî de wê, dema ku wê were hizirkirin wê, di wê temenê de wê, tiştêkê ku ew zindibê wê mirov nikaribê ji wê re bêjê ne zindîya. Vajî wê ku wê, tiştêk ne zindî bê wê mirov nikaribê ji wê re bêjê ne zindîya. Wê demê wê, di wê temenê de wê, gotina me ya "kevir zindîya" wê, di awayekê de wê, weke ku wê, ne rast bê bi mantiqî. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi wê rengê wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijarên salixkirinê wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman.

Di awayekê de wê, li ser têgîna şaşîyê re wê di wê rengê de wê dikarê wê ji aliyekê ve wê werênê ser ziman ku wê, ji du pêşekên wê yek şaş bê wê encama weke ya rast wê karibê bi xwe re wê bide derxistin li holê.

“hemû mirov kevir in”. “Hemû kevir cewher in.” “Wê demê wê, hemû mirov wê cewher bin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê di wê hevokê de wê aliyekê din wê bi têtîna pênasikirina gotina kevir weke ‘cewherê’ re wê, di wê rengê de wê, dikarê wê li ser wê bisekinê. Cewher wê, di awayekê de wê, weke gotineka ku em dikarin wê ji hinek aliyên ve wê, bi awayekê weke renekê başiyê wê, werênina ser ziman. Wê demê wê, di temenê wê, têtîna de wê weke argûmana bi wê salixkiirîna wê kevir bê. Di wê temenê de wê xosletên kevir ên weke hişk, zaxm û hwd wê, di wê temenê de wê rengên têtîna cewheriyê wê bi xwe re wê, karibin bidina dîyarkirin.

Minaq wê dema ku ez bêjim “Nazê dixiftker a”, “hinek axiftker mirî na.” “Wê demê wê Nazê mirî bê” Lê di wê temenê de wê, di heman hevokê de wê, têtînek ne dîyar wê hebê. Dema ku me got wê ‘hinek axiftker mirî na’ wê, demê wê, di wê temenê de wê, çawa wê dîyar bê ku wê Nazê wê di navca aliyê ‘hinekî ê mirî de wê, cihbigirê. Dema ku wê ji wê ‘hinekê’ wê, aliyekê wê yê din ê ‘nemirê’ jî wê hebê. Wê demê wê Nazê wê karibê di nava aliyê din de jî cih bigirê bê. Wê, di wê temenê de wê, rewşa têtîna wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, karibê bi herdu aliyên ve jî ew bi xwe re encamê bide nîşandin bê.

Di temenê hizirkirina mantiqî de wê, aliyê pozîtîv û negatîv ku wê di awayekê de wê li hevdû hoyandî wê, encamên bi aliyên hevdû de wê bidina dîyarkirin wê, di wê rewşa rengê hizirkirinê de wê, bide nîşandin. Minaq wê, bêjin ku wê, ‘ti filosof ne kevir in’, “Nazê filosof a.’ ‘Wê demê wê, Nazê ne kevir bê.’ Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê bihizirê. Lê ji aliyekê din ve jî wê dema ku em bi wê re wê bihizirin wê, dikarin wê werênina ser ziman ku wê weke aliyekê giring wê, dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Di mijare têtîna wê de wê, mirov dikarê weke minaq werênê ser ziman. ‘Ti filosof ne kevir a’. ‘Ti kevir ne hizir a.’ Wê demê wê di encama wê têtîna de wê, ‘felsefe hizir bê’ wê weke encamê wê bi herênî wê li ser wê re wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman wê hebê. Di wê temenê de wê, ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Di wê rewşê de wê mijare hizirkirinê wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê mirov dikarê di dewama wê de wê, dikarê werênê ser ziman. Em bihizirin ku wê, du tişt wê weke bi hevdû re wê werina qiyaskirin. Di wê rewşa şibandîna û ankû qiyaskirinê de wê di serî de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din wê

werênê ser ziman. 'Hemû tiştên jixwebir wê, heroin bin.' 'hemû heroin ne baş in.', 'Wê demê wê hemû heroin jixwebirên ne baş in.' Em bi têtîni wê ji wê aliyê ve jî wê werênina ser ziman wê, "Yê gotin ji jinek bi iffet re got wê fasik bê." 'Her fasikê ku gotin ji jineka bi iffetî re gotî wê bê cezakin. 'Wê demê wê hemû fasik wê werina cezakin.' Wê di wê temenê de wê, ev wê weke gotina ku wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê li wê were hizirkirin bê. Di dewama wê de wê, dikarê bêjê ku "mirovê balix zilam a." "Her mirovê balix mazin a." "Wê demê wê her mirovê balix wê mazin bê." Wê bi wê rengê wê dikarê wê werênê ser ziman. Ev wê, di awayekê de wê, weke şibandinek bi qiyasî ên bi şartî bê. Di dewama wê de wê, di awayekê de wê, li ser têtîni bi şartî ên bihevve dikarê wê werênê ser ziman. Minaq ez dikarim bêjim ku "Dilan filosof a û bi ew zanistvan a." "Dilan ne zanistvan a." "Wê demê Dilan ne filosof a." Wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, di temenekê li ser têtînekê funksiyonî re wê bi ya din dana kifşkirinê re wê, di wê rengê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, têtîni wê, di wê rengê de wê, di nava wê de wê, weke şartê bûyîna 'dilanê zanistvan' wê pêşî wê ew pêwîstbû ku ew 'filosof ba.' Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke ku wê di wê de wê, weke têtînek ku wê bi hevdû re wê li hevdû honayî bin wê werina ser ziman. Di dewama wê de wê, dikarê wê aliyekê din jî wê di temenê wê de wê, di dewama wê de wê, weke ji hev cûda wê bi têtîni wê werênê ser ziman. Minaq em, bêjin 'Tişt yan heya û yan jî nîn a.' "Tiştêk yan vacip a û yan jî ne vacip a." "Tiştêk ya, heya, yan vacip a, yan mubah a û yan jî 'ne rast a." Yan jî em dikarin bêjin ku wê, di awayekê wê rengê de wê, di dewama wê de wê werênina ser ziman. Di têtîni 'tiştêkê wê yan xwe afirandîya û yan jî tiştêkê dervî wê ew afirandîya." Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke têtîni ku wê bi wê re wê, werina hizirkirin bin.

Di temenê mantiqê de wê, di wê rengê de wê, tiştên ku ew bi hişmendi dihên girtin wê weke bi awayekê razberî wê bèn salixkirin. Wê di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, dema ku em mijare fahmkirina mantiqê werênina ser ziman wê, du ali wê xwe di awayekê de wê bi wê re wê bidina dîyarkirin. Yek wê, hebûna kifşkirina sînorê mantiqê bê. Ya din jî wê pêşxistina wê sînorê bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Bi mijara mantiqê re wê, di dewama wê de em dikarin wê aliyekê din jî wê di wê temenê de wê, di dewama wê de wê hildina li dest. Wê di zane

min de wê, têngîna mantiqê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi awayekê baştirîn wê bê temen ku em wê fahmtirbikin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku em li ser mantiqê re wê bihizirin wê, têngîna nakokiyê, ne levkirinê û ya dijîtiya wê dikarin wê di awayekê de wê, werênina ser ziman. Her tişt wê, di wê temenê de wê, dema ku em bi mantiqekê bi wê bihizirê wê, li gorî wê, weke ku em bi têngîna dualisma zerdeşt de wê dibînin wê, bê hizirkirin ku wê her tiştê ku ew heya wê ya vajî wê jî wê hebê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê têngîna vajîbûnê wê, di awayekê de wê li ser çî temenê wê were fahmkirinê wê bi serê xwe wê, dikarê wê weke aliyekê din wê werênê ser ziman. Ya vajî wê bi ya ne vajî re wê di hevîyekî û weke wê ku em wê bihizirin wê, demê wê ew jî wê, weke hebûnekê wê hebê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, were ser ziman. Di temenê wê de em dikarin wê bi wê rengê di destpêkê de wê metaforekê çêbikin. Hebûn wê ya vajî wê nebûn bê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ya vajî hebûnê nebûnê wê salixkirina wê, di wê rengê de wê li ser tiştêkê nebê. Wê di wê temenê de wê, nebûn wê hebûna wê pênasebikê. Lê vajî wê, ya vajî nebûnê hebûn wê, di awayekê de ku mirov wê ji aliyê wê ve wê li wê bihizirê wê hebûn bê û hebûn em dikarin wê bi gelek tiştên ku ew hena re wê şîrove û salixbikin. Wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê, di serî de wê, weke aliyekê wê yê giring wê mirov dikarê wê bi wê hizirê. Di mijare ya heyî û neyî de wê, di wê rengê de wê, weke di mantiqê klasik de wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê werê hizirkirin. Wê, di wê temenê de wê, temenê ya neyî wê di wê temenê de wê, di felsefeyê de wê, weke aliyekê ku wê hertimî wê li wê were hizirkirin ku wê neyî û ankû nebûn wê çî bê û li ser çî temenê wê dikarê wê fahmbikê û salixbikê. Di wê rengê de wê tenê wê bi nebûnê re wê, werênê ser ziman wê karibê wê werênê ser ziman. Wê di wê rengê de wê, pirsên bi wê rengê wê di meji de wê xwe di awayekê de wê, bidina dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, dema ku em bi têngîmna mantiqê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê bihizirin wê, ya heyî û ya neyî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, çawa wê bi hevdu wê werina fahmkirin. Wê demê wê ya ku wê hebê wê hem hebûna xwe wê, salixbikê û wê bi wê hebûna xwe ya salixkirî re wê neyîna ya nebûnê jî wê, di wê temenê de wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê salixbikê. Ji xwe ku ew hebê wê ya neyî wê nebê. Di wê temenê de wê nebûna neyîne wê, di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, nîşanak û

hebûna hebûnê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê, hebûn û nebûn wê di wê temenê de wê weke vajîhevdû û bi hevdû re ne di nava nakokiyê de jî wê werina ser ziman. nakoki wê çi bê? Wê weke ku wê di roja me de wê were ser ziman wê, 'paradoks' bê. Ev jî wê di awayekê de wê, tişt û ankû derkên me yên ku ew hena ew bi sehên me re di nava ne levkirinê de ew werina dîtîna re wê di wê temenê de wê, xwediyê temenekê fahmkirinê bê. Nakokî (*paradoks*) wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke hebûna dualî ku wê di wê temenê de wê hebê bê. Wê mirov ji aliyekê ve wê nikarê wê bi hebûn aliyekê û nebûna aliyekê re wê werênina ser ziman.

Nakoki wê bi kortasî wê di awayekê de wê, weke pevçûna wateyî bê. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Minaq wê, di wê temenê de wê, weke minaqên bi hesan ên ku em dikarin werênina ser ziman weke 'mirîşk ji hêkê derket û ankû hêk ji mirîşkê derket' wê, di wê temenê de wê dikarê wê weke rewşek nakokî wê bi wê re wê, di awayekê de wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê, di aslê xwe de wê mejiyê mirov wê, di aliyekê de wê weke ku wê bi êmin bê ku wê hêk wê ji mirîşkê wê derkeve. Di wê temenê de wê, ev wê di aslê xwe de wê, ne şaş jî bê. Lê ji aliye din ve jî wê, mirîşk jî wê ji hêkê wê derkeve. Wê ev jî wê weke aliyekê ku wê dema ku wê, lê binerê wê li wê biêmin bê. Di wê temenê de wê, du rewşên weke vajî hevdû û ku ew ji wan bi êmin bê wê bi wan re wê rû bi rû bê. Ji aliyekê din ve jî wê wusa bihizirin ku wê mirovek wê bi makinaya demê wê di demê de wê derbasî demek berê bê û wê kalkê xwe wê dibînê. Di wê demê de dema ku ew dijî wê, bavê wî ku wê kûrê kalkê wî bê wê nebê. Lê ew wê çawa wê hebê wê, ew wê, weke aliyekê ku wê weke nakokiyekê wê xwe di wê rewşê de wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê, di rewşa çûyina li demê de wê, di wê rewşê de wê, ew wê, hem wê nikaribê wê, kalkê xwe wê înkâr bikê ber ku ew wî dibînê û wê nikaribê bavê xwe pênasebikê ku ew hê nebûya. Di wê temenê de wê, di nava rewşek ku ew di wê de dijî weke tenê weke hişmendiyê ku ew xwe bi xwe bi hîş a wê hebê. Di wê rewşê de wê, dema ku ew hê bavê wî nebûbê ji kalkê wî re wê demê ew çawa bûya wê, di wê temenê de wê pirsên weke wê bi nakokî wê di mejî de wê xwe di awayekê de wê bidina dîyarkirin.

Di rewşa hizirkirina bi demê re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, rewşa demê wê, di wê temenê de wê, dema ku em bi wê mantiqê wê li wê bihizirin wê, bêhasab wê di hijmarîyekê de wê rêjeyên nakokiyan wê bi xwe re wê bide nîşandin û dîyarkirin. Di wê temenê de wê weke

aliyekê wê yê din wê di wê temenê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê werênê ser ziman. Em wusa bihasibênin ku wê ji dema me ku wê çend mirov wê hebin hemû bi heman rengê bi şûn ve di demê de herin. Wê demê wê ew wê hem wê hebin û hem jî wê nebin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê têgîna hebûn û nebûnê wê, di wê temenê de wê di awayekê de wê, li ser temenekê nakokî a bi wê rengê wê bi wê re wê, di awayekê de wê weke ku wê were salixkirin. Nakokî wê di awayekê de wê, dema ku wê, di çerçoveyek hevgirtî de wê bi tişteke û têgînekê wê were hizirkirin û wê piştê wê, dema ku ew têgîn hat ser ziman ku ew bi wê re di hevgirtinekê de were levkirin û ku ew newê levkirin wê di temenekê de wê karibê weke aliyekê din ê nakokî wê were salixkirin û ser ziman. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê mirov dikarê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Di nava jîyane asayî de wê car bi car gotinên weke ku wê, li ser kesekê nexweş û ji kalketî re wê were gotin ku “ew devê wî heya lê nikarê xwarinê bixwê.” Wekî din wê bê gotin “nivîna wê heya li nikarê lê razihê.” Wê di wê temenê de wê gotinên bi wê rengê mirov dikarê gelek gotinan wan kifşbikê û wan werênê ser ziman. Ev gotin wê, di awayekê de wê, weke gotinên nakok bin.

Ji aliyekê din ve jî wê nakok wê weke navenda zanîna me a ku em dikarin weke nûqteyna destpêkê a bi hizirkirinê jî werênina ser ziman. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê rengê wê temenekê hizirkirinê wê di awayekê de wê bi wê re wê, bi xwe re wê biafirênin. Mantiqê nakokitiyê wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, li ser temenekê bi sazûman ê hizirkirinê re wê xwe di awayekê de wê bide nîşandin.

Di awayekê din de mirov dikarê wê ji aliyekê din ve jî wê, di wê temenê de wê bi wê bihizirê. Wê di wê rengê de wê, di zimanê mirov ê rojane de wê, dema ku mirov wê li wê dinerê wê, di awayekê xwezayî de wê, têgînên nakok wê xwe di awayekê de wê, weke temen û destpêkên hizirkirinê wê xwe bidina afirandin. “Min mirovek dît di cihê xwe de sekinî diçû.” “Ez rûniştî diçûm.” “Ez bêçav bûm bi meyizendinê.” “Çavên min ne dît lê ez dîsa diçûm.” “Zarok melekek a.” “Ew bizane bû lê ne di dît.” Di wê temenê de em dikarin pîrr zêde ji nava jîyane xwe ya rojane gotinên ku em di farqê de na û di wan de wê di wê temenê de wê têgîna nekokiya wê hebin wê di wê temenê de wê, werina bikarhanîn werênina ser ziman. Di aslê xwe de wê ji aliyekê din ve jî wê, ew têgînên weke ku wê, bi gotinê wê di nava zimanê me yê rojane de wê werina ser

ziman wê, di awayekê de wê, ji du sedeman em wan kifşnakin. Yek wê, di rengê wateya ku em bi wê dihizirin û wê dihênina ser ziman a di wê kêlîkê de ku ew di mejiyê me de afirîya bê. Ya din jî wê, di wê temenê de wê, di wê ahenge zimanî û gotinî de wê, rewşên jîyanî ku em wan dijîn. ..

Di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê dikarin wê werênina ser ziman ku wê mijare hizirkirinê wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê temenê de wê bi nakokiyê re wê werênê ser ziman. Minaq di nava felsefeyê de wê, nakokiya Zenon a req û aşîl ku wê, bi hevdû re wê herin wê dikarin wê werênina ser ziman. Di nakokiya req û aşîl de wê, req ber ku wê ji aşîl wê hêdiktir wê herê wê li pêşîya aşîl wê dest bi bazê wê bikê. Di wê rewşê de wê, aşîl bo ku ew reqê derbas bikê ew, divê ku ew bigihijê nûqtaya ku reqê ji wê destpêkiriya. Heta ku aşîl gihijê wê nûqtayê wê req wê hinekî din wê herê û wê dîsa wê bo ku ew bigihijê reqê wê pêwîst ku ew bigihijê wê devera ku ew gihiştîyê de. Zenin li ser wê re dihênê ser ziman ku wê, ev wê bi wê rengê de wê bidomê û wê, ti carî wê aşîl negihijê reqê.

Wusa dihê dîtin ku wê gotinên bi nakoki wê di temenekê de wê rewşna hizirkî wê bi xwe re wê bi regekê de wê bi awayekê wê werênina ser ziman. Ew wê di wê rengê rêziman û ankû mantiqî û hwd de ku wê bi wê were hizirkirin wê newê hizirkirin. Minaq çend gotinên me yên rojane ên weke “qalabalixa bi tenê.” “mirina zindî”, “bêxwarin dijîn”, “qêra bêdeng”, “gûleya sivik”, “laşê bêxwûn.” “agirê cemidî”, “nexweş bi tendûrist a” û hwd dikarin weke van bi gelek gotinên din jî werênina ser ziman. Wê ev gotin wê, di wayekê de wê, di wê warê de wê têgînekê wê bi zimanî û têgînî wê di çerçoveya felsefeya nakokiyê û ya mantiqê de wê bide me.

Têgînek din a nakokiyê ez dikarim bi sê û ankû zêdetir kevirên ku ew ji ardê li hevdû dihên danîn ser ziman ez dikarim pêşbixin û werênima ser ziman. Her kevirê li ser yê din wê, di aslê xwe de wê ne li ser yê din bê wê li ser ardê bê. Wê dema ku ew kevirê li ser ku ew keviê bin wê were hilandin wê li ser kevirê din wê bikeve. Lê ku ard were hilandin wê bi tememî wê bikeve. Wê demê wê kevir li ser kevir zêdetirî wê li ser ardê bê. Ji aliyekê din em dikarin bi fahmkirinê re wê werênina ser ziman. Nakokiyekê bi fahmkirinekê ez dikarim wê bi wê re wê werênima ser ziman. Ya em dibêjin me fahmkiriya ew fahmnekiriya. Ber ku wê her fahmkirin wê bide nîşandin ku wê, tiştên din ên ku me fahmnekiriya û nizanin wê hebê.

Di aslê xwe de wê, dema ku em li ser têtîna nakokiyê dihizirin wê, mirov nikarê wê bi tememî rast û ankû nerast wê werênê ser ziman. David Shaw wê, dema wê bahsa têtîna paradoksê (nakokî) wê bikê wê, bi rengê ‘yan bi rastî ku ew rast bê û nerastiyê bidengbikê û yan jî nerast bê ku ew rastiyê bidengbikê’ re wê werênê ser ziman. Di çerçoveya têtînek aksiyomî de wê, Jaques Derrida wê, weke têtîneka bi rengê ku “derpêşek ku wê biryara wê newê dayin, li gelek pergalên aksiyomî ku wê serwer bê were hizirkirin, ku wûcana wê ji wan aksiyoman bi dahûrî û ankû bi jiyagiştî bi awayekê encamî nikaribê were ji wê were jevzêdetirkirin ku ew bi wan ne di nava nakokiyê de bê û ne jî li gorî aksiyomê ku ew ne rast û ne jî nerast bê û nekeve nava hevgirtinîyekê weke derpêşekê” mirov dikarê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, wê bi mantiqî ku wê bi nakokiyê wê were hizirkirin wê bi rêgezek hesanî wê li wê were hizirkirin. Ya wê, ew wê weke derpêşekê yan wê ew bê û yan jî wê ne ew bê, rewşek wê ya sêyem wê nebê wê di wê temenê de wê bi wê mantiqê were hanîn li ser ziman. Di temenê fahmkirina têtîna nakokiyê de wê, ne gotina rastiyê û ne jî ya nerastiyê wê karibê wê werênê ser ziman. Dikarê di herdû aliyên de jî were ser ziman. Lê gotin û ankû têtînen ku ew dikarin wê werênina ser ziman wê, gotinên weke ‘şaşrêker’, ‘nelevkirin’, ‘pevçûn’ û hwd wê, karibin wê bi wê werina ser ziman. Têtîna nakokiyê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di nava têtînen weke ên dîyalektikê de jî wê, weke têtînen ku ew bi wê di nava cewher û temenê jîyanê de wê xwedi hikmekê dîyarker bin wê werina ser ziman. Minaq wê, ya heyî wê biber tûnabûnê ve wê herê. Vajî wê dikarê ne bi aliyê tûnebûnê ve bi çûya? Vajî wê li şûna ku ew kevnbûba dikarê vajî wê, bi ber çûbûnê ve bi çûya? Ji rê derketiba’, dikarê vajî wê ketiba rê? Pîrbûba, dikarê vajî wê, bi ber ciwaniyê ve bi çûya? Pîrbûn dikarê vajî wê bûba? Di wê temenê de wê weke gelek têtînen ku mirov dikarê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, têtîna nakokiyê wê, bi xwe re wê, werênina ser ziman.

Têtîna nakokiyê wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, weke hertimî li ser temenekê dualiteyî ê dualî ku wê bi hev re wê bikevina têtîliyê û wê ne weke hev bin re wê, were ser ziman. Di wê temenê de wê ew ne levkirin wê, di wê temenê de wê, di awayekê pergalî a fahmkirina wê de wê dikarê wê werênê ser ziman.

Nakoki wê weke têtîneka ku wê, weke ‘jinavderneketin’ û ‘di wê de taqinîn’ wê were ser ziman. Wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov wê,

tişteke û ankû têngînekê wê ji xwe re wê bikê mijar lê mirov wê, nikarê wê, levbênê û wê bikê berehevdû de wê, hingî wê weke rewşek ku mirov ji bin derkeve û ankû wê çêbikê wê bimênê. Tişteke ku wê asta wê asta fahmkirina me wê bi wê negihijê wê astê wê bi wê re wê nikaribê wê çareserbikê û ankû wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di nava asta ya heyî û ya neyî de wê, nakokî wê, di wê temenê de wê, li ser esasê hebûn û nebûnê re wê, dikarê wê werênê ser ziman.

Wê, di wê temenê de jî wê, di awayekê de wê, werê hanîn li ser ziman. Di serdemên kevnera de wê, di wê temenê de wê, têngînên weke nekokiyê wê bên xistin minesebetên danûstandinên felsefeyê jî. Di wê temenê de wê, dema ku wê tezek wê were derxistin li pêş wê beremberê wê bo pûçkirina wê hizrên vajî wê jî wê werina ser ziman. Di wê temenê de wê, ji du aliyan ve wê hizir wê bi wê re wê bên hanîn li ser ziman. Aliyek wê bi hizrên xwe wê li ser pişrastkirina wê, bisekinê. Aliyê din jî wê li ser rewşên weke yên bi hewldana nîşandina ku ew ne rast bê re wê, li ser wê bisekinê. Minaq nakokiya xwûdê wê di wê temenê de wê, temenê ji herdu aliyan ve hizirkirinê wê bi felsefeyê û rengên din ên hizirkirinê re wê biafirênê. Dema ku wê weke yekê girêkî Epimenides wê bahsa girêkiyan wê bikê û wê bênê ser ziman û wê bêjê “hemû girêkî derewker in” wê, di wê temenê de wê, weke têngînek nakoki ku ew wê bi wê dihênê ser ziman. Li gorî wê, bixwe jî girêkîya ku ew girêkî wê demê derew bikê wê, wê demê ew gotina wî ya ‘hemû girêkî derewker in’ wê ne rast derkeve. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê kombinyona nava nakokiya epimenides wê derkeve li holê.

Têkiliya mantiq û têngîna nakokiyê ku mirov wê bi hevdu re wê dênê wê di temenê bi hevdu re ketinek pevçûnek bi hizirkirinê re de wê, xwe bide nîşandin. Di dewama wê de wê, ev rengê hizirkirinê wê, di awayekê de wê, weke ku wê, mirov dikarê wê, werênê ser ziman ku wê ji aliyekê ve wê werênê ser ziman wê ji aliyê din ve wê vala derxê û ji aliyê vala derketî re ku ew hanî ser ziman wê aliyê ku ew hanî ser ziman wê vala derxê. Di wê temenê de wê, nakoki wê weke têngînek bi du aliyan ku wê li hevdu nekê wê, di awayekê de wê, xwe bide nîşandin. Em di çerçoveya têngîna rêya trenekê de wê dikarin bi wê bihizirin. Em bi wusa bi hizirin ku wê rêya trenê wê weke mar wê, biqaytanî wê herê. Lê tren wê rastarast wê, di awayekê de wê, hebê. Wê dema ku ew tren wê were ser wê rêyê wê, hingî wê, jialiyê wê yê dawî ê li ew li ser rêya trenê ya wê aliyê pêşî ku ew hat ser aliyê wê yê di tawihê wê weke ku wê li gorî wê rastarastîya wê çûyina trenê wê, ji rê derkeve. Wê dema ku ew wê aliyê

pêşî wê dênê li ser rêya trenê wê aliyê dawî wê bi wê re wê, li gorî wê ku ew xwe bi wê re bikê hîzayê de wê, ji rê derkeve. Di wê temenê de wê, ti carî wê, tren wê di wê temenê de wê di aslê xwe de wê, bi hevdû aliyên xwe ti carî wê nekeve ser rêya trenê de. Di wê temenê de wê, di mantiqê de wê, tren wê di aslê xwe de wê ti carî wê li ser rêyê neçê re wê, dikarê wê, di awayekê de jî wê werênê ser ziman. Tren li ser rêyên hesin diçê. Wê, ne di rê de wê herê.

Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê bi wê re wê mantiqê wê fahmbikê bê. Mantiq û têngîna nakokiyê wê li ser temenê formelîtiya rastarastî a yekzeyî de wê, di awayekê de wê, weke ku wê, li vajî hevdû wê bisekin in. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, nakoki wê, temenê tawandinan di rengê mantiqê hizirkirina mantiqî de jî bê. Wê, di wê rengê de wê, bandûra nakokiyê di hizirkirina mantiqê de wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê di awayekê de wê, bide nîşandin. Di wê temenê de wê, ev wê, weke aliyekê təkiliya hizirkirina mantiqê û ya mantiqê nakokiyê ku wê bi hevdû re wê çawa wê reaksiyonê wê bidina çêkirin bin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, mantiq wê, dema ku wê, nakokiyê wê fahmbikê wê weke ku me bi nakokiya trenê re wê hanî ser ziman ku wê, aliyê dawî dênê ser rêya trenê wê aliyê pêşî wê derkeve ji rê û aliyê pêşî dênê wê aliyê dawî derkeve ji rê. Wê demê wê mantiq wê tawandinê wê ji xwe re wê çêbikê wê, di wê temenê de wê, tawînên weke rêya marî wê bi xwe re wê bi hizirkirinê wê çêbikê.

Di temenê mantiqê hemdem de wê, bi awayekê wê, dema ku mirov wê li wê dinerê wê bi hewldanên weke çareserkirina nakokiyên wê, di wê temenê de wê, weke ku wê bi matematikê û hwd re wê bibê wê, di wê temenê de wê, encamên wê yên ku wê bi mantiqê dagerî û hwd re wê derxê li holê wê di wê temenê de wê temenekê hizirkirinê wê bi mantiqê re wê bide çêkirin. Di mantiqê demên nû de wê, di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, mirov dikarê wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê mantiq wê, di levkirinên ku ew wê bi awayekê hişk ê mantiqî wê bi yekduzeyî wê bikê wê bi wê re wê, bi qûrifîn û tawînên weke rêya mar re wê bi dageran û hwd re wê, bi xwe re wê di wê temenê de wê bide çêkirin. Wê, di wê rengê de wê, ji wê rengê yekduzeyîya hizirkirinê a bi xwe re wê di wê temenê de wê bikê ku ew derkeve. Nakoki wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, weke aliyekê wê yê giring wê bi xwe re wê derkeve li holê.

Wê bi têtînek dagerî wê, di wê temenê de wê, dikarê wê bi awayekê wê bi wê rengê re wê bihizirin. Em A'yê wê weke aliyê trenê ê pêşî û B'yê weke aliyê dawî wê bihizirin. Bila R jî ê weke rêya trenê û W jî weke wûcana wê werênina ser ziman. Di mantiqê wê de wê bo ku ew bi mantiqî rast bê wê, A û B wê di yekduzeyaya xwe de wê bi R û W'yê re wê di hevgirtinekê de bê. Lê ku A û B werina hîzaya hevdû wê, ji R û W wê, derkeve. Ku A û B rast bê wê, pêwîst bê ku wê R jî wê rast bê. Li gorî wê ku A û B rast bê wê, pêwîst ku ew R û W jî rast bin. Lê ku R û W rast bê û A û B ne hevrasta wê de bê wê demê wê A û B wê ne rast bê. Di wê rewşê de wê, bi hevdû re raastbûna A û B'yê wê me bigihênê R'yê. A û B ku ew bi R re rast bin wê me bigihênê W'yê. Bê R û W'yê wê rastbûnek wê bi A û B'yê re wê nebê çendî ku ew bi hevdû re rast jî bin. Di wê rewşê de ku A û B rast bê wê, demê wê R jî wê rast bê. Û ku A, B û R rastbin wê W jî wê rast bê. Bo ku hevrasta R û W rast bibê wê, bi wê re wê, A û B pêwîst ku ew bi wê re ew di pozisyonekê de bi wê re di ahenge de bê. W ku ew weke hevrasta me ya weke rêya trenê ku ew bi tawîn û qûrîfînê bê wê demê wê, dema ku wê, li ser wê di hevrastiyekê de A û B bi R'ê bûn wê ew bibê.

Têtîna nakokiyê wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, di awayekê sê dîmenî de wê, wê bi wê re wê, rengna hizirkirin wê hebin. Aliyê pêşî wê bi wê bi xwe re wê, bibê. Aliyê din wê bi wê û giştîya wê û rewşa jîyanî ku wê bi wê re wê were hizirkirin bê. Aliyê din ê sêyem jî wê, weke aliyên hizirkirinê ku wê bi aliyekê re wê bê hizirkirin û aliyê din re wê levnekê lê ku wê beremberê wê weke ku wê bi sehî wê di jîyanê de wê hebê wê têtînek wê bi me re wê çêbibê re wê xwe di awayekê de wê bide çêkirin.

Têtîna nakokiyê wê ji du aliyan ve wê dikarê wê fahmbikê aliyê pêşî wê weke ku wê ne dîyariyekê wê bi xwe re wê, bi têtînî wê bide dîyarkirin re wê werênê ser ziman. Ji aliyê din ve jî wê bi dîmenekê din wê weke rewşek şenber wê bi wê xwe ku wê salixkirî wê werênê ser ziman. Mînaq têtîna 'komika qûmê' a Euplides' ku wê werênê ser ziman re wê, dikarê wê bi wê rengê wê bihizirê. Di alsê xwe dê wê, têtîna nakokiyê wê, di wê rengê de wê ji aliyekê ve wê temenekê hizirkirinê razberî wê pirr zêde wê, bi kûrbûnekê re wê karibê bi xwe re wê bide çêkirin. Di wê temenê de wê, dema ku mirov têtîna nakokiyê wê bi wê re wê dihizirê wê li ser dîmenekê şenber re wê, têtînek razber wê, hertimî wê bi watayên cûr bi cûr re wê bikê ku mirov bi wê bihizirê. Mînaq weke hêk ji mirîşkê derket û ankû mirîşk ji hêkê derket ku mirov wê werênê

ser ziman wê ew wê weke xeleke dungûyî a hizirkirinê ku wê, di wê temenê de wê, bi xwe re wê, karibê di mejî de wê bide hizirkirin. Wê, di wê temenê de wê, çerçoveyek hizirkirinê wê bi xwe re wê weke ku wê bide çêkirin.

Nakoki wê, di awayekê de wê, her çendî ku mirov wê di mejî de wê, bi wê bigihijê encamekê wê, dîsa wê di asta dawî a bi hizirkirina wê de wê weke ku ew ne gihiştî li encamê wê weke bêncam wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê hizirkirinê ê bi hizirkirina bi ancami a bi nakokiyê a dewrûdayimî ku mirov wê bi wê bikê bê.

Di mantiqê de aqilmeşandin.

Di dewama têgîna nakokiyê û hwd de wê, hê hinek mijarên ku wê werina ser ziman wê hebin. Lê di dewama wê de min xwest ku mijare aqilmeşandinê wê weke aliyekê din ê têgînî wê di dewama wê de wê hildima li dest û wê werênima ser ziman. Wan aliyên ku di dewama wê de werênima ser ziman wan jî di nava wê de bi berdewamî wan werênima ser ziman.

Mijare aqilmeşandinê wê di serî de wê ji du aliyan ve wê, bi têgînî wê weke ji aliyê enduktîfî û deduktîfî ve wê, mirov dikarê wê hilde li dest ew jî wê, di dewama wê, de wê weke aliyna ku em di serî de li berçav bigirin û wan werênina ser ziman. Lê belê di destpêkê de wê mijare aqilmeşandinê wê weke aliyekê giring wê bi serê xwe wê, di weke aliyekê giring wê hildina li dest.

Di serî de wê, dema ku em bahsa mijare aqilmeşandinê bikin wê, weke aliyekê giring wê, bi darazî û hwd re ku mirov wê, aqil pêşbixê wê, di wê rengê de wê, dikarê wê, hilde li dest. Dema ku wê bahsa mijare aqilmeşandinê wê werê kirin wê di serî de wê, weke aliyekê ku wê, di wê temenê de wê, li ser mijarekê û ankû bebetekê ku wê aqil wê were ser ziman û wê di dewama wê de wê, çawa wê bê hizirkirin wê weke aliyekê wê yê giring ku wê were hizirkirin bê. Di wê temenê de wê, bi wê re wê, aqilmeşandin wê, weke hizirkirina di derbarê wê de bê.

Minaq wê, aqilmeşandinên weke bi matematikê re mirov werênê ser ziman wê weke $2 \hat{=} 2$ wê bina 4 . Yan jî $A \hat{=} B$ ku wê navê komekê bin. Wê dema ku me $A \hat{=} B$ ji hevdû cûda kir wê, dikarê wê bi matematikî wê bi kortasî bi du awayan wê werênê ser ziman. Yek wê bi beşkirina endaman di nava herdûyan de bê. Ya din jî weke ku wê çawa wê, di $A' yê$ de wê endam wê hebin wê bi heman rengê di $B' yê$ de jî heman endaman

weke wan bicihkirî kifşbikê û di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi awayekê derhanînê wê ji wê zêde bikê li du qatan **weke** hevdû. ..

Aqılmeşandin wê hinek xosletênên wê yên weke jihevderhanîn û îmakirin wê di awayekê de wê, weke aliyekê din ê ku mirov wê, werênê ser ziman. Wê dema ku wê, ji hevderxistin wê, di wê temenê de wê ziman wê bi têtînên wê û kirpêndinên wê re wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê, di gotinê de wê, bi derhanînê wê, weke têtîneka ku wê, di gotinê de wê hinek wateyên ku ew bi kirdeyî di wê de weke vêşarî na ku ew werina fahmkirin bin. Ew kirde û ankû ware wê, di wê de wê, dema ku wê, minaq wê, me got “pirtûk li ser masayê ya” wê bi wê re wê bia wayekê xwezayî wê were fahmkirin ku wê masa wê di bin pirtûkê de bê. Dema ku me got ‘emê xwarinê bixwûn’ wê demê wê were fahmkirin ku em birçî bûna. Dema ku me xwest ku em avê vexwûn em bi xwezayî fahmdikin ku em tîbûna. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyna wê yê giring ên ku wê bi hevdû ve girêdayî bin.

Di wê temenê de wê aliyekê hesanî ê ji hevderhanînê ê bi wê rengê wê, di wê rengê de wê, di wê temenê de wê aliyê ku ew hat dîtî bi hişmendî wê bi wê re wê, di mantiqê wê yê weke aliyê wê yê din de wê ew wê, di wê rengê de wê karibê were fahmkirin. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê mijare bi hişkirinê wê, di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, dema ku em bi wê hizirin wê, bi wê re wê dikarin wê fahmbikin ku wê ew wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê di ahengekê de û ku wê bi wê ve girêdayî wê hebê wê aliyekê wê yê din ku ew pêwîsta ku ew were derxistin li têtîhiştinê lê ku ew ne hatiya bi hişkirin wê hebê.

Di wê rengê de wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê wê yê din jî wê, di serî de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, werênê ser ziman ku “ez diçim” wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din ku wê, karibê bi awayekê pirralî were fahmkirin ku ew herê malê, herê, deverekê, herê karekê, herê cem hevalê û rûnihê û hwd wê, di wê rengê de wê, bi wê re wê, were ser ziman. Yan jî wê bi wê re wê were hizirkirin û ser ziman ku wê, ji wê deverê wê herê deverê din. Yan jî wê, ew ji deverê din hatiya wê ew wê, herê. Yan jî wê, di wate wegerînê de wê, di wê rengê de wê gotina çûyinê wê were bikarhanîn. Di wê temenê de wê, ji gotina çûyinê wê ew wê were derhanîn. Di wê rengê de wê ev wê ne weke têtîna ku em bi rengê îmakirinê ku ew ji wê werina gihiştin li wan bin. Wê di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, weke têtîna ku wê, di gotinê de ku wê, bi awayekê salixkirinê lê ku ew weke ne hatina bi hişkirin ku ew hena bin. Di wê rengê de wê, di serî de wê, dikarê wê, werênê ser ziman.

Di Zerdeştîyê de wê, weke ku em ji avesta ji hizrên wî dixwênin wê, li têgîneka bi hişkirinê li ser ya hatî bi hişkirin re li aliyê vajî yê ku ew hatî bi hişkirin wê li wê lê bigerihê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê ew wê werenê ser ziman.

Di mijare têgîna aqilmeşandinê de wê, di wê rengê de wê, gihiştina li têgînê wê, di wê rengê wê de wê ji hevdû derhanîn wê têkiliya wateya kirdeyî a gotinê ku ew dihê bi hişkirin û ser ziman û di wê temenê de wê ya ku ew nayê ser ziman wê bi hevdû re wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, hebê. Wê di awayekê de wê, di çermê ya bi hişkirî de wê weke gîyanekê wê ya ne bi hişkirî wê, xwe di awayekê de wê bide nîşandin û wê ew wê, rengê fahmkirinê wê bide nîşandin. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, yên ku ew hatina bi hişkirin di wê rewşê de em dikarin weke di nava avekê de ku wê gelek tişt weke zilikên piçûk ku wê hebin û wê hinek ji wan hatibina serrûyê avê bê. Lê ji ya ku ew hatî serrûyê avê li ya din wê, di navbera wan de wê, yên ku ew derneketina serrûyê avê wê, di aslê xwe de wê ew jî wê bi awayekê wê bi wan re wê, kombinyonek pergali wê di hizirkirinê de wê bidina çêkirin. Wê di wê rengê de wê yên ku ew hatina bi hişkirin wê tenê wê weke têgîna ku wê, hem hatina bihişkirin û hem ji ji aliyê yên ku ew hê ne hatina bi hişkirin û bi yên ku ew hatina hişkirin ve girêdanîyek wan heya re wê, di ahengekê de wê yên ku ew hatina bi hişkirin wê weke ku kodkirina wan jî wê di xwe de wê, bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, ew wê weke aliyekê sehî ku ew bi wê re ew werê kifşkirin wê xwe bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, dema ku ez dibêjim 'ez avê vexwûm' ez di wê temenê de weke ku ez dibêjim ku 'ez tîbûma' jî. Wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din jî wê, bi wê re wê weke ku wê hebê ku mirov wê derxê li têgihîştinê.

Di dewama wê de wê jî wê weke aliyekê wê yê din jî wê mirov, dikarê wê werênê ser ziman ku wê di rewşa ya hizirkirinê de wê, di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê, xwe bide dîyarkirin ku wê gotina ku ew hatî bi hişkirin wê ji aliyê kombinyonîya bi wê ve girêdayî a têgînên din ku ew di wê temenê mantiqî de ku ew bi wê re werina fahmkirin wê weke aliyekê wê bi komî wê mirov dikarê wê, di reng û rewşekê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, minaq wê, gotina av vexwartinê ku em wê hildina li dest wê weke minaq wê, di wê rengê de wê, dikarê wê bi wê re wê xwe bgihênê têgîna avê, hebûna avê,

li kûderê hebûna avê, çawa mirov dikarê wê vexwe, pêwîstîya wê ya bi vexwartinê û hwd wê, weke van aliyên wê gelek aliyên din ên ku em dikarin bi wê re wan xwe bigihênina wan û wan fahmbikin bin.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, di rewşa hizirkirina bi têngîna avê re wê, di wê rengê de wê, di wê rengê de wê, dikarê wê, li ser têngînekê re wê, di wê rengê de ku em xwe digihêninê de wê, bi wê re wê aliyên din ên ku em xwe bigihêninê de wê weke ku wê bi wê ve wê girêdayî bin. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di wê rengê de wê ew wê hebê. Di rengekê de wê, dema ku em avê weke bi A wê werênina ser zima, Wê vexwarin wê bi B û pêwîstîya vexwartina avê bi C'yê wê werênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, A wê bi şartê B wê hebê li ser temenê C'yê re. Wê, di wê temenê de wê, dikarin wê di awayekê de wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê mijara avê wê, di wê rengê de wê, di wê rengê de wê, dema ku em wê weke komekê wê hildina li dest wê, di aslê xwe de wê, hebûna avê, cih, wûcan, asta wê ya heyî a bi rêjeyî û hwd wê weke têngîna wê yên ku mirov dikarê wan kifşbikê bê. Di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman.

Di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê, têngîna gihiştina rewşên têngîni li ser yên bi hiş re wê, di wê rengê de wê, ew wê çendî ku wê weke di dîmenekê îmakirinê de wê xwe bide nişandin jî lê wê ne îmakirin bin. Lê gotinên îmakirinê wê hinekî wê cûdatir bin. Wê di wê temenê de wê ew wê li ser rengekê wateyê re wê, di awayekê de wê, xwe bidina nişandin. Bi heman gotinê li dever û di rewşên cûda de bikarhanîna wê re wê, di awayekê de wê, weke ku wê karibê temenê bikarhanîna wê bi wateyna wê yên cûda re ku ew were bikarhanin bê.

Di wê rewşê de wê, aliyê îmakirinê wê bi çend gotinan wê di nava wê de em divê ku wê werênina ser ziman bo ku ev herdû alî bi hevdû re newina tevlihevkin. Di wê rengê de wê, aliyê îmakirinê wê, di wê rengê de wê, di wê rewşê de wê, dema ku em bi wê dihizirin wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, di awayekê de wê, di wateyekê de wê, di temenê de wê, wateyên ku em dihizirin di mejî de, nîyet, armanc û hwd wê, weke aliyna ku wê di wê temenê de wê bi rewşên wê vê wê girêdayî wê werina dîtî û ser ziman. Minaq em dikarin bi wê rengê empatiyê bi gotina îmakirinê re wê dênin û wê di awayekê de wê bi têngînekê re wê werênina ser ziman. Zaroyek li hundirê li rex dêûbavê xwe rûniştî em hizirbikin. Piştî bavê wê dibêjê kûrik "kûrê min ka here derve û binere ku kî heya û ankû tûne ya. Kûrik weke heya wî ji ti tiştî tûneyî dibêjê bila yabo û ew

diçê derve. Bav ji kûrik re pisikiletê kirîya û danîya derve. Dema ku zaro çû derve û nerî ku ka kesek heya û ankû nîna ku ew bê agehiyê bide bavê xwe wê, di cih de wê çavên wî bi pisikiletê wê bikeve. Wê hingî wê, di cih de wê fahmbikê ku ew bavê wî ji wî re ew kirîya. Di wê rengê de wê, hingî wê, zaro wê ji kû fahmbikê ku ew bavê wî ji wî re ew kirîya? Dibê ku ew hineka din jî ew danîbina devê dêrî. Lê zaro wê bi wê hîsa ku ew bavê wî kirîya wê were hundir û wê dema ku ew wê bi bavê xwe re wê çav bi çav wê were wê kenê di rûdêna bavê xwe de wê bibînê. Wê ji wê kenê wê fahmbikê ku bavê wî ji wî re wê kirîya. Li ser wê temenê de wê, gotinekê wê, bêjê “bavê min ji min re pisikilet kirîya”. Bav wê, bersivê nedê. Wê ev bersiva bav wê, hem piştrastkirinê wê di mejiyê zaro de wê bide çêkirin, hem wê bide fahmkirin ku wî ji wî re ew kirîya û hem jî wê, bide fahmkirin ku wî bo ku ew wê bibînê ku wî ew bi wê hênceta meyizendina ku kesek heya û ankû tûnaya ew şandîya devê dêrî. Wê di wê temenê de wê, hingî wê, zaro wê ew van aliyan wê di mejiyê xwe de wê, zelal û safî bikê.

Ev rewş wê, weke rewşek îmakirinê bê. Di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê gelek îmakirin wê di nava hevdû de wê hebin. Wê, dema ku em wê rewşê bikina ber dahûrkiyê mantiqî de wê, bi wê re wê gelek aliyan wê yên ku wê ji wê werina derhanîn û fahmkirin wê hebin. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyna ku mirov dikarê bi wê ve girêdayî wan fahmbikê bê.

Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, mirov dikarê li ser wê têngîna îmakirinê re wê di destpêkê de wê werênê ser ziman ku wê, bav wê weke çerçoveyek hizirkirinê ku wî di mejiyê xwe de wî kiribû wê, bi wê rengê wê, ku wî ew kirin bi kûrik dakirin wî, ew bi wî da fahmkirin. Di wê temenê de wê, weke ku wê, bav wê bi wê têngîna wê gihiştibê li armanca xwe. Wê, ber ku wî, ya ku wî dixwest ku ew bi wî bide fahmkirin wî ew kiribû. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê, di serî de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Di rewşa îmakirinê de wê, di wê rengê de wê bi wê re wê, dikarê wê bi mantiqî wê bi wê rengê jî wê werênê ser ziman. Dema ku em bêjin A û B C û D îmakirin wê bi wê re wê weke ku wan xwest ku ew tiştê din bi wê werênina ser ziman wê bi wê were wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, ev têngîna weke A, B, C û D wê, di wê temenê de wê, li ser têngîliya hizir û îmakirinê wê bi hevdû ve wê, girêdanîyek wan ya têngîna wê mantiqî wê bibê. Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, di awayekê de wê, ya

ku ew hat îmakirin ew li ser ya ku ew bi wê hat hizirkirin û ankû hat bilêvkirin re ew dikarê pozitiv jî bê û negativ jî bê. Wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku em A, B, C û D li wan dihizirin wê, di nava wan de wê li ser têkiliya îmakirinê wê weke rewşek derûnî jî wê bi wan re wê, ji temen ve wê xwe bi awayekê wê bide dîyarkirin. Yan jî em dikarin wê bêjin ku wê weke ku wê xwediyê hundirîyek derûnî bê. Di derbarê wê de wê, weke ku wê, rênîşandinek bêgotinî ku wê, bi rêya îmakirinê ku wê bi wê re wê weke ku wê were hanîn li ser ziman bê. Di wê rewşê de wê, ne pêwîst bê ku mirov xwediyê yaqiniyekê bê bi A û B re bo ku bibê xwediyê yeqiniyê bi têgînên îmakirinê ên C û D re ku ew bi wan yaqin bikê. Yan jî vajî wê, mirov dikarê wê bi heman rengê wê li ser wê re wê bi têgînî wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê îmakirin wê, di awayekê de wê, weke aliyekê têgînî ê ku mirov wê dikarê wê, di wê temenê de wê li ser wate û watelêkirinê re wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, minaq wê, dema ku wê bi minaq zaroyê re wê got wê, di gotinan de wê bahsa hebûna pisikiletê û herê ku ew wan bibînê û hwd wê nebê. Wê tenê wê, têgîneka weke ' herê derve ku ew binerê ku ka kesek heya û ankû nîn a ku ew binerê û were bê. Di wê temenê de wê, di watelêkirina gotinî de wê, tişteki din wê hebê. Lê di wê temenê de wê, dema ku wê, rewş bi kirinî ew hat dîtin wê, di wê rengê de wê bi carekê wê wateya têgînên îmakirî wê digotinê de wê derkevina li pêş.

Di wê temenê de wê, çendî ku wê bi kirdeyî û wateyî wê ew wate û kirde wê newê fahmkirin ji gotinê jî lê wê bi awayekê weke hoyandî wê ji wê ew wê were fahmkirin. Di wê rewşê de wê, di aslê xwe de wê, têgîna îmayê wê, di wê rengê de wê, karibê di hemû rewşan de wê, piştî ku ew gotin hat ser ziman bi gelek demên piştê jî wê, dema ku wê, hinek gotinên din ku wê, têkiliyê wê bi wan rewşên ku wan gotinan hanîna ser ziman ku ew bi têgînî hat danîn ku ew bi rasthatinî bê û ankû bi ne bi rasthatinî bê wê, di wê temenê de wê karibê bibê temenê hinek fahmkirinên din ên ku mirov bi bîrkirina wan gotinan re bi wateyna din ku wan fahmbikê bê. Her têgînên ku wê werina ser ziman wê, bi rewş û ankû bûjenna fizîkî re wê xwediyê têkiliyê bin. Lê bi heman rengê wê têgînên ku ew hatina îmakirin jî wê karibin bi heman rengê hinek rewşên din ên û bûjenên din bi fizîkî werênina li holê li bîr û hişê mirov.

Di dewama wê de wê, di aslê xwe wê, di wê rengê de wê, têtîn wê, di wê rengê de wê, dema ku mirov ji aliyê têtîna îmayê re wê fahmbikê wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, ji aliyê mirov û hişmendîya mirov (kesê ku ew bi îmayê fahmdikê) ve wê, xwediyê temenê fahmkirinê bê. Di wê rewşê de wê, di awayekê de wê, di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, îma wê têtîliya hizirkirin, rewş, û hwd wê bi hevdu re wê dênê. Di wê temenê de wê li ser levkirina xosletên têtîni ên bi hûrgilî re wê, ew wê bibê.

Di wê temenê de wê, têtîni îmayî ji aliyê yeqînî û hwd ve ku mirov wê hilde li dest wê, ber ku wê car bi car wê yên ku ew werina bîrkirin wê weke rewşna rûdayî û ankû tiştina ku ew berê hatina gotin bin wê, di wê temenê de wê, ew wê, formeliya wan a rewşî û têtîni wê, di awayekê de wê bi wê re wê, temenê wê biafirênê. Haaa, ji aliyekê din ve jî wê, dema ku mirov wê tiştekê wê bibîrbikê ku ew berê wê bihîstîya wê, di wê demê de wê, ew wê, rewş û bûyare ku ew di wê têtîni de derbas dibê ber ku ew ne bûya şahidê û nizanê ku ew ew kengî bûya û ankû ne nebûya û hwd wê, di wê temenê de wê, ji wê li birhanên bûyîn û nebûna wê bigerihê. Yan jî ku wê bahsa tiştekê ku ew hebê û ankû nebê wê bikê wê li birhanên wê bigerihê ku ew heya û ankû nîn a.

Weke ku wê di her têtîni felsefeyê de wê, mijare rasyonalismê wê derkeve li pêş wê, di wê mijarê jî de jî wê, ew wê, di wê rengê de wê xwe bide dîyarkirin. Wê, di wê çerçoveyê de wê li ser temenekê bi sazûmanî ku wê di awayekê bi rewşî a levkirî û ku wê ji aliyekê din ve ku ew di xwe levkirî bê wê, bi van herdû aliyên wê bikê ku ew li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, ev wê, weke aliyekê din bê ku mirov wê, di wê temenê de wê, têtîna mantiqî wê, di çerçoveya xwe ya hizirkirinê a levkirî û ankû bi rewşa jîyanî re wê, di aslê xwe de wê di wan aliyên wê de wê rasyonalîtî wê were lêgerîn. Di wê temenê de wê, di mantiqê de wê rasyonalîtî wê li ser temenê rastbûnê, hebûnê, bûyînê û hwd re wê hebê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di awayekê de wê, bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê rasyonalîtî wê di awayekê de wê, di çerçoveya têtîni mantiqî ê matematikî de wê, di awayekê de wê bi levkirîn û di wê temenê de wê, bi wê re wê bi hizirkirinê re wê, were dîtin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê matematik wê, di awayekê aqılmeşandinê de wê, temenekê levkirî wê, di wê rengê de wê, li ser jevderhanên ku wê bînkirin re wê, bixwezê ku wê bide çêkirin. Di aslê xwe de wê, di wê temenê

de wê aliyên jevderxistinê wê weke aliyna giring ê ku mirov dikarê wan fahmbikê bê.

Aqılmeşandin wê ji aliyekê ve wê di temenê de wê xiyalkirin jî wê hebê. Di temenê hizirkirinê tiştê weke ku ew heya û wê, di jîyanê de wê, bi tiştê heyî re wê tefkirkirin û hizirkirin wê di wê temenê de wê bibê. Kesekê ku ew di mejiyê xwe de wê monologan wê bikê wê, di çerçoveyek hizirkirî de wê, dema ku wê ew wê bikê wê çawa wê hemû gotin û hevokên wê di ahengekê de wê bi rewşên heyî re wê, di têkiliyek girêdayî de wê werina ser ziman wê, di wê temenê de wê, ew wê bikê. Di wê temenê de wê, minaq wê, dema ku wê li ser demên berî dîrokê wê hizirkirinên xwe wê, bikê wê, bi awayekê endûktîfî wê, ji hûrgilekê wê çawa wê bihizirê û wê xwe bigihênê li çerçoveyna din ên din wê bi wê re wê bikê. Her levkîrînên bi têtînin ku ew kirin wê, vê carê wê li ser wan re wê, wê zêdetirî wê bihizirê û wê têtînin xwe wê weke 'rastiyên wê demê' wê, di wan de wê kûrbibê û wê bi çerçoveyek bi sazûman wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê minaq wê, demên ku wê, di wê temenê de wê, di derbarê wan de wê, zanîn zêde nebin wê di wê temenê de wê, hizirkirin wê bi xiyalî wê werina pêşxistin. Minaq demên jeolojîkî ên pêncsad milyon sal berê ku mirov wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bi awayekê wê li wê bihizirê.

Di wê rengê wê bi çerçoveyek hizirkirinê wê bi wê re wê bihizirê. Wê çerçoveyek sazûmanî wê bikê. Her dîtînin ku wê bikê wê, li gorî wê, çerçoveya ku wê hizirkirî bê wê li wê bînerê. Ku ew dîtînin wê ne li gorî wê bin wê, ew wê çerçoveya xwe wê, bi li gorî wê dîtînin ku ew têtînek subjeyî bê û ankû objeyek bê wê, bi wê re wê jinûve wê bihizirê û wê, gûharînan wê bi wê bikê. Di wê temenê de wê, ev wê, weke aliyna ku wê di wê temenê de wê bi wê temenê aqılmeşandinê ku wê werina kirin û pêşxistin bin.

Di rewşên hizirkirinê de wê, mirov dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman wê, aliyên weke bi şewayî hizirkirinê ên endûktîfî û deduktîfî bi wan hinekî bihizirin. Di serî de em bi aliyê Deduktîfî wê bi wê bihizirin û ji wê destpêbikin. Aliyê endûktîfî me hinekî bi minaqe fahmkirinên demên berî dîrokê û hwd de wê hinekî da. Nûha em hinekî ji aliyê din ve jî bidin. Minaq ji aliyê deduktîfî ve ku mirov wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, weke ji ya giştî bi ber ya hesan ve wê, weke şewayekê hizirkirinê bê. Di wê temenê de minaq wê, dema ku ez bêjim 'oda reş a' û di dewama wê de wê, bêjim ku 'yan lembe wê şwîtîya' û yan jî 'pêlşoka wê girtîya' wê bi wê werênima ser ziman. Di

wê temenê de wê, di wê temenê de wê, ji giştîya reşîyê wê bi ber ya lambaya ku wê rohnîyê dide û wê reşîyê ji holê radikê ve wê, herê. Di wê rewşê de wê, ev wê, weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, dikarê wê, werênê ser ziman ku wê, lamba û pêlşkok wê li gorî wê, reşîya afirî wê weke du nûqteyên piçûk bin. Reşî wê di odayê de wê weke rewşek giştî bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, rewşî wê bi lamba şawîtînê û ankû nevekirînîya pêlşkokê ve wê girêdanîya wê ku mirov wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê temenê de wê bide nîşandin.

Ji aliyekê din ve wê, dema ku mirov ji aliyê hizirkirina giştî ve wê bi wê bihizirê wê, di wê temenê de wê weke aliyekê din jî wê, di wê rengê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, minaq wê di roja me de wê, di derûniyê de wê bahsa nexweşîyan wê werê kirin. Nexweşî wê weke stress, depresyon û hwd wê bi giştîya wê re wê were bi navkirin. Piştî ku ew hat kirin wê di wê temenê de wê, dema ku wê bi yê nexweş re wê were axiftin wê nîşanakên wê nexweşîyê wê bi wê li wê bê hizirkirin. Lê piştî ku ew axiftin bû wê, êdî wê li gorî navaroka axiftinê wê rengê navaroka wê giştîyê wê, were gûhartin. Di wê temenê de wê ji navarokê bi ber giştîyê ve wê, gûhartin wê, bi wê re wê di awayekê de wê, bi wê gihiştineka encamak din wê, bi derfet bê. Di wê temenê de wê di wê rengê de wê, weke di rengekê wê weke gûharîna giştîyan li ser vegûharîyên navarokê re wê, dikarê wê di awayekê de wê salixbikê û wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, ji aliyê mantiqî ve wê, dema ku mirov dihizirê wê, di awayekê sehî de wê, weke ku mirov wê, bihizirê wê di awayekê de wê, werê ser ziman. Mianq ku wê p wê, rê li rewşek tevlihev wê vekê wê demê ne –p wê, weke aliyekê wê yê ku wê bi wê re wê were hizirkirin. Ji aliyê sehî ve wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke ku wê rewşa rengê hizirkirinê deduktîfî wê, di awayekê wê li ser temenekê hizirkirinê ê sehî wê were hizirkirin û wê di temenê de wê, di awayekê ahengî de wê bi hizirkirinê wê awayekê modelî wê bi xwe re wê, werênê li holê.

Di warê hizirkirinê aqilmeşandinê bi wê rengê ên jigiştî wê, di awayekê de wê, di rewşa weke rengê hizirkirinê ol û pêvajoyên fahmkirinê weke bi destûrî û hwd de jî wê were dîtin. Di wê temenê de wê, li ser temenê destûrî û hwd de wê, bi kifşkirinê zêhnî re wê, di awayekê de wê, li gorî wê, awayekê hizirkirinê û hwd re wê, were ser

ziman. Di wê temenê de wê, dema ku wê rêgezêk destûrî wê minaq wê bi navê “mafê azadiyê ramanê” ku we were ser ziman wê, demê wê, vajî wê, nebûna mafê azadiya ramanê bê. Wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, were hizirkirin. Di wê temenê de wê, rêgezên olî jî wê xwediyê rengêkê hizirkirinê bin. Di dewama wê de wê, di awayekê de wê diakrê wê werênê ser ziman ku wê, rengê hizirkirinê û bi xwe re di hevgerîniyekê de ya wê, dema ku wê, vajî wê were hizirkirinê wê, weke der wê hizirkirin wê were dîtin. Di wê temenê de wê, mijare hizirkirinê olî wê, di wê temenê de wê, di awayekê wê, bi wê re wê werê ser ziman.

Lê di aslê xwe de wê mijare hizirkirin û aqilmeşandinên deduktîfî wê, di roja me de jî wê ji temen ve wê, di awayekê de wê, rengên hizirkirinê me wê ji aliyekê ve wê bidina dîyarkirin. Ber vê yekê wê pêwîst bê ku mirov wê baş bi mantiqî fahmbikê. Di roja me de wê, destûrên netewî, rêgezî olî, şîrove û nivîsên bi dîrok, civaknasî, felsefe û hwd wê, di wê temenê de ku ew ji demên berê hatina kirin wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke aliyna ku wê xwediyê dîyarkeriyekê bin em dikarin werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, nivîsandinên dîrokî wê ji dana têgînekê zêdetirî wê, di wê temenê de wê, ji temen ve wê çawa wê weke hizirkirin wê bibê û wê temenê de wê bi awayekê deduktîfî wê, temenekê hizirkirinê wê bo rayagiştî wê çêbikê wê hinekî jî wê bo wê temenê wê bê xwediyê funksiyonek ‘netewî û hwd.

Di mijarên aqilmeşandinê de wê hertimî wê têgînek navend û ankû ya destpêkê wê hebê. Wê ji wê ew wê were kirin. Wê ji wê ew wê were pêşxistin. Di wê temenê de wê, di wê rengê wê ji du aliyan ve wê dikarê wê fahmbikê. Aliyek wê li ser ziman û watelêkirinê gotinî û têkilidanî wê wan ên bu funksiyonî û hwd bê. Aliyê din jî wê, bi têgînê weke bi matematikî û hwd wê li ser temenekê sehî ê hizirkirinê bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku mirov wê bi aliyê pêşî wê bihizirê wê, di awayekê de wê, di temenekê de wê, li ser temenekê ‘şerber’ wê weke ku mirov wê bi wê bihizirê wê, dîmenek wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide nîşandin. Di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare têgîna zimanî û mantiqê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê xwe di awayekê de wê ji du aliyan ve wê derxê li pêş. Yek wê di aheng û levkirina wate û wate û ankû wate û gotinê bê. Aliyê din jî wê bi şewayekê li ser temenekê rastîfî û ankû rasyonâlî wê di temenekê de wê fahmkirina wê bê.

Di mijare aqilmeşandinê bi zimanî em dikarin minaqe zaroyên ku ew nûka bidest bikarhanîna ziman û gotinê wê dikin bikin. Di wê temenê de

wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê giring wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê zaro wê, di rewşên xwezayî de wê, gotinên ku ew fahmdikê wê bi rewşên jîyanî re wê bikê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, fêrî wê bibê ku wê ji 1'ê heta 9'an ku wê bihijmêrê û wê di wê temenê de wê, kîjan hijmar wê piştî ya din wê were. Wê di wê rewşê de wê fêrî wê bibê ku wê, 5 wê berî 4'an wê newê. 3 wê berî 6'a wê newê. 5 wê berî 8'an wê newê. Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, ew wê weke aliyna ku wê bi xwezayî wê temenê aqılmeşandina zaroyê wê bi wê re wê biafirênin bin.

Zarok wê di wê temenê de wê li ser rewşek zimanî û mantiqî a teybet ku ew bi wê dihizirin re wê, fahmbikê. Lê zarok wê, di wê temenê de wê, hîyararşîya nava tênginan weke bi hijmaran re wê ku wê fahmbikê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, li ser rewşa têngîna pirranî û hindikîti re wê, ew wê bikê. Di wê temenê de wê, minaq ku wê, minaq hijmara 3' ku wê sê tiştan wê xwe de wê bihawênê wê, ew li wê ne hizirê. Pêşî wê sê tiştan bibînê û ankû werênê cem hevdu û wê ji wê ji yekê bi ber sê'yê ve wê bihijmêrê û wê herê. Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê din ê giring wê, di karê wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman ku wê di mijara aqılmenaşandinê de wê, aliyên weke ji hev derhanînê, îmakirinê û hwd wê, di wê temenê de wê weke aliyê din ku wê, bi wê bihizirê. Minaq wê, dema ku wê zaroyek tiştêkê wê bikê wê bi wê re wê, bê gotin ku "tu çûyî wir" Gotina 'tu çûyî wir' wê weke gotinek razber ku wê, rengê argûmana wê ne dîyar bê. Çû kûderê û hwd wê, weke aliyna ku wê di gotinê de wê dema ku wê gotin wê gotin wê bi derfetî ku wê werina pirsin bin. Lê aliyê îmakirinê wê dema ku wê, tu çûyî wir wê, kesê ku ew wê bê mihatebê wê gotinê wê bipirsê ku "tu çi dixwezê bêjê." Wê dema ku wê gotin 'tu çi dixwezê wê bêjê' wê, demê wê, yê ku wê pirsdikê wê di serê xwe de wê, hinek hîskirinên weke bi zankirinê ku wê temenê wê têngîna îmakirinê a ku wê weke ku ew ji wê dihê pirsîn ku wê, bikê wê, di wê de wê, werê serê wê. di wê temenê de wê, êdî wê, di wê rewşê de wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê îmakirin wê weke ku me li jor got wê, bi heman gotinê ku wê tiştêkê din were qastkirin û ankû were gotin û ew bi yê ku ew ji wê re dihê gotin ku ew bê dayîn hîskirin. Di wê rengê de wê, di têngîna îmakirinê de wê, têngîna armancê û hwd wê li ser mîmîk, rengê axiftinê û ankû gotinê ku wê bê gotin re wê, li kesê ku wê lê bê kirin wê

hebê. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyna wê yê din ku mirov wê dikarê wê bi wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê bi têtîna derhanînê bê û ankû ya îmakirinê bê wê, hertimî wê ji gotinekê wê derhanîna wateyekê bi îmayî û derhanî weke wateya duyem û sêyem jî wê bi derfet bê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê din ê ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, gotinên ku wê wateyên îmakirinê wê di wan de wê hebê wê ji pêş ve wê li ser hinek wateyna wê newê levkirin bê ku wê ew wê were gotin di nava herdû aliyan de. Wê tenê wê aliyek wê bihizirê li ser rewşekê, tiştêkê û ankû hêncetekê û hwd re wê ew wê werenê ser ziman. Di wê temenê de wê têtîna wê, di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin.

Di mijare derhanîna wateyek sêyem weke îmakirinê de wê, di wê rengê de wê, li ser wateya duyem a ku ew ji wê re hat gotin re wê bibê. Di wê temenê de wê, minaq wê, bê gotin ku “tû çûyî wir’ wê, dema ku ev got dibê ku wê ber çû ew çûya wê deverê û hwd wê, rengê wê di serê yê ku ew jê dihê pirsin ew dîyaer bê. Wê pêşî wê, di wê rengê de wê herê bikê û wê weke axiftinek asayî û xwezayî wê derbas bibê. Piştî wê, bêtî ser ziman “tu bi Rêzan re axiftî.” Ev gotina duyem wê hinekî wê di temenê têtîna îmakirinê de wê weke xwediyê şenberiyekê bê. Di wê temenê de wê, piştî wê, di wê temenê de wê, êdî wê hinek zan wê herina berdilê ya ku ew jê hat pirsîn û wê ya ku wele zan çûyî berdilê wê ew wê, ji wê bi pirsî ‘ti çi qast dikê’ re wê ji wê bipirsê ku ew çi dixwezê bêjê. Ji wê gotinê dihê fahmkirinê ku wê, ne bi wateya ku wê ‘çûya wir’ ew hatîya bikarhanîn çendî ku ew hatibê bikarhanîn jî. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ew wê were fahmkirin. Di wê rewşê de wê aliyê zankirinê wê bi wê re wê, di awayekê din de wê, tiştên din wê bi wê bide zankirin. Di wê rewşê de wê, di wê temenê wê piştrastkirina wê îmakirinê wê weke zankirinê wê di serî de wê, weke di asta pêşî wê herêkirina kesê mihatab ku ew herê bikê ku ew çûya wir. Wê ew tenê wê weke aliyekê birhanî ê gotinê wê biafirênê. Lê wê bi temenê wê weke birhanek piştrastkirinê wê, dema ku wê ya ku ew dihê zankirin ku ew were piştrastkirin bi gotinê û ankû bi herêkirin û ankû herênêkirina aliyê ku ew li wê dihê axiftin. Wê di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê dikarê wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di serî de wê, dikarin wê werênina ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê di gotinê de wê, di wê temenê de wê, xwe bide dîyarkirin. Di aslê xwe de wê, di wê rengê de

wê, di wê rewşê de wê, weke aliyê din ê bi zankirinê ku mirov dikarê wê werênê ser ziman wê, gotinên mantiqî wê di temenê de wê weke weke aliyekê ku ew bi dîyarî xwediyê darazekê bê. Minaq wê dema ku min got “hedê em wê bikin” wê di wê rewşê wê weke têtînek bi qusur a mantiqî bê. Ev wê weke mantiqê bi kêmasî jî dihê ser ziman. Di rengê weke di zimanê tiştê weke pêşnasîyan (reklem) de ku wê were bikarhanîn de wê, were dîtin.

Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtînen weke aqılmeşandinê wê di serî de wê, di awayekê formeli de ku mirov lê binerê wê, di serî de wê, di wê rengê de wê, bi têtîliya wan a bi hevdû re danînê re wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Minaq ‘Bara’, ‘roj’, ‘derket’, ‘ba’, ‘hat’, ‘ez’, ‘li derve’, ‘şilbim’, ‘zûwa bim’ û hwd. Di wê rengê de wê, di wê temenê de wê, ev bi dagerên wê re wê, werê ser ziman. Di wê temenê de wê, dema ku wê, bê ‘roj derket’ ku em minaq rojê’ bi p’ û q’yê weke dagera derketinê wê werênina ser ziman wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dikarin werênina ser ziman. Wê dema ku em bi rengê p v q nivîsandin wê di awayekê de wê, şewayekê wê, were ser ziman. Yan jî em dikarin wê bi rengê p \wedge q wê werênina ser ziman. Wê, di wê rengê de wê, ev wê, weke aliyna ku wê bi wê re wê werina ser ziman. Minaq weke ‘roj derket’ û hwd. Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê fahmbikê bê.

Di nava têtîna mantiqê de wê, têtîna zimanî wê, di temenê fahmkirina mantiqî de wê, di awayekê de wê xwe bide dîyarkirin. Mantiq wê, di wê temenê de wê, di temenekê de wê, di awayekê de wê, ji aliyekê ve wê, weke aliyekê ku wê bi wê re wê, were ser ziman bê. Wê, di awayê ku wê were ser ziman de wê hevgirtinbûn, levkirin, rastîbûn û hwd wê weke aliyna ku wê lê were lêgerîn. Di wê temenê de wê weke aliyekê din jî wê li ser hevgirtinê û levkirinê re wê hewldanên xwe gihandina li ‘rastiyê’ û ankû li ‘têtîna rastiyê’ wê ew jî wê, di wê temenê de wê weke aliyekê din ê ku mirov wê dikarê wê bikirpênê bê. Di wê temenê de wê, levkirin û ankû nelevkirinên ku ew bi gotinê wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, weke ku wê yan wê bi awayekê din û wateyek din re wê têtînekê wê bidina mirov û yan jî wê, di wê temenê de wê, li ser awayekê re wê, levkirinên bi têtînê re wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê bi wê re wê, bixwezê ku wê bikê. Di wê temenê de wê, di wê mantiqê de wê levkirin wê weke ‘rastiyekê’ jî wê weke ku wê were herêkirin bê. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di serî

de wê, dikarê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê, dikarê wê bi wêr e wê fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê, têtîna bi gotinê û levkirinîyên wan re hewldana xwe gihandina li rastiye wê weke têtînek endûktîfî a ku wê di warê xwe gihandina fahmkirinên dîrokî ên demên berî dîrokê ên nayên zanîn de wê were bikarhanîn. Wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, ew wê were bikarhanîn. Di wê temenê de wê, ji aliyekê din ve jî wê, di wê temenê de wê, di roja me de wê, di awayekê de wê li ser awayên hizirkirinê ên weke bi birhankirinê û ankû pitrastkirinê û hwd re wê ew wê weke aliyekê ku mirov dikarê wê li ser wê bisekinê bê.

Têtîna rastiye û mantiqê, di aslê xwe de wê, hertimê wê weke aliyekê giring ku wê, li wan wê were hizirkirin bin. Di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê, rastî wê, di temenê têtînê weke realismê û hwd de wê, li ser temenekê rastîyê re wê, di awayekê de wê, were fahmkirin. Lê wê aliyna van têtînan ên bi levkirinî û hwd jî wê hebê. Di wê temenê de wê, çî wê rast bê wê, dema ku mirov wê, bihizirê wê, 'ya ku ew pêkhatî' wê, dikarê wê weke ya rast herê bikê. Wê, di wê temenê de wê, di dewama wê de wê, heya ku ew ew heya wê dikarê wê weke ya rast wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di wê çeroveyê de wê ya ku ew pêkhatî û heya wê, di wê rewşên têtînî de wê, were ser ziman. Minaq wê dema ku em 'bêjin ku baran hat' ku ew baran hatibê û barî bê wê, bêgûman wê mirov nikaribê wê redbikê û nikaribê bêjê ku ew ne hatîya û nebarîya.

Di aslê xwe de wê ev têtîna rastiye bê ku wê têtîna mantiqê wê di demên kevn de wê ji aliyekê ve wê, weke têtînek beremberê têtînê nepenîparêz û ankû xiyalî ku ew ne hena li dinyê ku wê weke têtînek rastîtî ku wê derxê li pêş bê. Di wê temenê de wê, minaq wê di temenê nîqaşên felsefeyî ên weke xwûdê 'heya' û ankû 'nîn a' de jî wê ev alî wê hebê. Di wê temenê de wê, temenekê hizirkirinê ê ku mirov wê dikarê wê bi wê re wê, di awayekê de wê, di temenekê aqılmeşandinê de wê, di awayekê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Ji vê aliyê ve wê bi têtîna aqılmeşandinê ve mantiqê wê, em dikarin wê hinekî din li ser wê bisekin in.

Di aslê xwe de wê, mijare rastiye di mantiqê de wê, weke aliyekê giring ku mirov wê bi teybetî li ser wê bisekinê bê. Di mantiqê de wê, dema ku wê derpêş wê, were pêşxistin wê, di awayekê de wê, çawa wê, rastîyê wê bi wê re wê were derxistin li holê wê were li wê nerin. Di derpêşê de wê, ya pêşî ku ew rast bê wê, weke ku wê encamên wê ya dawî jî wê bi xwe re wê, li gorî wê rastî bê wê, were ser ziman. Minaq

“Nebet bêhnê distênin.”, “Gul wê nebetek bê.” “Wê demê wê, gul jî wê bêhnê bistênê.” Wê di wê temenê de wê, li gorî wê, têgînê wê ya pêşî weke derpêşê ku wê temenê wê li ser ‘bêhnstandina nebetan wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, rastbûna derpêşa pêşî wê weke ku wê di wê rewşê de wê bandûrê li ya dawî jî wê weke encamê ku wê derkeve li holê wê bê. Wê demê wê têkiliya pêşeka pêşî û encamê wê di wê temenê de wê, li ser wê temenê rastbûna pêşeka pêşî wê xwe bide rûniştandin.

Di wê rengê de wê, di awayekê de wê, di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê bi wê dihizirê wê, di wê temenê de wê, mantiq wê, di wê temenê de wê bikê ku ew xwe bigihênê li rastiyê. Di felsefeyan de wê, rasti wê, bi têgînên cûr bi cûr wê were ser ziman. Di baweriyên de wê bi temenê bawerkirinê wê were ser ziman. Di felsefeyê re wê, bi temenê encama aqilmeşandinê a ku ew hatîya gihiştin li wê wê were ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, were ser ziman.

Lê di wê temenê de wê, rastî wê, di aslê xwe de wê, çawa wê were fahmkirin wê di her demê de wê, weke aliyekê giring ê ku mirov wê dikarê wê, di serî de wê, bi wê mijarê re wê hilde li dest bê. Di nava felsefeyên metafîzîkî, idealistî û hwd de wê, bi wê temenê wê li ser têgînên ‘epriorî’ û hwd re wê di awayekê de wê werina ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê, hewl bêdayîn ku ew rastî were fahmkirin. Di çerçoveya tabloya rastitiyê a di mantiqê de ku mirov wê bi wê bihizirê wê, di wê rengê de wê, minaq wê, dema ku me derpêşek weke p v q pêşxist wê, di wê temenê de wê, li ser wê re wê ew çî wê bide nîşandin ku ew rast a wê, bi wê were ser ziman. Minaq ‘gûl xweşik a’, ‘te film acibend?’, Di wê temenê de wê, di herdû derpêşan de jî wê, tiştê ku ew were acibandin wê di wê were ser ziman. dema ku min nivîsand “...xweşik a” wê, di aslê xwe de wê temenê de wê, tiştê din jî wê di wê temenê de wê, karibê were bicihkirin. Yan jî wê bo hevoka din jî wê heman tişt wê bûhûrîner bê. Yan jî wê, dema ku em bêjim ‘mîrovê nezewicî’ wê dema ku me bahsa wê bikê wê vajî ‘mîrovên zewicî’ wê di wê de wê were ser ziman. lê ku ez hevokek weke ‘mîrovê ne bi jin’ wê werênima ser ziman wê di wê hevokê de wê, ew wê ji wê ne wê fahmkirin. Çendî ku wê heman wate wê weke ku em di kurdî de wê fahmdikin wê bide me jî lê wê, wateyên din weke “dibê k uew zewicî bê û jina wî ne bi wî re bê’, yan jî ew bi tenê çûya devereke din û jina wî ne bi wî re ya û hwd wê, karibê were fahmkirin. Di wê temenê de wê, ev wê, weke têgnekê wê bi xwe re wê, bide me. Lê minaq wê dema ku ez bêjim ‘hemû mêr zewcirî na.” Ji xwe wê, gotina ‘mêr’ wê ji wateya

mêrbûnê cûdatir wê bi wê wateya mirovê zewîcî ku mirov wê li wê bihizirê wê, di wê temenê de wê têtînekê wê bi xwe re wê, di wê rengê de wê, bide me. Di gotina 'hemû mêt zewîcî na' wê weke derpêşekê mirov wê nikaribê wê bi wê werênê ser ziman ku wê, 'mêrekê ne zewîcî'. Ji xwe ku ew mêt bê wê, di wê temenê de wê, hewserek wî wê hebê. Li gorî wê, ku wê tiştê ku ew mêt bê û zewîcî bê wê, bi wê re mirov wê karibê bahsa zewîcînê bikê. Lê di wê temenê de wê ev wê tenê wê weke aliyekê wê yê din jî wê hebê. Gotina 'mêt' di xwe de wê, bi xwezayî wê du wateyan wê bi hesanî wê bide me. Yek wê ew bê ku wê, kesek din ku ew jina wî re wê hebê. Di dewama wê de wê wateya kesek din ku ew bi wî re dijî wê hebê. Di wê temenê de wê, ev wê di awayekê de wê, di gotinê de wê, dema ku me gotina 'mêt' wê bikarhanî wê di wê temenê de wê, çendî ku wê bi têtîne gelemper jî bê wê, wateyek teybet wê bi mêtî wê bide me. Ji aliyê wê yê din ve em empatiyê bikin û bihizirin ku wê, jin hebê. Ew jin wê zewîcî bê. Wê 'mêrê wê hebê.' Ji aliyê jinê ve ku em vê gotinê bi zimanî bêjin wê, gotina 'mêrê wê hebê' wê were ser ziman. Ji aliyê mêt ve wê gotinê wê bikarbenîn wê bê gotin 'jina wî hebê' wê were bikarhanîn. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, gotin wê di xwe de wê, bi wê rengê wê weke ku em bi gotina 'mêt' re wê dihizirin wê, gelek kirdeyên mantiqî wê di wê de wê, bi levkirînîyê ku wê di wê de wê hebin wê werina dîtin.

Minaq em dikarin bêjin 'baran dibarê û yan nabarê.' Wê di wê rewşê de wê, rewşek ji wan wê rast bê. Ev gotin wê weke gotinek gelemper wê, li her deverê wê bi wê ku mirov bihizirê wê yan baran were û yan jî wê baran newê. Di her rewşê de wê, di awayekê formeli de wê, karibê wê yek ji wan wê rast bê. Wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman.

Minaq em li gotina 'mêt' vegehihin. Di kurdî de wê, bi wateya navê zilêm jî wê hebê. Lê me di wê wateyê de wê bikarhanî. Lê çendî ku me di wê wateyê de bikarnehanî jî wê, di awayekê de wê, weke kirdeyekê wê, wê wateyê jî wê, di awayekê de wê li ser rewşa mêrekê zewîcî re wê ew wê wê têtînê jî wê bi xwe re wê bide me. Di têtîna mêt de wê, di wateya ku me bikarhanî a mêtê jinekê de wê, di wê temenê de wê, gotina mêt wê, di awayekê de wê, weke di xwe de wê, wateya kesekê mêt û zewîcî wê di xwe de wê bide hawandin.

Dema ku mirov li ser têtîna 'mêt' re bidomênê wê dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman. di wê temenê de wê bi mantiqî wê, dema ku mirov wê, jî têtîna mêt dihizirê û bi ber jêrîna wê ve diçêt wê, di wê temenê de wê têtînê weke mêt (hewser), bav û hwd re wê, di

awayekê de wê bide me. Ev wê di awayekê de wê taqabûlî têngîna dahûrî a mantiqî jî wê bikê. Minaq di wê temenê de me li ser temenê têngîna mantiqê dahûrî re wê, dikarin wê bidomênin. Wê, dema ku me got “ti mirovê nezewicî ne zewici ya” wê, di wê temenê de wê ev wê weke têngîneka ku mirov wê, di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di awayekê levkirî û hevgirtî de wê, dema ku wê, were ser ziman.

Di têngîna dahûrî de wê, li gorî rengê hizirkirina mantiqî wê weke ku wê bê hizirkirin wê, têngîna wê ne xwediyê tiştîyekê bê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê weke darêjkên hizirkirinê wê werê fahmkirin. Di wê temenê de wê minaq gotina ‘aqil’ wê dikarê wê werênê ser ziman. Li gorî wê ti têngîna wê weke ku wê bi wê were hizirkirin wê di wê de wê ne dîyar bê. Minaq wê weke ku mirov dikarê wê bihizirê wê weke sêkik wê sêkoşeyî bê. An jî ‘dunya wê bi awayekê elipsî wê, birehekê wê bişopênê.’ Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman. Kant wê dema ku wê têngîna dahûrîyê wê werênê ser ziman wê bi gotina “bi rê ya darazên dahûrî wê, bi ti awayî zanîna me berfireh nabê.” Li ser wê re wê, di awayekê de wê balê bikişênê li ser têngîna sentetikê ku wê weke temenekê bi wê re wê, temenê wê were pêşxistin wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, dema ku wê derpêşek wê were pêşxistin wê bê gotin ku “kirde ya A’yê wê, barkirîniya B’yê wê di xwe de wê na hawênê” re wê bi wê bihizirê. Li gorî têngîna Kant wê dema ku mirov got “hemû mirov ji pênc metreyan kintir a’ wê, weke ku wê çendî wê rast jî bê wê, ber ku wê pîvaneka bi wê rengê di têngîna mirovî de wê nebê wê weke derpêşek sentetikî wê bê. Lê di wê temenê de wê, ji aliyê têngîna aqilmeşandinê ve ku em têngîna aqilê sentetikî wê bi gotinekê wê werênina ser ziman em, dikarin wê bêjin ku wê, bi çavdêrî û ceribandîna re wê rastî û ne rastîya wê were piştrastkirin. Minaq ku em bêjin wê, ‘hinek welat wê, hinek pêşketina’ wê, li ser temenê çavdêrî û cerbê re wê rêjeya wê ya rastiyê wê karibê were fahmkirin. Ber ku wê di wê temenê de wê di roja me de wê bi zêdeyî wê, gelek nîqaş wê li ser pêşketina welatan û ankû ‘hindik pêşketina welatan wê werê kirin’ wê, di wê temenê de wê, weke têngîneka wê di çerçoveya wê têngînê de dikarê were hanîn ser ziman min ew hanî ser ziman.

Têngîna dahûrîyê di wê çerçoveyê de wê, weke têngîneka ku wê ji ya gelemper bi ber ya teybet ve wê herê wê, bê hûrgilkin wê di awayekê de wê, were dîtin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê hizirkirinê ku wê mirov ji kîjan aliyê ve wê

binerê wê ji jor ve wê di awayekê de wê, were hizirkirin. Di temenekê gihiştina temenê kirinîyên jîyanî de wê, dikarin bêjim ku wê ji ya hesan bi ber ya giştî ve çûyin wê, di mantiqê têngîna dahûrkirinê de ku em bi wê re bihizirin wê, di serî de wê, karibê baştirin temenekê fahmkirinê bi xwe re werênê li holê.

Di roja me de wê, têngînên destûrî, olî û hwd wê, di wê temenê de wê di wê temenê de wê xwediyê renekê ji serî bi ber jêr ve bi hûrgilkinê çûyinê ve wê, xwediyê renekê fahmkirinê bin. Mantiqê têngîna sentetikî jî wê di awayekê de wê, bi wê hizirkirin û kifşkirina rewşên kirinî 'weke wê' di wê temenê de wê were bikarhanîn. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê, ev wê weke aliyekê ku wê renekê hizirkirinê ê aqilmeşandinê wê ji xwe re wê bide pêşxistin bê.

Lê dema ku mijar aqilmeşandin bê wê demê di serî de em divê ku wê, di awayekê de wê, ji serî ve wê bikê. Em wusa bihasibênin ku em pêşketina sedsalî bijîn û em hê li serê wê na emê, çawa karibin wê, herina serê wê û bi ber destpêka wê ve wê, di destpêkê de wê bi hûrgilî dahûr bikin û wê werênina ser ziman?

Ez di wê qinyatê de me ku wê dema ku wê mirov wê bi hûrgilkinê têngîna dahûrî bihizirê wê ji destpêkê ve wê bi ber pêvajoyên wê yên pêşketinê ve wê, dem bi dem pêşketina wê, li gorî wê dahûrbikê û wê fahmbikê wê weke aliyekê giring wê, di serî de wê, karibê temenekê fahmkirinê ê rasttir wê bide me. Di wê temenê de wê, dema ku me got "ti mirovê nezewicî ne zewicî ya" em ji xwe wê bi wê çerçoveyek hizirkirinê a bi mirovên ne zewicî re dihênin ser ziman. Darêjka hevoka "ti mirovê nezewicî ne zewicî ya" dikarê wê di wê temenê de wê, weke valahiyekê bi xwe re wê bide me. Lê her temenê wê yê bi kifşkirina mirovê nezewicî re wê, were tişîkirin.

Di aslê xwe de wê mijare têngîna mantiqê û felsefeya dahûrê ku mirov wan bi hevdû re hilde li dest wê, pirr zêde wê kûr bê. Di hema bêja hemû felsefe û têngihiştinên bi wê rengê de wê, di awayekê de wê, hebûna têngîna dahûrîyê wê mirov dikarê wê hilde li dest. Di wê temenê de wê, weke aliyekê giring ê fahmkirina mirov di afirênê bê. Lê di wê temenê de wê, dema ku mirov wê bahsa wê bikin bi pêvajoyên wê yên dîrokî re jî wê werênina ser ziman. Li vir ber ku mijare me hewldana fahmkirina têngîna mantiqê ya emê di wê çerçoveyê de wê bi zêdeyî li ser wê bisekin in. Mijare felsefeya dahûrîyê wê bi serê xwe wê weke mijarekê wê hildana li dest wê pêwîst bê.

Lê di çerçoveya mijare me de ku em wê bi pêvajoyên dîrokê re wê hildina li dest wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, bi dîrokê re wê, bi teybetî wê pêşketina têgîna dahûrîyê wê bi felsefeyê wê ji dema demokrit, haraklit, platon, Aristo û hwd ve wê, di awayekê de wê, xwe bide nîşandin. Berî wan wê, zanyar û filosofên weke Zerdeşt wê, destpêkekê di wê de wê, bi felsefeyî wê bikin. Lê pêşxistina wê, di wê temenê de wê, bi wê rengê wê bi filosofên weke yên ku me navê wan hanî ser ziman re wê bidomê. Hebûna felsefeya dahûrê wê temenê wê weke aliyana giring ku wê li ser mijarên weke ziman, mantiq û hwd re wê pêşkeve. Di wê temenê de wê, biqasî têkiliya mantiq û felsefeyê di wê çerçoveyê de wê bi hevdu re wê bi felsefe û ziman û di dewama wê de wê bi mantiqê re jî wê di wê temenê de wê bi temenekê fahmkirinê ê dahûrî re wê were dîtin.

Di wê rengê de wê, têkiliya felsefe û ziman wê, bi hevdu re wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê bide dîyarkirin. Di demên kevn ên weke yên kevnara de wê, bi têkiliya nava kirde û lêkera wê re wê, di awayekê de wê, were hizirkirin. Lê wê di demên felsefeyê ên hemdem de wê li şûna wê têgînên weke yên têgîna argûman û funksiyonê û hwd wê, pêşkevin û wê, di wê temenê de wê bi wê re wê werina ser ziman.

Felsefe û mantiqê dahûrî wê, di aslê xwe de ku mirov wê, weke aliyekê pêşketinê wê werênê ser ziman wê, dîrokî bê. Wê, bi wê re wê di pêşketina mirov de wê, weke temenekê giring ê bi aqilmeşandinê re jî wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, dema ku mirov wê ghişî li asta fahmkirinê a bi dahûrkirinê wê bi aqil, hizirkirin û fahmkirinê re wê weke temenekê xort ê pêşketinê jî wê mirov dikarê wê werênê ser ziman.

Di felsefeyên bi navê felsefe û mantiqên dahûrkirinê ku wê werina ser ziman wê, di wê temenê de wê, weke aliyana ku wê heta roja me wê bi zêdeyî wê ji ya giştî bi ber ya hesan ve wê, hildina li dest bin. Ji ast û pêvajoya ku mirov hatiyê de ku mirov li şûn xwe binerê û fahmbikê wê, di wê temenê de wê, bi nerînek wê rengê wê werênê ser ziman wê, di awayekê de wê weke li ser temenekê azmûnî xwe gihandina temenekê fahmkirinê a bi zanebûnê jî bê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de lê wê dema ku wê bi pêşve wê çûyin wê bi aqil bibê wê, di wê temenê de wê, ji ya ku mirov dijî pêde herê wê hingî wê temenekê fahmkirinê ê ku mirov karibê bi wê fahmbikê wê bide nîşandin.

Di warê fahmkirinên felsefeyî de wê, di wê rengê de wê, felsefeya dahûrê wê dema ku mirov bi têngîna mantiqê re wê di hilde li dest wê, di temenekê formeli de wê, dikarê wê hilde li dest û wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi hizirkirinê re wê, di awayekê de wê, fahmbikê. Di nava hizirkirinê de wê, her têngî ku mirov wê, dihênê ser ziman wê, di wê temenê de wê ji du aliyan ve wê, dikarê di destpêkê de wê werênê ser ziman. Yek wê, di awayekê de wê, weke di temenê hizirkirinê ku wê gotin û ankû peyv wê çî rengê wê yê bi têngîni wê bi wê bixwe re wê hebê bê re wê dikarê fahmbikê. Ya din a duyem jî wê, di awayekê de wê lêkerîyên ku wê li wê werina kirin bin. Wê, di wê temenê de lêkerkirin wê di her demê de wê hertimî wê weke xosletekê fahmkirina me wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin. Di wê rengê de wê, di serî de wê weke aliyekê giring wê diakrê wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê jî wê weke aliyekê din wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di aslê xwe de wê, di wê çerçoveyê de wê weke ku wê were dîtin wê pêwîstîya dahûrkirinek bi gotin û kirdeya wê ya wê re ku wê bi wê re wê, bi dahûrî wê were fahmkirin wê hebê. Gotin û kirde, wate û lêker û hwd wê, weke aliyna ku wê di wê temenê de wê temenê fahmkirina wê biafirênin bin. Têkiliya nava rewşên bûjenî û ankû hebûna bûjenî û kirdeyê wê, di wê temenê de wê, bi girêdanîyên wê re wê, di awayekê de wê, hebê. Lê ew di wê temenê de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirina rewşa bûjenî bi kirdeyî wê, di wê temenê de wê hertimî wê weke mijareka ku wê mejiyê herkesekê ku wê mejî li ser wê bi westenê wê mijul bikê bê. Têngîna di nava rewşa bûjenî û ya ku ew dihê ser ziman de wê, çawa têkiliyek hişmendî wê hebê wê ew wê li wê were hizirkirin. Di nava kirde û bûjenê de wê, bi hişmendî wê têkiliyek wê hebê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, di wê temenê de wê, di serî de wê dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşa bûjen ku ew heya wê, weke xwe hanîna ser ziman wê, di wê temenê de wê, di levkirina wê hanîna ser ziman û wê rewşa bûyî bi xwe de ku ew dihê hanîn ser ziman wê, temenê fahmkirina mantiqî a di nava herdû aliyan de bê. Di wê rengê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring ê fahmkirinê weke têngînek felsefeyî wê bi xwe re wê biafirênê. Di mijare felsefeya dahûrî û mantiqê de wê, bi têkiliya nava wan wê ji du aliyan ve wê, dikarê wê hilde li dest. Yek wê ji aliyê ziman û têngîne ve bê ku me weke li jor hanî ser ziman bê. Aliyê din jî wê, di wê temnekê wê, levkiriîniya wê hanîna ser ziman wê, bi ya rast a ku ew heya

û pêkhatî re bê. Di wê rewşê de wê, ew wê weke aliyekê wê yê giring ê ku mirov wê, di serî de wê, fahmbikê wê biafirênê bê.

Hin çavkanî:

- * Birkhoff, G.; von Neumann, J. (1936). "The Logic of Quantum Mechanics". Annals of Mathematics.
- *Whitehead, Alfred North and Bertrand Russell (1910). Principia Mathematica. Cambridge University Press: Cambridge, England
- *Ilkka Niiniluoto (1999), Critical Scientific Realism, Oxford: Oxford University Press
- * Robert C. Pinto (2001). Argument, inference and dialectic: collected papers on informal logic. Springer
- *Richard Mark Sainsbury (2001). Logical forms: an introduction to philosophical logic. Wiley-Blackwell.
- *Gerhard Preyer, Georg Peter, ed. (2002). Logical form and language. Clarendon Press
- *Gila Sher (1991). The bounds of logic: a generalized viewpoint. MIT Press
- * J. C. Beall (2009). Logic: the Basics. Taylor & Francis
- * Hurley, Patrick J. (1988). A concise introduction to logic. Belmont, Calif.: Wadsworth Pub. Co
- * Ekaterina Ovchinnikova (15 February 2012). Integration of World Knowledge for Natural Language Understanding. Springer Science & Business Media
- *Alfred Tarski(1977): Introduction to mathematical logic. 5th edition. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen
- *Gottlob Frege(1986): Logical investigations. Edited and initiated by Günther Patzig. 3rd edition. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen
- *Graham Priest(2000): Logic: A Very Short Introduction. , Oxford University Press
- * Hacking, Ian (1984) [1975]. The Emergence of Probability: A Philosophical Study of Early Ideas about Probability, Induction and Statistical Inference. Cambridge University Press.
- *Kneale, William; Kneale, Martha (May 1985) [1962]. The development of logic (New ed.). Oxford University Press.
- *Russell, Bertrand (1919), Introduction to Mathematical Philosophy, George Allen and Unwin, London, UK. Reprinted, John G. Slater (intro.), Routledge, London, UK, 1993

Abdusamet Yigit, Cizira bota, Kurdistan, dawîya 2017an

”””